

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

AENEAS AVRUPA KÜLTÜR ROTASI'NIN TURİZM
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF ÖZDEMİR

BALIKESİR, 2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

AENEAS AVRUPA KÜLTÜR ROTASI'NIN TURİZM
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF ÖZDEMİR

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. NURAY TETİK DİNÇ

BALIKESİR, 2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Turizm Rehberliği Anabilim Dalı'nda 202012559003 numaralı Elif Özdemir'in hazırladığı "Aeneas Avrupa Kültür Rotası'nın Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Paydaş Görüşleri" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Ahmet KÖROĞLU

İmza

Üye (Danışman) Doç. Dr. Nuray TETİK DİNÇ

İmza

Üye Dr. Öğr. Üyesi Samet Can CURKAN

İmza

.../.../...

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Bayram ŞAHİN

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

.../.../20...

İmza

Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Aeneas Rotası 2021 yılında Avrupa Konseyi tarafından tescillenmiş yeni bir rotadır. Türkiye’den başlayıp İtalya’ya kadar uzanan kültür rotası hem ulusal hem de uluslararası yeni bir yol güzergahı olarak turizme birçok olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada da Aeneas Kültür Rotasının turizm açısından değerlendirilmesi ele alınmıştır. Bu çalışma kapsamında paydaşlara görüşme soruları hazırlanmış ve paydaş görüşleri değerlendirilmiştir. Aynı zamanda önemi, bilinirliği ve sağlayacağı katkı ölçülmeye çalışılmıştır.

Öncelikle Sayın danışmanım Doç. Dr. Nuray TETİK DİNÇ’ e lisans ve yüksek lisans hayatımda benden sevgisini, bilgisini ve ilgisini eksik etmediği için teşekkürü borç bilirim. Ayrıca üniversite eğitim hayatımda her zaman yanımda olan desteklerini asla esirgemeyen Prof. Dr. Özlem KÖROĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Hasret ULUSOY MUTLU ve Dr. Öğr. Üyesi Arzu BALIKOĞLU’na çok teşekkür ederim. Ayrıca çalışmada bana büyük katkısı olan, görüşme paydaşları ile bağlantı kurmamı sağlayan, engin bilgilerini benden esirgemeyen Prof. Dr. Ahmet KÖROĞLU’na teşekkürü bir borç bilirim. İsmi yazamadığım lisans dönemimden yüksek lisans dönemime kadar olan Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi’ndeki hocalarıma hepsine teşekkürlerimi sunarım. Görüşmeler için Balıkesir Valiliği’ne, turist rehberlerine ve ismi yazamadığım diğer tüm turizm paydaşlarına tezime katkı sağladıkları için şükranlarımı sunarım.

Tez aşamasında benim her zaman yanımda olan arkadaşlarıma, maddi ve manevi hiçbir desteğini benden esirgemeyen, her koşulda yanımda olan annem Nazife ÖZDEMİR’e, babam İzzet ÖZDEMİR’e sonsuz teşekkür ederim.

BALIKESİR, 2023

ELİF ÖZDEMİR

ÖZET

AENEAS AVRUPA KÜLTÜR ROTASI'NIN TURİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

ÖZDEMİR, Elif

Yüksek Lisans, Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nuray TETİK DİNÇ

2023, 91 Sayfa

Kültür, toplulukların geçmişine ışık tutması ve gelecek kuşaklara aktarılmasından dolayı her zaman önemli bir kavram olmuştur. Kültür rotası olarak bilinen kavram da üzerinde antik kentleri, tarihi alanları ve önemli kişilerin geçtiği güzergahları barındırdığı için kültürel zenginliğe katkıda bulunmaktadır. Kültür rotası, geçmişte askeri, dini, ticari ve sosyal amaçlarla kullanılan ulaşım güzergahları ile bugün daha çok turistik amaçlarla geliştirilen güzergahların kültürel ve doğal mirasın korunması ve tanıtımı konusunda giderek işlevsel hale gelmesiyle güzergâh kavramı, kültürel rota şeklinde tanımlanmaktadır. Avrupa Konseyi tarafından sertifikalandırılan toplam 45 tane rota bulunmaktadır. Aeneas Avrupa Kültür Rotası da bu rotalardan biridir. Aeneas Rotası, Truvalı kahraman Aeneas'ın uğradığı limanlar ile arkeolojik bölgelerden oluşan, Türkiye dahil 5 ülkeyi (Arnavutluk, İtalya, Yunanistan ve Tunus) kapsamaktadır. Türkiye'den başlayan ilk deniz rotası olma özelliği ile birlikte 2021 yılında Avrupa Konseyi tarafından tescillenmiştir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı Aeneas Avrupa Kültür Rotası'nın kültür turizmine kazandırılmasında turizm paydaşlarının görüşlerini turizm açısından değerlendirmektir. Bu amaç kapsamında, nitel bir araştırma yöntemi olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme sorularında yapılan analiz için maksimum çeşitlilik seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür Rotası, Kültürel Miras, Aeneas, Turizm

ABSTRACT

EVALUATION OF THE AENEAS EUROPEAN CULTURAL ROUTE IN TERMS OF TOURISM: STAKEHOLDER VIEWS

ÖZDEMİR, Elif

Master Thesis, Department of Tourism Guidance

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Nuray TETİK DİNÇ

2023, 91 Pages

Culture has always been an important concept, as it shines light on the past of the communities and is transferred to the next generation. The concept, known as the cultural route, also contributes to cultural wealth because it contains ancient cities, historical sites and routes of important people. The concept of the route is defined as a cultural route, as the cultural and natural heritage is increasingly functional in terms of the protection and promotion of routes developed for more tourist purposes, with transportation routes used in the past for military, religious, commercial and social purposes. There are a total of 45 routes certified by the Council of Europe. The Aeneas European Culture Route is one of these routes. The route of Aeneas covers 5 countries (Albania, Italy, Greece and Tunisia), including Turkey, consisting of ports and archaeological sites visited by Trojan hero Aeneas. It was registered by the Council of Europe in 2021, with its first sea route from Turkey. In this context, the aim of this research is to evaluate tourism stakeholders views in terms of tourism in the cultural tourism of Aeneas European Culture Route. The objective is to use a qualitative research technique. Maximum variation is selected as an sample.

Keywords: Cultural Route, Cultural Heritage, Aeneas, Tourism

Sevgili aileme...

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
1.GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu	2
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Araştırmanın Varsayımları	3
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6 Tanımlar.....	5
2. İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1 Kültür, Kültürel Miras ve Kültür Rotası.....	6
2.1.1.1 Kültür	6
2.1.1.2 Kültürel Miras.....	7
2.1.1.3 Kültür Rotası.....	8
2.1.1.3.1 Kültür Rotalarının Sınıflandırılması	11
2.1.1.3.2 Dünyadaki Kültür Rotaları	13
2.1.1.3.3 Türkiye Kültür Rotaları	17
2.1.2 Aeneas Avrupa Kültür Rotası	20
2.1.2.1 Troialı Kahraman Aeneas ve Aeneis Destanı	20
2.1.2.2 Aeneas'ın Seyahat Molaları.....	24

2.1.2.2.1 Troia.....	24
2.1.2.2.2 Antandros	25
2.1.2.2.3 Eneade.....	27
2.1.2.2.4. Delos	29
2.1.2.2.5 Crete: Pergameia	29
2.1.2.2.6 Nikopolis/Actium	30
2.1.2.2.7 Butrint	31
2.1.2.2.8 Castro	32
2.1.2.2.9 Drepanon.....	33
2.1.2.2.10 Carthage	35
2.1.2.2.11 Palinuro and The Cilento	36
2.1.2.2.12 Cuma	36
2.1.2.2.13 Gaeta	38
2.1.2.2.14 Lavinium	38
2.1.2.2.15 Roma	40
2.1.3 Antandros Antik Kenti.....	42
2.1.3.1 Antandros'un Tarihçesi	42
2.1.3.2 Antandros Kazı Çalışmaları.....	44
2.2 İlgili Araştırmalar.....	45
3. YÖNTEM	48
3.1 Araştırmanın Yöntemi ve Araştırma Soruları.....	48
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	49
3.2.1 Araştırmanın Çalışma Grubu	49
3.3 Veri Toplama ve Araç Teknikleri	50
3.4 Veri Toplama Süreci	51
3.5 Verilerin Analizi	52
3.5.1 Veri Analizinin Güvenilirliği ve Geçerliliği	52
4. BULGULAR VE YORUMLAR	54
4.1 Katılımcılara İlişkin Özellikler	54

4.2 Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	55
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	80
5.1 Sonuç	80
5.2 Öneriler	82
KAYNAKÇA.....	85
EKLER.....	91

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

<u>Tablo 1.</u> Kùltür Rotaları Sınıflandırılması.....	12
<u>Tablo 2.</u> Avrupa Konseyi Tarafından Sertifikalandırılan Kùltür Rotaları	15
<u>Tablo 3.</u> Türkiye’deki Kùltür Rotaları	18
<u>Tablo 4.</u> Araştırmanın Çalışma Grubu	50
<u>Tablo 5.</u> Paydaşlara Ait Demografik Bilgiler	54

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

<u>Sekil 1.</u> Aeneas'ın Yol Güzergahı	24
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

COE	: Avrupa Konseyi
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
İÖ	: İsa'dan Önce
İS	: İsa'dan Sonra
KRD	: Kültür Rotaları Derneği
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WFTGA	: Dünya Turist Rehberi Dernekleri Federasyonu
UNWTO	: Uluslararası Dünya Turizm Örgütü

1.GİRİŞ

Geçmişte askeri, dini, ticari ve sosyal amaçlarla kullanılan ulaşım güzergahlarının günümüzde daha çok turistik amaçlarla kullanılması, kültürel ve doğal mirasın korunması ve tanıtımı konusunda giderek işlevsel hale gelmesi kültürel rota şeklinde tanımlanmaktadır (ÇEKÜL, 2015, s.12). Bu kapsamda kültür rotası bileşenleri, tarihi kentler, kırsal yerleşimler, antik yerleşimler, tekil tarihi yapılar, doğal çevre ve yaban hayatından oluşabilmektedir.

Kültür rotası kavramını ilk kez Avrupa Konseyi 1987 yılında "Santiago de Comostela" rotasıyla Kültür Rotaları Programını ortaya çıkarmıştır. Bu programın amacı ise, insanları ve mekanları, ortak tarih ve kültürel miras ağlar üzerinde bir araya getirerek Avrupa'nın zengin ve geniş mirasının keşfedilmesi ve ziyaret edilmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Avrupa Konseyi tarafından 2022 yılı itibariyle toplam 45 tane kültür rotası sertifikalandırılmıştır.

En son 2021 yılında sertifika alan Aeneas Rotası bu rotalardan biridir. Aeneas Avrupa Kültür Rotası Türkiye dahil 5 ülkeyi (Arnavutluk, İtalya, Yunanistan ve Tunus) kapsayan uluslararası bir kültür rotasıdır. Truvalı kahraman Aeneas'ın uğradığı duraklar bu rotanın bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu duraklardan biri de Antandros Antik Kenti'dir. Edremit'te yer alan Antandros Antik Kenti Aeneas ile olan bağlantısından, tarihi dokusundan, kültürel zenginliğinden dolayı değerlendirilmesi gereken turizm olanaklarından biridir. Bu çalışmada da Aeneas Avrupa Kültür Rotası'nın turizm açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen alan araştırması, paydaşlara yönelik görüşme sorularından oluşmaktadır. Araştırma sonuçları sadece Aeneas Avrupa Kültür Rotasına yöneliktir.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde araştırma konusunu daha detaylı tanıtmak amacıyla, araştırma problemi, araştırmanın amacı ve sınırlılıkları açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmaya temel olan konular kavramsal çerçevede incelenmiştir. Araştırmanın konusu olan Aeneas Avrupa Kültür Rotası detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Tez çalışmasının üçüncü bölümünde ise araştırmanın yöntemine, araştırmanın evreni ve örneklemini, araştırma grubu, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili birtakım bilgiler bu bölümde ele alınmış; yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular da yine bu bölümde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son kısmında ise bulgular doğrultusunda elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Aynı zamanda bu bölümde hem araştırmacılara hem de yerel yönetimlere ve gelecek çalışmalara referans olabilmek amacıyla önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

1.1 Araştırmanın Konusu

Turizm ihtiyacı, turistler arasında sürekli değişmektedir. Artık insanlar sadece bir otelde tatil yapmaktan ziyade antik kent gezileri, tarihi ve sit alanlarına yönelik geziler, sualtı gezileri ve kültür rotaları gibi farklı turizm türlerini tercih etmeye başlamıştır. Özellikle yeni kültür rotalarının keşfedilmesi ve tanıtılması turizmin gelişmesine katkı sağlamakla birlikte hem turistler hem rehberler hem de yerel halk için olumlu sonuçlar doğurmuştur. Bahsedilen yeni rotalardan biri de Aeneas Avrupa Kültür Rotasıdır. Truvalı kahraman Aeneas'ın 5 ülkeden geçen yol güzergahı 2021 yılında Avrupa Konseyi tarafından sertifikalandırılmıştır. Rotanın neredeyse 3/2'si Anadolu topraklarının dışında yer alsa da temanın ana vatanı Troia ve Antandros antik kentleri olarak bilinmektedir (Saka, 2017, s. 40). Bu rotanın Türkiye'nin ilk deniz rotası olma özelliği de araştırmanın önemini arttırmaktadır. Yapılan çalışmada da Aeneas Avrupa Kültür Rotasının bilinirliğini arttırmak ve gelişmesine katkı sağlamak amacıyla Türkiye'deki Aeneas rotası paydaşlarının görüşlerini turizm açısından değerlendirilmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Aeneas Avrupa Kültür Rotasının turizm açısından paydaş görüşlerini almak ve değerlendirmektir. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının bilinirliğini arttırmak ve gelişmesine katkı sağlamak asıl hedefdir.

Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının bilinirliği nedir?
2. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının turizme etkileri nelerdir?
3. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının tanıtılması için ne gibi faaliyetler düzenlenmektedir?
4. Aeneas ve Rotasının önemi nedir?
5. Paydaşlar Aeneas Kültür Rotası hakkında ne düşünüyorlar?
6. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının gelişmesine nasıl katkı sağlanabilir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Aeneas Avrupa Kültür Rotası hakkındaki çalışmalar incelendiğinde, genellikle bu çalışmaların detaylı olmadığı görülmüştür. Avrupa Konseyi tarafından 2021’de tescillenmiş bir rota olduğu için çalışmalar henüz başlamıştır. Bu çalışma ise Aeneas’ı turizm açısından değerlendiren yeni bir kaynak olarak literatüre kazandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca kültür rotaları da detaylı bir şekilde açıklanmış daha sonra Aeneas Avrupa Kültür Rotasına değinilmiştir. Son olarak da görüşme soruları hazırlanarak paydaşların görüşleri alınmış ve değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın Aeneas Avrupa Kültür Rotasının bilinirliğinin artmasına, ayrıca ileride yapılacak olan araştırmalara da ışık tutacak olmasına inanılmaktadır.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada turizm paydaşlarından olan Aeneas ile ilgilenen kurum ve kuruluşların, Aeneas Avrupa Kültür Rotasının ve Aeneas’ın yolculuğunun ikinci aşamasında yer alan Antandros Antik Kentinin tanıtılmasında, öneminin bilinmesinde ve bilinirliğinin artırılmasında gerekli rol ve sorumlulukları üstlenildiği varsayılmaktadır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Her çalışmanın bir sınırlılıkları olduğu gibi bu çalışmanın da sınırlılıkları bulunmaktadır. Literatür taraması yapılırken sadece Aeneas, Antandros, kültür rotaları, kültürel miras, Avrupa Konseyi gibi anahtar kelimeleri içeren tezler, araştırma konusuna dahil olan bilimsel araştırma çalışmalarından ulaşılabilir olanlar incelenmiş ve derlenmiştir. Konusu farklı olan çalışmalar bu araştırmaya uygun olmadığından incelenmemiştir. Bir diğer sınırlılık ise mülakat yapılan kişilerdir. Görüşme yapılan katılımcılar veya kurum ve kuruluşlar Aeneas ile bağlantısı olan taraflardır. Aeneas hakkında bilgi sahibi olmayan bir katılımcı ile görüşme yapılmamıştır. Görüşme yapılan turizm paydaşlarından olan turist rehberleri de bu çalışmanın sınırlılıklardandır. Görüşme için ulaşılabilen ve rota hakkında bilgili rehberler seçilmiştir.

1.6 Tanımlar

Turist Rehberi: Turist rehberi, yurtiçi ya da yurtdışından gelen grup ya da bireysel ziyaretçilere, istedikleri yabancı dilde rehberlik eden, bulunduğu bölgedeki bir otorite tarafından tanınan, bir bölgenin doğal, kültürel ve tarihi çevresi hakkındaki bilgileri etkileyici bir anlatımla aktaran kişiler olarak tanımlanmaktadır (WFTGA, 2022).

Kültür Rotası: Tarihin belirli döneminde yaşanmış veya yakın dönemde yapılmış ve kültürel doğal kaynak değerine sahip, farklı amaçlar ile geliştirilen, ulusal veya uluslararası ölçekte ulaşım koridoru olarak bilinmektedir (ÇEKÜL, 2022).

Agon: Agonun ilk ve asıl anlamı toplantı ya da toplanma rekabettir. Ancak aynı zamanda mücadele (askeri-bireysel), müsabaka-yarışma alanı, davaların savunulması gibi anlamlara da gelmektedir. Agonistik literatürde ise agon, “yarışma-festival” anlamına gelmektedir (Altın, 2015, s.129).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

İlgili alanyazın bölümü kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır. Kuramsal çerçeve bölümünde ilk olarak Kültür, kültürel miras ve kültür rotası kavramlarına ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Daha sonra kültür rotaları sınıflandırılmış, dünyadaki ve Türkiye'deki kültür rotaları olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kuramsal çerçevede bir diğer başlık olan Aeneas Avrupa Kültür Rotası başlığı altında Aeneas destanı açıklanmış, daha sonra Aeneas'ın uğradığı yerler hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Son olarak da Antandros Antik Kenti'nin tarihçesinden ve kazı çalışmalarından bahsedilmiştir.

2.1.1 Kültür, Kültürel Miras ve Kültür Rotası

Bu başlık altında kültür, kültürel miras ve kültür rotası konularından bahsedilmiş ve ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

2.1.1.1 Kültür

Kültür kelimesi ansiklopedilerde ve sözlüklerde en fazla tanımı olan kelimelerden biridir (Özlem, 2012, s. 159). Ünlü kültür kuramcısı Raymond Williams (1921-1988), kültür terimine dair yüz altmış dört farklı tanım olduğunu belirtmiştir (Gökalp, 2013, s. 99). Ancak en genel tanımına göre kültür olgusu, toplumdaki topluma farklılık gösteren, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü sanatı, örf ve adetleri, inançları, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzı olduğu belirtilebilir (Mercan, 2016, s. 34). Daha geniş bir kapsamda kültür, toplumların maddi ve manevi sahip olduğu öğeleri içeren bir bütün olmuştur.

Türk Dil Kurumu'na göre ise, "bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü" olarak tanımlanmaktadır ([http-1](http://1)). Bununla birlikte kültür,

hem alışkanlık, gelenek, inanç, düşünme biçimi hem de somut miras olan sanat eserleri, ören yerleri, anıtları da kapsayan bir kavramdır (Ayyıldız, 2021, s. 3).

2.1.1.2 Kültürel Miras

Dünyanın en büyük gösterisi olarak tanımlanan turizmin yaşam kaynağı mirastır. Miras, bir nesilden diğerine bırakılan değer olarak tanımlanır. (Yıldız ve Derman, 2017, s. 982). Kültürel miras kavramının ise, genel olarak bilimsel, sanatsal ve tarihi açıdan göze çarpan evrensel değerlere sahip anıt, yapı ve sit alanı yerlerine denildiği söylenebilir (Belber ve Sözbilen, 2016, s. 249).

ICOMOS'un Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'nde miras kavramının peyzajlar, tarihi alanlar, sitlerle birlikte, biyolojik çeşitlilik, geçmişte kalan ve süregelen kültürel uygulamalar, bilgi ve yaşam deneyimlerini kapsadığından bahsedilmiştir (ICOMOS, 1999). Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, kültür mirasını üç sınıfta gruplandırmaktadır:

“Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.

Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar (http- 2).”

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi tarafından gruplanan kültürel miras unsurlarının çoğu somut olması sebebiyle, görünmeyen, ortada bulunmayan gelenekler, anlatımlar, el sanatları, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, vb. gibi somut olmayan kültürel miras için bir tanım gereksinimi duyulmuştur. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO), 17 Ekim 2003'te Paris'te düzenlenen 32. Genel Konferansı'nda, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni kabul etmiştir. Türkiye, 19 Ocak 2006 tarihli ve 5448 sayılı Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile bu sürece dahil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olmuştur. UNESCO tarafından somut olmayan kültürel

miras; “toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar” şeklinde tanımlanmaktadır (UNESCO, 2003).

2.1.1.3 Kültür Rotası

Kültür, toplumların geçmişine ışık tutması ve gelecek kuşaklara aktarılmasından dolayı her zaman önemli bir kavram olmuştur. Kültür rotası olarak bilinen kavram da üzerinde antik kentleri, tarihi alanları ve önemli kişilerin geçtiği güzergahları barındırdığı için kültürel zenginliğe katkıda bulunmaktadır. İlk başta doğada, belirli bir noktadan başka bir noktaya gitmek için yapılan yürüyüşler zaman içinde çeşitlenmiş ve rota kavramı doğmuştur. Kültür rotalarının temel çıkış noktasının da doğa yürüyüşlerinin olduğu söylenebilir (Tanrısever, 2019, s. 65-66). Avrupa Konseyi tarafından ortaya çıkarılan kültür rotası kavramı birçok kuruluş tarafından tanımlanmıştır;

ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi): “Farklı halkların zengin kültürler arası çeşitliliğin ve kültürel mirasa olan katkılarının etkileşimli ve dinamik bir temsilidir. Anıtları, tarihi ve doğal alanları barındıran farklı deneyim yaklaşımlarını ortaya koyan kültür rotaları kendi zenginliği içerisinde rotanın kapsamında bulunabilecek diğer kültürel varlık türleriyle (anıtlar, kentler, endüstri mirası vb.) çakışmaz” (http-3).

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu): “Ülkeler ve bölgeler arasındaki değişim ve çok boyutlu diyalogdan gelen kültürel önemi rota boyunca, zamansal ve mekânsal olarak görüldüğü ve somut elementlerden oluşan mirasın yolu/izi” (http- 4).

ÇEKÜL (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı): “Geçmişte askeri, dini, ticari ve sosyal amaçlarla kullanılan ulaşım güzergahları ile bugün daha çok turistik amaçlarla geliştirilen güzergahların kültürel ve doğal mirasın korunması ve tanıtımı konusunda giderek işlevsel hale gelmesiyle güzergâh kavramı, kültürel rota” şeklinde tanımlanmaktadır.

“Bir kültür rotası;

- Günümüzde yaratılmış veya tarihin belirli bir döneminde kullanılmış,
- Üzerinde kültürel veya doğal miras öğelerini taşıyan ve önemini bu miras sayesinde kazanan,
- Koruma, kırsal kalkınma ve turizmin geliştirilmesi gibi amaçlarla geliştirilebilen,
- Yerel, bölgesel veya ulusal ölçekli bir ulaşım koridoru şeklinde tanımlanabilir” (ÇEKÜL, 2015, s. 12).

Bu kapsamda kültür rotası bileşenleri,

- Tarihi kentler: Geleneksel kent dokularıyla ve özgün kent kimlikleriyle öne çıkan kentsel alanlar,
- Kırsal yerleşimler: Kırsal bölge ve geleneksel yaşamı temsil eden köyler, kasabalar,
- Antik yerleşimler: Bir kent, kutsal alan vb. olarak algılanabilen arkeolojik alanlar,
- Geleneksel yaşam: Yemek, müzik, inanç, dil, el sanatları gibi coğrafyaya özgü yaşam öğeleri,
- Tekil tarihi yapılar: Kilise, kale, köprü, değirmen, endüstri yapısı gibi kırsal arazide veya kent içerisinde bulunan tekil yapılar,
- Doğal çevre: Vadi, kanyon, zirve, kıyı, göl gibi farklılık sunan doğal oluşumlar,
- Yaban hayatı: Özel nitelikli flora ve fauna alanlarıdır (ÇEKÜL, 2015, s. 13).

Kültür rotası kavramını oluşturan Avrupa Konseyi, 1987 yılında Santiago de Compostela Deklarasyonu ile Kültür Rotaları Programını yürürlüğe sokmuştur. Bu programın amacı ise, insanları ve mekanları, ortak tarih ve kültürel miras ağlar üzerinde bir araya getirerek Avrupa'nın zengin ve geniş mirasının keşfedilmesi ve ziyaret edilmesi olarak belirlenmiştir. Otuzdan fazla tescillenen rotalar, mimari ve peyzajdan dini etkilere, gastronomiden ve somut olmayan kültürel mirasa, Avrupa sanatına, müziğine ve edebiyatına kadar birçok farklı temayı kapsamaktadır (http- 5).

Kültür rotaları, genel kültürel miras bilincini artırmakta, kültürel etkinliklere toplum katılımının yaygınlaşmasını teşvik etmektedir. Kültürel turizm ürünleri ve

rotalar dizisi, çağdaş kültürü, kültürel mirası, sanat eserlerini, el sanatlarını, tarihi, doğal güzellikleri, yaratıcı tematik öğeleri içerebilmektedir. Örneğin İpek Yolu, doğunun eski medeniyetlerini batıya bağlayan bir köprüdür. Avrupa Mozart Yolları, bestecinin yaşadığı, seyahat ettiği ülkeleri ve şehirleri kapsamaktadır. Türkiye'nin ilk uzun mesafeli yürüyüş rotası Likya Kral Yolu, Fethiye'den Antalya'ya uzanmaktadır. Genel olarak bu yollar, Roma yolları ve eski patikalardan oluşmaktadır (DTÖ, 2015, s. 16). Bununla birlikte Avrupa kültür rotalarının %90'ı kırsal alanlarda yer almaktadır (UNWTO, 2015). Dolayısıyla kültür rotaları, kırsal bölgeleri kapsayan ve az bilinen destinasyonların tanınmasına ve gelişmesine öncülük etmektedir (Cojocariu, 2015, s. 960).

Ayrıca ekonomik ve sosyal kalkınmada, geri planda kalmış bölgelerde istihdam sağlayarak ekonomide büyüme yaratmaktadır. Bu rotalar ayrıca, kültürel alışverişi teşvik etmekte, kültürel mirası zenginleştirmekte, ziyaretçiler ile yerel topluluklar arasındaki bağları güçlendirmektedir (Boz, 2018, s. 389).

Kültür rotalarının yararları şu şekilde sıralanabilir (Özden, 2019, s.110);

1. Uluslar ve kültürler arası bağı güçlendirir.
2. Rotaların ve yöresel ürünlerin marka imajını güçlendirir.
3. Rota boyunca yaşayan yerel halkın geçimine katkıda bulunur.
4. Doğanın ve kültürlerin korunması bilincini geliştirir.
5. Toplum sağlığına olumlu etki yaparak kamunun sağlık harcamalarını düşürür.
6. Toplumun sürdürülebilir doğa turizmi talebine cevap verir.

Tanrısever (2019), kültür rotalarını oluşturan bileşenler; tarihi kentler, kırsal yerleşimler, geleneksel yaşam, antik yerleşimler, tekil tarihi yapılar doğal çevre ve yaban hayatı olduğunu söylemiştir (Tanrısever, 2019, s. 67). Rotaların ortak özellikleri ise; bir temasının olması (kültür, tarih, doğa, ekoloji, jeoloji, inanç vb.), işaretlenmiş olması (yol işaretleri, yol başlangıç tabelaları, haritalar), dokümantasyonunun (web sayfası, rehber kitap, GPS koordinatları, internet sayfası) yapılmış olmalıdır (Robert ve Eryurt, 2013'ten aktaran Tanrısever, 2019, s. 67).

Kültür rotaları yürünerek tamamlanabildiği gibi bisiklet veya atlı olarak da gezilebilir niteliktedir. Kültür rotalarının işaretlemeleri uluslararası bir standart olan Grande Randonne ismi verilen ve güvenli yol anlamı taşıyan bir işaretleme ile yapılmaktadır (Tanrısever, 2019, s. 67). Fransızcada “büyük yürüyüş” anlamına gelen Grande Randonnée'nin kaynağı, Fédération Française de la Randonnée Pédestre (French Hiking Federation) olan bu işaretleme ağı, kısaca GR olarak da ifade edilir (http- 6). Bu işaretlemede doğaya en az zarar verilmesi amaçlanmıştır.

Toprak yollar, ağaçlar, taşlar, kayalık zeminler üzerine işaretleme yapılmaktadır. Yürüyüş yolları kırmızı-beyaz, bisiklet yolları ise kırmızı-sarı işaretleme ile belirlenmektedir. Yol başlangıçlarına başlangıç tabelaları yerleştirilmektedir. Kültürel rotalar oluşturulurken belirli bir tema kapsamında somut ve somut olmayan kültürel mirasın belirlenmesi, coğrafi yerlerin tanımlanması ve işaretlenmesi gerekmektedir (Tanrısever, 2019, s. 67- 69).

Suárez-Inclán Ducassi (2005), rotaları belirli özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır:

- Bölgesel kapsamına göre: Yerel, ulusal, bölgesel, kıta ve kıtalararası,
- Kültürel içeriklerine göre: Belirli bir kültür bölgesi içinde veya kültürel değerlerin oluşumunda veya evriminde karşılıklı etkilenme sürecini paylaşan farklı coğrafi alanlar,
- Yapısal konfigürasyonlarına göre: Doğrusal, dairesel, haçvari, radyal veya ağ,
- Hedefleri veya işlevlerine göre: Sosyal, ekonomik, politik veya kültürel,
- Coğrafi konumlarına göre: Kara, su, karma veya diğer fiziksel ortamlar,
- Zamansal kullanım sürelerine göre: Sosyoekonomik, siyasi ve kültürel değişimlerin etkisi ile artık kullanılmayanlardır (http-7).

2.1.1.3.1 Kültür Rotalarının Sınıflandırılması

Kültür rotalarını, Karataş (2017) tarafından şu şekilde sınıflandırılmıştır;

Tablo 1. Kültür Rotaları Sınıflandırılması

Kültür Rotaları					
	A Teması		B Teması		
Tipler	Tarihin belirli bir döneminde özel bir amaç için kullanılmış rotalar		Kültürel mirasın ve peyzajın kullanılması ve turizm faaliyetlerinin tanıtımına, sürdürülebilir kalkınma sağlamasına, doğal ve kültürel mirasın korunmasına yönelik günümüzde tanımlanan rotalar		
	A.1	A.2	B.1	B.2	B.3
	<ul style="list-style-type: none">➤ Ticaret rotaları➤ Hac rotaları➤ Göç rotaları➤ Askeri rotalar	<ul style="list-style-type: none">➤ Tarihi önemli rol oynayan kişilerin rotası	<ul style="list-style-type: none">➤ Tarihi rotalar	<ul style="list-style-type: none">➤ Tarihi ve doğal rotalar	<ul style="list-style-type: none">➤ Doğal rotalar
Genel Özellikler	<p>*Tarihin belirli bir dönemde kullanılmış</p> <p>*Rota kullanımı için iyi tanımlanmış bir amacının olduğu kendi dinamik ve tarihi işlevselliğe sahip olması,</p> <p>*Hem somut hem de soyut öğelerin var olması.</p>	<p>*Keşifler ve işgaller gibi özel bir amaç için yapılan seyahatlerin sadece fiziksel yolları</p> <p>*Tarihin bir dönemi boyunca hareketliliği olmayan nüfus ve kültürel değişimler</p>	<p>*Günümüze uyarlanmış tarihsel ve kültürel mirasla tanımlanan/gerçek ya da ideal bağ ile ilişkili tematik materyal</p> <p>*Tarihin bir döneminde düzenli kullanılmamış rota</p>	<p>*Günümüze uyarlanmış tematik olarak gerçek veya ideal bağ ile ilişkili coğrafyanın hem tarihsel hem de doğal öğeleriyle tanımlanan</p> <p>*Hem tarihsel hem de doğal öğelerin gözlemlenmesi, ayrıca doğa yürüyüşü dağcılık vb. açık hava sporlarının yapılması</p>	<p>*Doğa yürüyüşü, dağcılık, bisiklet binme, binicilik, kano sporu vb. açık hava sporlarının yapılması</p>

Kaynak: Karataş, E. (2011). *The Role of Cultural Route Planning in Cultural Heritage Conservation: The Case of Central Lycia*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

2.1.1.3.2 Dünyadaki Kültür Rotaları

Kültür rotası kavramı ilk olarak Avrupa’da ortaya çıkmıştır. 1954 yılında Paris’te Avrupa Konseyi tarafından “Avrupa Devam Ediyor” çalışma grubu tarafından kültür rotaları konuşulmaya başlanmış (Tanrısever, 2019, s. 71), 1984’te Avrupa Konseyi, Avrupa Kültürel Rotalar Programı’nın başlatılması için üye devletleri davet etmesiyle devam etmiş (Çekül, 2015, s. 14), 1985 yılında Grenada’da geliştirilmiştir. Avrupa Konseyi bu programı Avrupa ülkeleri arasında kültürel mirası paylaşmanın ve komşu ülkelerdeki kültürel izlerle bütünleşmenin ve bu yönde iş birliği geliştirmenin bir aracı olarak değerlendirdiğini belirtmiştir. Kültürel rota kavramı 1994 yılında UNESCO Kültürel Miras Komitesi tarafından da kabul edilmiştir (Görmüş, 2017, s. 123). 1987 yılında Avrupa Konseyi, Avrupa Kültür Rotaları Programı’nı kurmuştur. Avrupa Konseyi, insan hakları, kültürel kimlik kazanılması, demokrasi, kültürel çeşitlilik ve diyalog; zaman ve mekânı aşan karşılıklı alışveriş ve zenginleşme gibi temel şartları da gözeterek, bu programla Avrupa’daki değişik ülke ve ülke miraslarının ortak bir kültüre sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır (Baştemur Tanrısever, 2009, s. 52). Bu amaç dışında;

- Avrupa’daki değişik ülke ve ülke miraslarının ortak bir kültüre sahip olduğunu ortaya koymak,
- Zaman ve mekânda seyahat etmek,
- Avrupa vatandaşlığının farkındalığını artırmak,
- Avrupa tarihinin daha iyi anlaşılması yoluyla kültürler arası diyalogu desteklemek,
- Kültürel ve doğal mirası geliştirmek ve korumak,
- Sürdürülebilir gelişme sağlamak da diğer amaçlardandır. (Tanrısever, 2019, s. 71; COE, 2022).

Yeni kültür rotaları, Avrupa Konseyi tarafından çeşitli kriterlere uygunluğuna göre sertifikalandırılmaktadır ve her üç yılda bir değerlendirilir. En az üç Avrupa Ülkesi ile ortak, Avrupa değerlerini temsil eden bir tema olması, çokuluslu, çok disiplinli, bilimsel araştırmaların konusu olmak, Avrupa hafızasını ve tarihini ve mirasını geliştiren ve Avrupa’nın günümüz çeşitliliğinin yorumlanmasına katkıda bulunmak, gençler için kültürel ve eğitsel değişimlerin desteklenmesi, kültür turizmi

ve sürdürülebilir kültürel gelişim alanında örnek ve yenilikçi projeler geliştirmek, farklı gruplara yönelik turist ürünleri geliştirmek gibi maddelerce değerlendirilmektedir (COE, 2022).

Avrupa Kültür Rotası Programı'nın gelişim süreci, her yıl önem kazanmasına sebep olmuştur;

- 1954- Paris, Avrupa Kültür Sözleşmesi, Avrupa kültürünün devam ettirilmesi (Türkiye 1957'de imzalanmıştır),
- 1987- İspanya'da "*The Santiago de Compostella Rotası*" ilk rota olarak belirlenmiştir,
- 1994- Madrid'de düzenlenen Dünya Miras Komitesi toplantısında (ICOMOS ve UNESCO'nun ilk konferansı) "kültür rotası" kavramı gündeme alındı. Bu toplantı sonucunda konuyla ilgili ilk belge, "Kültür Mirasımızın Bir Parçası Olarak Rotalar" başlığıyla yayınlanması,
- 1997- Avrupa Konseyi tarafından "Avrupa Kültür Rotalar Enstitüsü" nün kurulması,
- 1998- ICOMOS, "Kültürel Rotalar Uluslararası Komitesi" oluşturulması,
- 2000- Floransa, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Avrupa'da peyzajların korunması ve planlaması,
- 2002- Avrupa Kültürel Rotalar Enstitüsü tarafından "Ortak Bir Miras: Kültürel Rotalar ve Peyzajlar" web portal oluşturulması,
- 2005- UNESCO tarafından kültür rotalarının dört miras kategorisinden biri olarak kabul edilmesi,
- 2008- ICOMOS tarafından "Kültürel Rotalar Bildirgesi" yayınlanması,
- 2012- Avrupa Konseyi Kültür Rotalarının 25. Yılı kapsamında Colmar Deklarasyonu'nun yayınlanması (Tanrıseven, 2019, s. 71-72; ÇEKÜL, 2015, s. 14-15).

1987 yılında Avrupa Konseyi, Avrupa Kültür Rotaları Programı'nın kurulmasıyla birlikte aynı yılda ilk rota "The Santiago de Compostella Hac Rotası" belirlenmiştir. Bu ilk rota örnek alınarak diğer rotaların, tarihi olan bir rotayı takip etmesi, bilimsel araştırma, tarihi mirası koruma, geliştirme ve zenginleştirme, kültür

ve sürdürülebilir turizm gibi uzun vadede çok taraflı iş birliği projelerinde artış sağlanması, bağımsız, organize edilmiş birlik ve federasyon şeklinde olan ağlar tarafından yönetilmesi beklenmektedir (Baştemur, 2009, s. 52). 2021 yılı itibariyle farklı temalara sahip, Avrupa'nın kültür hafızasını, tarihini ve mirasını tanıtan 45 adet Avrupa Konseyi Kültür Rotası bulunmaktadır (COE, 2022). Avrupa konseyi sertifikası olan farklı sınıflandırmalara tabi olan kültür rotaları aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Avrupa Konseyi Tarafından Sertifikalandırılan Kültür Rotaları

	İsim	Sertifika Yılı	İçerik	Geçtiği Ülke Sayısı	Tip
1	Santiago de Compostela Hac Yolları	1987	İnanç	8	A1
2	Hansa	1991	Ticaret Rotası	16	A1
3	Viking Rotaları	1993	Deniz, Ticaret	13	A1
4	Via Francigena	1994	İnanç	4	A1
5	El Legado Andalusi Rotaları	1997	Mimari ve kültürel miras	6	B1
6	Fenikelilerin Rotası	2003	Deniz, kültürel miras	11	B1
7	Pireneler Demir Rotası	2003	Sanat ve mimari	3	B1
8	Avrupa Mozart Rotası	2004	Sanat ve mimari	10	B1
9	Avrupa Yahudi Mirası Güzergahı	2004	Yahudi mirası	19	B1
10	Tourslu Aziz Martin Rotası	2005	İnanç	13	A1
11	Avrupa Cluniac Siteleri	2005	Kültürel miras	7	A1
12	Zeytin Ağacı Rotası	2005	Gastronomi	15	B3
13	Via Regia	2005	Kültürel miras	5	A1
14	Transromanica	2007	Kültürel miras	9	B1

Tablo 2- devamı

15	İter Vitis Rotası	2009	Gastronomi	20	B3
16	Avrupa Sistersiyen Manastırlar Rotası	2010	Kültürel miras	13	B1
17	Avrupa Mezarlıklar Rotası	2010	Sanat	21	B1
18	Tarih Öncesi Kaya Sanatı Parkurları	2010	Tarih öncesi sanat	8	B2
19	Avrupa Tarihi Termal Kentleri Rotası	2010	Sağlık	18	B3
20	Aziz Olav Yolları Rotası	2010	İnanç	4	A1
21	Avrupa Seramik Rotası	2012	Seramik mirası	11	B1
22	Avrupa Megalitik Kültürü Rotası	2013	Megalitik Miras	8	B1
23	Huguenot ve Waldensiyen İzi	2013	Kültür ve tarih	4	B2
24	ATRIUM-20. yüzyıl Avrupa Kırsal Hafızasında Totaliter Rejime Ait Mimari Eserler Yolu	2014	Mimari	5	B2
25	Réseau Art Nouveau Network	2014	Sanat	15	B2
26	Via Habsburg	2014	Tarih ve mimari	4	B1
27	Roma İmparatorları ve Tuna Şarap Rotası	2015	Tarih	5	B1 B2
28	Avrupa İmparator Charles V'nin Rotaları	2015	Kültürel miras	11	A2
29	Varış Yeri Napolyon	2015	Tarih	10	A2
30	Robert Louis Stevenson'un Ayak İzinde	2015	Kültür ve sanat	3	A2

Tablo 2- devamı

31	Müstahkem Kasabalar Grande Bölgesi	2016	Tarih ve mimari	3	B1
32	Empresyonizm Rotası	2018	Sanat	14	B2
33	Via Charlemagne	2018	Sanat	7	B2
34	Avrupa Endüstriyel Miras Rotası	2019	Endüstriyel miras	28	B1
35	Demir Perde İzi	2019	Tarih	23	B1
36	Le Corbusier Varış Yeri: Mimari Promenatlar	2019	Mimari	6	B1
37	Avrupa Kurtuluş Rotası	2019	Tarih	8	B1
38	Reform Rotaları	2019	Tarih	8	B1
39	European Route of Historic Gardens	2020	Kültürel miras	8	B2
40	Via Romea Germanica	2020	Kültürel miras	3	B2
41	Iron Age Danube Rotası	2021	Arkeolojik miras	6	B2
42	Alvar Aalto Rotası	2021	Tarih	5	A2
43	Cyril ve Methodius Rotası	2021	Tarih	6	A2
44	D'Artagnan Avrupa Rotası	2021	Tarih ve kültürel miras	6	A2
45	Aeneas Rotası	2021	Tarih ve kültürel miras	6	A2

Kaynak: COE, (2022). Avrupa Konseyi. <https://rm.coe.int/090000168098232b> sitesinden derlenmiştir.

2.1.1.3.3 Türkiye Kültür Rotaları

Türkiye’de kültür rotası çalışmaları 2000’li yıllardan itibaren başlamıştır (Bilgin, 2021, s. 19). Bu çalışmalara sebep olan ilk çalışma 1999 yılında, İngiliz doğa yürüyüşçüsü olan Kate Clow tarafından yapılan Likya Yolu projesidir (Öztürk, vd., 2020, s.148). Tarihte Likya Bölgesi olarak bilinen alanda Muğla’nın Fethiye ilçesinden başlayarak Akdeniz boyunca Antalya’ya kadar uzanmaktadır. Rota Patara,

Letoon, Simena, Myra, Olympos, Belos gibi çok sayıda önemli antik kentle birlikte birçok yeni yerleşim alanını da bünyesinde barındırmaktadır (Bilgin, 2021, s. 19). Türkiye'nin ilk kültür rotası olan Likya Yolu 1999 yılında açılmış, ancak resmi olarak bir STK tarafından rotaların temsil edilmesi, 2012 yılında kurulan Kültür Rotaları Derneği (KRD) ile mümkün olmuştur (Eryurt ve Clow, 2016, s. 21). Likya yolundan esinlenerek ikinci rota olarak da 2004 yılında yine tarihi bir yol olan Aziz Paul Rotası açılmıştır (http- 8).

Tablo 3. Türkiye'deki Kültür Rotaları

	Rota	Yer	İçerik	Düzyey ve Tip
1	Ağrı Dağı	Ağrı	Doğa, dağ yürüyüşü, inanç, tarih	Ulusal, B3
2	Aziz Paul Yolu	Perge-Eğirdir arası	İnanç, doğa, tarih	Ulusal, A2
3	Ephesos- Mimas Yolu	Selçuk, Menderes, Seferihisar, Güzelbahçe, Urla, Çeşme ve Karaburun	Tarih, doğa, bisiklet	Bölgesel, B2, A1
4	Evliya Çelebi Yolu	İzmit Körfezi-Simav arası	Tarih, bisiklet	Ulusal, A2
5	Fethiye Yürüyüş Parkurları	Fethiye	Doğa, tarih, bisiklet	Yerel, B2, B3
6	Frig Yolu	Afyonkarahisar, Ankara, Eskişehir, Kütahya, Konya, Isparta ve Burdur	Tarih, bisiklet	Ulusal, B2
7	Gastronomi Yolu	Kızılırmak Deltası	Bisiklet, gastronomi	Ulusal, A1
8	Hitit Yolu	Çorum	Tarih, bisiklet	Ulusal, B2

Tablo 3- devamı

9	Hoşgörü Yolu	İzmit- İznik arası	Doğa, tarih, inanç	Ulusal, B1, B2
10	Hz. İbrahim Yolu	Şanlıurfa, Harran ve Göbeklitepe	Tarih, inanç	Uluslararası, A1
11	Idyma Yolu	Akyaka ve Gökova	Doğa	Yerel, B3
12	İki Deniz Arası	İstanbul, Karadeniz ve Marmara	Manzara	Ulusal, B3, B4
13	İstiklal Yolu	İnebolu-Kastamonu arası	Tarih, Doğa ve bisiklet	Ulusal, A1
14	Kaçkarlar	Trabzon ve Erzurum arası	Doğa, dağ yürüyüşü	Ulusal, B3
15	Karia Yolu	Büyük Menderes Nehri ve Dalaman Çayı arası	Kıyı, tarih ve doğa	Ulusal, B2
16	Küre Dağları	Kastamonu ve Bartın	Doğa, dağ yürüyüşü	Ulusal, B3
17	Likya Yolu	Teke yarımadası	Tarih, kıyı, bisiklet, kamp	Ulusal B2
18	Mysia Yolları	Misi ve Gölyazı arası	Doğa, bisiklet, kamp, tarih	Yerel, B2
19	Sarıkamış Parkurları	Kars	Doğa, bisiklet	Ulusal, B3
20	Sufi Yolu	İstanbul ve Konya arası	İnanç, tarih, doğa	Ulusal, A1
21	Sultanlar Yolu	Viyana ve İstanbul arası	Doğa, tarih	Uluslararası, A1
22	Trakya Rotaları	Trakya	Tarih, doğa, inanç, bağ	Bölgesel, B1

Tablo 3- devamı

23	Via Egnatia	Arnavutluk, Makedonya, Yunanistan ve Türkiye	Kültür, tarih	Uluslararası, A1
24	Yarımada Gezi Rotaları	İzmir	Tarih, doğa, bisiklet, zeytin, bağ	Yerel, A1
25	Yenice Orman Yolları	Karabük	Doğa	Ulusal, B3
26	Aeneas Rotası	Edremit- İtalya arası	Kültürel miras, tarih, doğa	Uluslararası, A2

Kaynak: <https://cultureroutesinturkey.com/tr/tum-rotalar/> (Erişim Tarihi: 20.03.2022), Tanrısever, C. (2019). *Kültür Rotası Gruplarına Yönelik Uzmanlaşma*. Ö. Güzel ve Ö. Köroğlu (Ed.), *Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma Özel İlgi Turlarından Özel Konulara içinde* (s. 65-100) Ankara: Nobel Yayıncılık.

2.1.2 Aeneas Avrupa Kültür Rotası

Aeneas Rotası, Truvalı kahraman Aeneas'ın uğradığı limanlar ile arkeolojik bölgelerden oluşan, Türkiye dahil 5 ülkeyi (Arnavutluk, İtalya, Yunanistan ve Tunus) kapsamaktadır. Türkiye'den başlayan ilk deniz rotası olma özelliği ile birlikte 2021 yılında Avrupa Konseyi tarafından tescillenmiştir. Troya'dan başlayıp, Roma'ya kadar uzanan rotada UNESCO Dünya Miras Listesinde olan birçok doğal, arkeolojik alan ve milli parklar görülmektedir (http-10).

2.1.2.1 Troialı Kahraman Aeneas ve Aeneis Destanı

Günümüzde Çanakkale il sınırları içinde yer alan ve erken bir yerleşim yeri olan Troia, geçmişte de önemli kentlerden biriydi. Bununla birlikte bölgenin zenginliği, coğrafi konumu, güçlü bir yapıya sahip oluşu ve kaynakları gibi nedenlerle Troia'nın üst üste dokuz yerleşim katmanına ev sahipliği yapmasına sebep olmuştur. Buna göre, Troia I: İ.Ö. 3000-2500'e; Troia II: İ.Ö. 2500-2200'e; Troia III-IV-V: İ.Ö. 2200-1800'e; Troia VI: İ.Ö. 1800-1275'e; Troia VII: İ.Ö. 1275- 1100'e; Troia VIII: İ.Ö. yaklaşık VII. yüzyıla ve Troia IX: Helenistik-Roma dönemine tarihlenmektedir (Bayburtluoğlu, 1981, s. 157-163). Troia'nın sadece coğrafi

zenginliği değil aynı zamanda kaynaklarda halkının soylu, cesur savaşçılar oluşu ve yiğitlikleri de öne çıktığı yazmaktadır. Troia her bakımdan çok yüce bir kent olarak kabul edilmektedir. Bu kentin bu kadar önemli olmasında Dardanos'un etkisi büyüktür. Dardanos'la ilgili başlıca bilgilere, İ.Ö. 8-9. yüzyıl Smyrna'sında (bugünkü İzmir) yaşamış, gözleri kör olan Homeros'un şarkı şeklinde okuduğu İlyada ve İ.Ö. 1. yüzyılda yaşamış olan Romalı şair Vergilius'un, Roma'yı i kargaşadan kurtaran Augustus'a hitaben, manevi ataları Aeneas'la ilgili kaleme aldığı Aeneis ya da Aeneid adlı destanlarında rastlanmaktadır (Sandalcı, 2009, s. 278).

Dardanos soyundan gelen Troialı kahraman Aeneas, Homeros tarafından yazılan İlyada Destanında Aphrodite ve Ankhises'in oğlu olarak geçmektedir (Homeros, 2003, s. 541). Aeneas'ın babası Ankhises Troia kralı Priamos'un kuzeni olduğundan dolayı Aeneas da soylu bir aileden gelmektedir. Troia Savaşı'nda çok rol almadığından İlyada Destanı'nında adı fazla geçmemektedir. Troia'nın yıkımından sonraki olaylardaki rolü ayrıntılı bir şekilde Aeneis'te anlatılmıştır. (Erhat, 1996, s. 20). Vergilius'un yazdığı Aeneis Destanı'nda (Sandalcı, 2009, s. 278), babası, oğlu ve savaştan sağ kurtulanlar ile birlikte kaçıp Roma yakınlarına varıp şehir kurma sürecini ve bu süreçte başından geçen olaylar anlatılmaktadır ([http-9](http://9)). Bununla birlikte, destanın yazarı Vergilius, İ.Ö. 20 yılında sağlık nedeniyle Yunanistan'a bir gezi sırasında Atina'da İmparator Augustus ile karşılaşmış, birlikte Roma'ya dönerken, gemide üşütüp, hastalanmış ve Brundisium (İtalya)'da ölmüştür. Vergilius, destanını tam olarak bitirmediği, son şeklini vermediği için bu haliyle yayımlanmamasını ve yakılmasını vasiyet etmiştir. Fakat, Augustus'un araya girmesiyle kendisine hitaben yazılan ve on iki kitaptan oluşan (Songül, 2013, s. 24) bu eser, yakılmaktan kurtulmuş ve günümüze kadar ulaşmıştır (Erim, 1987, s.123);

Vergilius'un Aeneis adlı kitabından derlenen bölümler aşağıdaki gibidir (Gransden, 2004, s.34-40; Songül, 2013, s.24-28; Vergilius, 1998, s. 4-471);

Birinci Kitap: Birinci kitabın başlangıcında Aeneas'ın anayurdunu bulmak için mücadele ettiğini fakat Juno'nun (Hera) ona engel olduğundan bahsederek giriş yapmıştır. Juno üç nedenden dolayı Troialılardan nefret etmiştir. Birincisi, Juno'nun güzelliğini kabul etmeyen Paris'in hükmü, ikincisi evlilik tanrıçası olarak görevini tanımayan Helen'in kaçırılması, sonuncusu ise gözde kenti olan Kartaca'nın gelecekte Troialıların soyundan gelenler tarafından mağlup olmasıdır. Yedi yıl kadar süren bir yolculuktan sonra, Aeneas İtalya'ya yaklaşmıştır fakat Juno müdahale

etmiştir. Juno Aeneas'ı Kuzey Afrika ve Kartaca'ya sürükleyen bir fırtına çıkartmıştır. Kartaca'nın kurucusu ve kraliçesi olan Dido onları hoş bir şekilde karşılamıştır. Jüpiter oğlu Aeneas'ın zorlukların üstesinden geleceğine dair Venüs'e güvence vermesine rağmen, Venüs Dido'nun Aeneas'a zarar vereceğinden endişelenir ve bu yüzden Venüs (Afrodit), Aeneas'a âşık olması için Cupid'i (Eros) Dido'ya göndermiştir.

İkinci Kitap: Dido, Troia hikayesine ilgi duymuş, Aeneas ve yoldaşlarına cana yakın davranmıştır. Aeneas Yunanlıların Troia atını nasıl kente soktuklarını ve hain Sinon'un atın içinden Yunanlıları dışarı saldırdığını ve katliamın bu şekilde başladığını anlatmıştır. Aeneas, annesi Venüs'ün Troia'yı tanrıların yaktığını söyleyinceye kadar öfkeli bir biçimde dövülmüştür. Venüs, Aeneas'a babası Ankhises, oğlu Askanius, Troia ve ailesinin ev tanrıları ile Troia'dan ayrılmasını emretmiştir. Troia'dan kaçarken Aeneas'ın karısı Creusa geride kalır ve öldürülmüştür.

Üçüncü Kitap: Aeneas Dido'ya yurt ararken nelerle karşılaştıklarını anlatır. İlk olarak Trakya'ya gitmiştir. Orada "Aeneaslar" dediği kentin surlarını kurmuştur. Orada ölü Troialı Polydorus ile karşılaşmıştır. Daha sonra onun için cenaze töreni düzenlemiş ve hızlı bir şekilde Trakya'da ayrılmışlardır. Ardından anayurtlarını bulmalarını öğütleyen kehanet sesini duydukları bir adaya gelmişlerdir. Ankhises oranın Crete (Girit) olduğunu düşünmüştür. Bu yüzden Troialılar orada kent kurmayı denemişler fakat kısa zamanda salgından ölmeye başlamışlardır. Ev tanrıları, gerçek anayurdun İtalya olduğunu anlatmak için Aeneas'a görünmüşlerdir. Tekrar yola çıktıklarında Strophades'deki (Yunanistan) Harpyia'larla karşılaşmışlardır. Harpyia onlara İtalya'ya vardıklarında açlıktan kendi kaplarını yiyeceklerini söylemiştir. Daha sonra Aeneas ve yoldaşları, Kuzeybatı Yunanistan'daki Actium'a ulaşmış ve burada Troia Oyunlarını düzenlemişlerdir. Oyunlardan sonra tekrar yola çıkmışlar ve İtalya'ya gelmeden Ankhises vefat etmiştir. Daha sonra bir fırtına onları Kartaca kıyısına sürüklemiştir.

Dördüncü Kitap: Cupid (Eros) tarafından zehirlenen Dido çılgın bir şekilde Aeneas'a âşık olur. Juno, Aeneas'ın ileride Kartaca'yı mağlup edecek olan Roma'yı kurmasını engellemek ister. Venüs ise oğlu Aeneas'ı Dido'nun olası ihanetinden korumak istemektedir. Bu yüzden Juno ve Venüs bir evlilik planı yaparlar. Dido ve Aeneas avlanmaya çıktıklarında bir fırtına başlar ve sığınmak için mağaraya girerler.

Dido bu mağarada evlendiklerini ilan etmesine rağmen Aeneas bunu kabul etmemiştir. Bunlar yaşanırken ikisi de görevlerini yapmamışlardır; Dido şehrin işlerini aksatmış, Aeneas ise kaderini unutmuştur. Nihayet Jüpiter, Aeneas'ın yanına Merkür'ü gönderir ve İtalya'ya gitme amacını hatırlatır. Bunun üzerine Aeneas, Kartaca'dan gizlice ayrılma planları yapmaya başlar. Dido onun bu planının öğrenince gitmemesi için yalvarmıştır fakat Aeneas onu dinlememiştir. Dido da bunun üzerine deliye dönüp intihar etmiştir.

Beşinci Kitap: Aeneas öleli bir yıl olan babası Ankhises anısına oyunlar düzenlemek için Sicilya'ya gider. Bir lider olarak beceriler sergiler. Bu esnada Juno, Troialı kadınların gemilerini yakması için İris'e haber gönderir ve Aeneas'ın yoluna devam etmesini engellemek ister. Fakat şiddetli bir yağmur dördü hariç diğer gemileri yanıp kül olmaktan kurtarmıştır. Bundan sonra Aeneas, kalan Troialılarla İtalya'ya doğru yelken açmıştır.

Altıncı Kitap: Cumae Sibyl'i Aeneas'ın İtalya'daki geleceği hakkındaki kehanetleri bildirir ve onu yeraltına gönderir. Babası Ankhises Aeneas'a gelecekte, torunları (Augustus) ve oğullarından bahseder. Böylece Aeneas artık kaderinin Roma'nın kurmak olduğunu bilmektedir.

Yedinci Kitap: Aeneas sonunda Lavinia adında bir kızı olan kral Latinus tarafından karşılanan Latium'a gelir. Rutulilerin kralı ve güçlü komşu Turnus, Lavinia ile evlenmek ister. Fakat kehanetler bir yabancıyla Lavinia'ya eş olacağını bildirmiştir. Bu yüzden Latinus kızı Lavinia'yı Aeneas ile evlendirmeye karar vermiştir. Böylece Latinus ve Aeneas Rutulilere karşı müttefik olmuştur.

Sekizinci Kitap: Aeneas Rutulilere karşı müttefik aramak için Arcadia kralı Evander'e gelir. Evander, Aeneas'a oğlu Pallas'ın idaresinde bulunan ordularını verir. Bu esnada Venüs, oğlu için Vulcan'dan bir zırh yapmasını ister. Kalkandaki dizaynlar, Roma'nın yok olma tehlikesinden kurtulduğu zamanki durumu gösterirler. Kalkanın tam ortasında Actium Savaşı betimlenmiştir.

Dokuzuncu Kitap: Aeneas müttefik ararken Troia kampında bir kargaşa çıkar. Turnus kargaşaya dahil olur. Bunun üzerine Troialılar toplanır ve onlardan korkan Turnus kaçır.

Onuncu Kitap: Turnus ve Aeneas savaşır. Bu esnada Turnus Pallas'ı öldürür.

On birinci Kitap: Aeneas Pallas'ın öldüğünü öğrenir ve onu babası Evander'e göndermek için hazırlık yapmaya başlar. Kral Latinus barış yapmak ister fakat Turnus kabul etmez.

On ikinci Kitap: Aeneas Turnus'u öldürür ve destan burada aniden biter.

2.1.2.2 Aeneas'ın Seyahat Molaları

Şekil 1. Aeneas'ın Yol Güzergahı

Kaynak: <https://www.lastampa.it/viaggi/mondo/2021/06/11/news/la-rotta-di-enea-archeologia-storia-e-mito-1.40375646/> (Erişim Tarihi: 01.03.2022).

2.1.2.2.1 Troia

İlion adıyla da bilinen Troya, şu anda Türkiye'nin Çanakkale ilinde bulunan Küçük Asya antik kentidir (Körpe, 2019, s. 141). Bu yerleşim yeri kuruluşuyla ilgili efsaneleriyle ünlüdür. Batı'nın ilk epik şiiri olan Homeros'un İlyada'sı, Truva prensi Paris tarafından kaçırılan Spartalı Helen'i kurtarmak için Akaların Troya'yı on yıl boyunca kuşattığını anlatır (Yavuz, 2018, s. 38). Uzun yıllar süren savaşlardan sonra Troya, Akalar kralı Odiseus tarafından tasarlanan ünlü Truva atı numarası sayesinde

fethedilmiştir. Homeros'un metninin okunmasıyla birçok araştırmacı, İlyada'da anlatılan olaylara ilişkin somut kanıtlar bulmak umuduyla Truva'nın bulunduğu yeri ziyaret ettiler. Heinrich Schliemann, 1871'de Hisarlık tepesinde keşfedilen antik yapıların Troya'ya ait olduğunu ilk anlayan kişi olmuştur (Aslan, 2012, s. 205). Birçok kişi Troya'nın kısa ömürlü bir şehir olmasını beklese de 19.yüzyıl ile 2014 yılları arasındaki araştırmalar, çok karışık bir yerleşimin yaşandığını doğrulamıştır. Arkeolojik alan ziyaret edildiğinde Troy I'den Troy IX'ya bütün katmanlar görülebilir. Troya'nın Çanakkale Boğazı'nın ağzında yer alan ve dolayısıyla Karadeniz'e yönelik tüm deniz hareketlerini savunan stratejik konumu, şehri her zaman zengin hale getirmiştir. Ayrıca Troya antik kentinden çıkan buluntuların sergilendiği Troya Müzesi, Truva'nın "dünya miras alanı" olarak belirlenmesinin yirminci yıldönümünü kutlamak için 2018'de açılmıştır (Korkmaz, Savaşçı ve Aydın, 2019, s. 3158) Yaklaşık 6.000'den fazla buluntuya ev sahipliği yapmaktadır. Bununla birlikte Achilles, Ajax ve Patroclus'un anıt mezarlarının olduğuna inanılan büyük höyükler de arkeolojik alanın etrafında yükselmektedir ([http-](http://) 11).

2.1.2.2 Antandros

İda Dağı'nın güney eteklerinde, Truva'nın hemen güneyinde, Midilli adasına açık, derin bir körfeze hâkim olan Antandros şehri bulunmaktadır (Ürün, 2009, s. 3). Efsaneye göre, Aeneas, Antandros sahilinde tanrıça Kibele için kutsal olan İda Dağı'nın tahtasını kullanarak yirmi gemilik bir filo inşa etmiştir (Vergilius, 1998, 3-7). Bu olayın filonun kaderi üzerinde sonuçları olacaktır. Aslında, kitapta anlatılanlara göre, Truvalılar Lazio'ya vardıklarında ve Rutulilere karşı bir savaş başladığında, kralları Turno, Tiber'in ağzına yerleştirilen Truva gemilerini ateşe vermiştir. Ancak Jüpiter, tanrıça Kibele'ye söz verdiği gibi onları deniz perilerine dönüştürerek müdahale edecektir. Truva, Ankhises'in yetkisi ve Aeneas'ın rehberliği altında yaz aylarında alınmıştır. Antandros'un yerini belirlemeye yönelik ilk girişimler, Aeneas'ın Truva'dan başladığı tahmin edilen rotanın izinde, Edremit Körfezi'ne çıkan alanın yerini belirlemeye çalışan Truva'yı keşfeden Schliemann'a kadar uzanır. Daha sonra 1842'de coğrafyacı Heinrich Kiepert, bir caminin duvarında yeniden kullanılan kentin adının yazılı olduğu bir yazıt ve ardından "ANT" yazılı bazı sikkeleri ve kentin de Kaletaşı tepesinde olduğunu keşfetmiştir. (Yerel halk tarafından kendisine verilen arkaik isimle Dervent Tepesi). 2001'den beri İzmir Ege

Üniversitesi'nden Prof. Gürcan Polat liderliğindeki bir arkeolog ekibi, Antandros kentinin Edremit yakınlarındaki Altınoluk mevkiine yerleştirilebileceği sistematik kazı çalışmalarını başlatmıştır ([http- 11](http://11)).

Thucydides'in kendisi, MÖ 424'te Peloponez Savaşı sırasında Antandros 'un Midilli sürgünleri tarafından fethedildiğini söylemektedir. M.Ö. 5. yüzyılın sonunda şehir kısa bir bağımsızlık dönemi yaşamıştır ancak 409'dan itibaren Perslerin egemenliğine geçmiştir. Kentin akropolü, Adramyttion ile Assos arasındaki önemli kıyı bağlantısını kontrol etmekteydi. 4. yüzyıla kadar uzanan surların bir bölümü ve sıra dışı bir Roma konut villası kazılar esnasında ortaya çıkarılmıştır. M.S. 6-7. yüzyıla kadar kullanılan villa, deniz manzaralı muhteşem bir terasa uzanmaktadır. Bu villa bir iç avlu etrafında düzenlenmiş çok sayıda odadan oluştuğu ve duvarlarında polikrom mozaikler ve fresklerle dekore edildiği görülmektedir. Alt terasta ise termal kompleks ve sarnıçlar bulunmaktadır. Sadece kısmen incelenen nekropol, MÖ 8 ile 1. yüzyıl arasında kullanılmıştır. Mezar tipleri lahit içinde, pithos içinde, kiremitle örtülü veya kremasyon olmak üzere çeşitlenmiştir. İmparatorluk çağında kentin kendi sikkesi vardır o da Antandros kentini “neokoros” olarak tanımlayan imparator Caracalla'nın bir sikkesidir ([http-11](http://11)). Neokros, Roma' da şehirlere verilen imparatorluk propagandası yapma hakkıdır. Bu hak şehirlere bizzat roma imparatoru tarafından verilirdi. Neokoros unvanına sahip kentler bu unvan sayesinde agonlar düzenleyebilirdi ve tanrısallaştırılan imparatoru da bu şekilde onurlandırdıkları bilinmekteydi (Yurtsever, 2015, s. 1).

İDA DAĞI

Antik dönede adıyla İda, Türklerin bölgeye yerleşmesinden sonra Kaz Dağı veya Kazdağları olarak adlandırılan bölgenin büyük bir kısmı Biga Yarımadası'nda yer almaktadır. Kazdağları batıda Dede Dağı, ortada ana Kaz Dağı, kuzeyde Babadağ, doğuda Eybek Dağı, kuzeydoğuda Gürgen Dağı ve Kocakatran Dağı olmak üzere toplamda 6 dağdan oluşur. Tam ortalarında olduğu için hepsine Kazdağları denmektedir. Üç tepesi olan Kaz Dağı'nın en yüksek tepesi 1774 metre olan Karataş Tepesi'dir. Bu tepe Balıkesir'in Edremit ilçesi Güre beldesinin kuzey-batı yönüne düşmektedir. Çevresi büyük ölçüde ormanlarla kaplı olan İda Dağı'nın yakınında yerleşim yeri oldukça azdır. Ayrıca Kaz Dağları'nın, Alp Dağları'ndan sonra dünyanın ikinci oksijen oranı yüksek dağlarını oluşturduğu söylenebilir (Kapukaya, 2018, s. 106).

İsminin Giritli denizcilerce Girit'teki Zeus'un doğduğu İda Dağı'na atıfta bulunularak konulduğu öne sürülen İda, Truva atlarının atası Dardanos'un yerleştiği efsanevi masalların bir kahramanıdır. Bir başka efsaneye göre dağ, Afrodite tüm tanrıçaların en güzeli unvanını veren Paris yargısının ünlü bölümünün tiyatrosuydu; aynı zamanda kartala dönüşen Zeus'un âşık olduğu genç adam Ganymede'yi kaçırdığı yerdir. Yunanlıların Truva'yı fethetmeyi başardıkları Odyseus'un tasarladığı tahta atın bile İda Dağı'nın ağaçlarından yapıldığı söylenir. Kaz Dağı'na endemik olan ağaca "Pino di Troia" denmesinin nedeni budur. 1988'den beri Milli Park olarak tanınan Dağ, florasında en az 68 nadir tür ile 900 farklı botanik türü barındırmaktadır. Faunası bile çok sayıda yaban domuzu, kır kurdu ve tilki ile çok zengindir ve bölge bir av cenneti olarak kabul edilir. İda Milli Parkı, orman yürüyüşleri, dağ bisikleti, jeep safari, binicilik, tırmanma, nehir ve göllerde yüzmeye gibi birçok aktiviteyi gerçekleştirme imkânı sunarken; ayrıca duraklar ve piknikler için donatılmış birçok alan vardır ([http-11](http://11)).

2.1.2.2.3 Eneade

Şu anda Enez olarak bilinen Enead şehri, uzun ve çok yönlü bir tarihe sahiptir. Yunanca Ainos ve Latince Aenus olarak da adlandırılan Enez, Yunanistan ile Türkiye arasındaki sınırda, Türkiye'nin Edirne ilinde, Ebro nehrinin (bugünkü Meriç) ağzındaki bir kıyı bölgesinde yer almaktadır (Erol, 2021, s. 34). Tarihi ve coğrafi kaynaklara göre şehir, Midilli'den gelen bir Aiol kolonisi olarak bilinmektedir. Şehrin kuruluşunun kökleri eski bir geçmişe dayanmaktadır.

Homeros'a göre Aeneas, Akalara karşı yiğitçe savaşmaktadır. Troyalıların yenilmesi üzerine Aeneas, babası Ankhises'i omuzlarına alarak ve oğlu Askanius'u da alarak İda Dağı'na (Kazdağı) kaçar. Dağın eteklerinde gemiler inşa eden Aeneas ve arkadaşları kendilerine yeni bir yurt kurmak ve Troyalıların soyunu kuracakları topraklarda devam ettirmek için denize açılırlar. Birkaç gün süren yolculuktan sonra Trakya topraklarında yay biçimindeki körfeze ulaşırlar. Aeneas, Hebros (Meriç) Nehri'nin ağzında Ainos adını verdiği şehrin temellerini atar. İlyada da Aeneas'ın gelişinden önce bile kentin varlığın öne sürülse de Vergilius şehrin Aeneas'ın kurduğunu yazar. Söylenceye göre Aeneas, Trakya kıyılarına ulaştınca annesi Afrodite ile Zeus'a kurbanlar sunmak için sunağın üstünü yeşil yapraklı dallarla

süslemek amacıyla yakındaki tümseğin tepesinden kızılılık ve mersin ağaçlarının dallarını koparmaya başlayınca, kopardığı dallardan kan damlaları çimenlerin üstüne akar ve inlemeleri yükselir. Burasının, amcası Polydoros'un mezarı olduğunu üzerinde durduğu topraktan yükselen bir sesle öğrenir. Polydoros, efsaneye göre Troya kralı Priamos ile Hekabe'nin oğludur. Troya savaşı sırasında babası ona Troya hazinesini vererek damadı olan Trakya kralı Polymestor'a emanet eder. Troyalılar savaşı kaybedince, Polymestor altınlara el koymak için Polydoros'u öldürtmüş ve orada gömmüştür. Aeneas, amcasına yeni bir mezar yaparak saygılarını sunmak için bir cenaze töreni düzenler. Tören yapıldıktan sonra Aeneas Ainos'tan ayrılır ve serüvenlerine devam eder.

Tarihsel olarak, Ainos, MÖ 6. yüzyıla kadar erken bir tarihte büyük siyasi olayların merkezindeydi. Şehir aslında Perslerin MÖ 513'te İskitlere karşı yaptıkları askeri sefer sırasında fethedilmiş ve MÖ 480 seferi sırasında Kral Xerxes'in Yunanistan'a geçiş yeri olmuştur. 480-479'da Pers egemenliğinden kurtulmuştur. Bağımsızlığını elde eden Ainos, Pers istilalarına karşı koymak için kurulan ve Delos adasının oturduğu bir Yunan şehirleri konfederasyonu olan Attika -Delos Deniz Birliği'nin bir parçası olmuştur. M.Ö. 4. yüzyılda şehir, Büyük İskender'in ölümüne kadar Makedonya Krallığı'nın etkisi altına girmiştir. Hellenistik Çağın başlamasıyla birlikte, coğrafi konumu, güçlü çatışmaların yaşandığı bir dönemde, bir imparatorluktan diğerine geçiş yapılmıştır. Şehir önce İskender'in halefleri olan Diadochi'lerden biri olan Lisimahos'un eline geçmiş, daha sonra 281'de Seleukos İmparatorluğu tarafından, 246'de Mısır Ptolemaic Krallığı tarafından satın alınmıştır. Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılmasından sonra Ainos, Doğu Roma İmparatorluğu içinde zenginleşmeye devam etmiş ve İmparator I. Justinianus'un (527-565) şehri Slavların saldırılarına karşı savunmak için şehir duvarlarını güçlendirdiği ölçüde Bizans döneminde özel bir öneme sahip ticari bir merkez haline gelmiştir. Geç Bizans döneminde şehir 1456 yılına kadar Cenevizli Gattilusi ailesi tarafından yönetilmiş, daha sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun eline geçmiştir. (http-11).

2.1.2.2.4. Delos

Kutsal ada Delos, Kiklad takımalarında, Mikonos'un batı kıyısından birkaç mil uzakta küçük bir şerittir. Mitolojiye göre şehir, Titanların soyundan gelen Zeus ve Leto arasındaki birliğin sonucu olan Apollo ve Artemis'in doğum yeridir. Zeus'un kıskançlıktan köpüren karısı Hera, Leto'nun ister kıta olsun ister ada olsun herhangi bir sağlam toprakta doğum yapmasını yasaklamıştı. Leto, en sonunda daha suların üstünde yüzen, dalgalarla boğuşan Delos adasında ikizlerini doğurabilmiştir. Ada doğumdan sonra yüzmemiş ve kutsanmıştır. Apollo'ya adadan bu adada Truvalılar, Trakya sahnesinden sonra Tanrı'nın kahinine danışmış ve Aeneas'ın adamlarına önderlik edeceği ve yeni bir kent kuracağı bildirildiğini öğrenmişlerdir. Delos'un Kutsal Ada olarak tanınması çok eski kökenlere dayanmaktadır; M.Ö. 1. Bin yılın başından beri tapınma yeri olarak bilinmekteydi. Daha sonra tapınağı arındırma amacıyla, M.Ö. 426 yılında Delos'ta kimsenin doğamaması veya ölmesi yönünde bir karar çıkarmış, bu yüzden hasta ve hamile kadınlar yakındaki Renea adasına nakledilmiştir. M.Ö. 422 yılında bütün nüfus aktarılmıştır. M.Ö. 4. yüzyılın sadece son yıllarında, muhtemelen M.Ö. 314 yılında, Delos bağımsızlığını geri kazanmıştır. Delos, M.Ö. 3. yüzyıldan itibaren önemli bir refah dönemine ulaşmıştır, ancak özellikle M.Ö. 166'dan sonra, ada Romalılar tarafından serbest liman ilan edildiğinde, Ege'nin tüm ticaretini almıştır ([http-11](http://11)).

2.1.2.2.5 Crete: Pergameia

Truvalılar Girit'e vardıklarında (Truva kalesinden sonra) Pergameia adını verdikleri yeni şehrin inşasına başlarlar ve geleceği düşünmeye başlamışlardır. Ama aniden insanları ve hayvanları öldüren bir salgın yayılmış, hava ekinleri bozmuş ve yok etmiştir. Aeneas ve arkadaşları Girit'i terk etmek ve tekrar denizle yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Virgil efsanesinden farklı olarak, Halikarnaslı tarihçi Dionysius, Aeneas'ın Girit'teki bir geçişinden bahsetmez: Troyalılar Delos'tan doğrudan Peloponnese'nin güneyinde bir adaya, Kythira'ya giderler (Armstrong, 2002, s. 321). Arkeolojik araştırmalar, yalnızca Virgil tarafından değil, Pseudo Scilace, Yaşlı Pliny, Plutarch gibi diğer antik yazarlar ve coğrafyacılar tarafından da hatırlanan efsanevi Pergameia kentini henüz kesin olarak tanımlamamıştır. Bununla birlikte 4. yüzyılın bazı sikkelerinde Apta kentinin (Hanya'nın hemen doğusundaki

sahil), ön yüzde tanrıça Afrodit ve arka yüzde Aeneas tasvirleri Aeneas'ın varlığını kanıtlar niteliktedir (<http-11>).

2.1.2.2.6 Nikopolis/Actium

Arkeolojik bir kanıtı olmamasına rağmen Actium burnu, Roma tarihi için temel bir yer olarak kabul edilmiştir. Actium'un önünde, Julius Caesar'ın öldürülmesiyle başlayan uzun bir iç savaşa son veren ünlü deniz savaşı gerçekleşmiştir. Savaş, Roma dünyasının haini ve müttefiki ve Mısır Kraliçesi Cleopatra'nın sevgilisi Mark Antony'ye karşı, Roma'nın geleneksel kurumlarının temsilcisi ve "emperyal" bir iktidar elde etmeye hevesli olan Octavianus arasında gerçekleşmiştir. Kaynaklara göre, Mark Antony ve Cleopatra kamplarını Actium'un tam burnunda kurarken, Octavianus karşı tarafı, yani Nikopolis arkeolojik parkının bulunduğu yeri seçmiştir. Deniz savaşını kazandıktan ve iktidara yükselme fırsatını elde ettikten sonra, Octavianus imparatorluk "Augustus" unvanını almak üzereyken, kampının bulunduğu yerde Nikopolis "şehir" yerleşimini kurarak başarısını kutlamaya karar vermiştir. Merkez, İyonya Denizi ile Ambracia Körfezi arasındaki bir arazi şeridinde yer almaktadır ve tamamen sıfırdan inşa edilmiştir. Şehirde antik yapıları iyi korunmuş durumda olan, yemyeşil bir arkeolojik park bulunmaktadır. Kuzeyde "Proasteion" adı verilen, şehrin dışında beş yıllık yarışmalar (Aziaci Oyunları) için kullanılan yapıların bulunduğu bir alan vardır. Özellikle, en korunmuş binalar arasında tiyatro, stadyum, spor salonunun bir kısmı görülmektedir. Şehir merkezi, Augustan vakfına kadar uzanan en büyük, ikincisi ise M.S. 4.-5. yüzyıla tarihlenen daha küçük olmak üzere iki büyük duvar sayesinde iyi tanınabilir. En etkileyici kamu binaları arasında, yaklaşık 1600 kişiyi barındırabilecek büyük bir tiyatro formu kompleksi olan Odeon ve deniz temalı süslemeleri ile "Küçük Nymphaeum" olarak da adlandırılan yapı bulunmaktadır. Augustan çağı surlarının kapılarının hemen dışında bulunan 5 nekropol olmasına rağmen, en görünür olan, M.S. 1. yüzyıldan 4. yüzyıla kadar uzanan ve çevredeki manzarada hala öne çıkan bazı anıt mezarları içeren Kuzey nekropolüdür (<http-11>).

2.1.2.2.7 Butrint

Butrint (eski adı Buthrotum), bugün Arnavutluk da Epir'in kıyısında yer almaktadır. İtalya'dan anakara Yunanistan'a İyon Denizi'nden aşağı doğru giden yoldaki konumu, güvenli demirlemesi, Butrint Gölü üzerinden iç ulaşımı ve Korfu'ya yakınlığı nedeniyle Helenistik ve Roma döneminde önemli bir yerleşim yeri olarak bilinmektedir. Aynı zamanda UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadır (http-12).

Aeneid'de, Gemiden inen Aeneas, Priam'ın oğlu kâhin ve savaşçı Elenus'un, asayı Akhilleus'un oğlu Neoptolemus'a götürerek şehre hükmettiğini söyler. Aeneas, İtalya'ya yaptığı yolculuk için olumlu bir tahmin alır. Bu nedenle şehir, Roma'nın kuruluşuna giden yolculukta esastır. Butrint'in “yeniden keşfi”, Schliemann'ın Truva'yı aramak için Homeros şiirleriyle yaptığı gibi, 1927'de Virgilian Buthrotum'u aramaya başlayan genç arkeolog Luigi Maria Ugolini'nin faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Kazılar, 1927'den 1940'a kadar İtalyan arkeoloji heyeti tarafından yürütülen, akropolis ve şehrin en yüksek kısmı ile ilgiliydi, çünkü daha düşük seviyelerde sular keşifleri zorlaştırıyordu. Şehir, bugün neredeyse Yunanistan sınırında, Caonia adıyla bilinen antik Epirus'un kuzey kesiminde, modern Arnavutluk kıyılarında yer almaktadır. Kalıntıları, sadece 6 km uzaklıktaki Corcira adasının önündeki lagün bağlamında yerleştirilmiş alçak bir tepeye dağılmıştır. Kalıntılar, kısmen periyodik olarak su altında kalmasına rağmen, sağlam yapıları güçlendirilmiştir. Butrint, sadece ibadet yeri olarak değil, aynı zamanda bireylerden oluşan bir topluluğun ikamet yeri olarak da anılmaktadır. MÖ 163'te, Kaonia, Molossia ve Thesprotia bölgesi ile Butrint, Aesculapius tapınağı çevresinde toplanan Romalıların himayesi altında doğan Prasaiboi Konfederasyonunun bir parçasıdır. Virgil zamanında şehir çok gelişmiştir: Augustus döneminde Colonia Augusta Buthrotum adını almış ve bu durum şehre ekonomik ve sosyal büyüme için daha fazla fırsat vermiştir. Butrint tarihi açıdan zengin yapılara sahiptir. Anıtlar arasında, akropolün yamacına yaslanmış, doğrudan tepenin yamacına oyulmuş cavea basamaklı, iyi korunmuş olan erken Helenistik çağa ait tiyatro görülebilmektedir. Ayrıca, İtalya ile Arnavutluk arasında bir diplomatik hikâyenin merkezinde yer alan ve yanlışlıkla kadınsı olarak kabul edilen “Butrint Tanrıçası” adlı ünlü heykel de vardır. İçteki bir nişte, Tanrı'ya adanmış üç yüzün üzerinde armağanın bulunduğu zengin bir adak kütüğü bulunduğu kaynaklarda geçmektedir. Şapelin üzerinde başka

bir küçük tapınak ve sütunlu bir revak bulunmaktadır. Kompleksin tamamı, M.Ö. 2.-3. yüzyıla tarihlenen Esculapio'nun teraslı büyük kutsal alanının bir parçasıydı. Tiyatro alanında MS 2. yüzyılın sonunda inşa edilen hamamlar ve forum alanı, koloninin sivil ve ticari merkezi bulunmaktaydı. Kentin Roma dönemindeki refahına tanıklık etmek için günümüzde görkemli bir nymphaeum, çeşitli kaplıca tesisleri ve su kemeri kalıntıları bulunmaktadır. Gymnasiumun kalıntıları, gerçekte işlevi belirsiz bir kamusal yapı bulunmaktadır. Orta Çağ'da kiliseye dönüştürülmüştür. 4. ve 5. yüzyıllar arasında merkeze, daldırma ayini için, bir Yunan haçı şeklinde, sıcak suyla beslenen bir vaftiz havuzu eklenmiştir. Zemin, geometrik, bitki ve hayvan motifleri ve sembolik Hıristiyan tasvirleri ile olağanüstü çok renkli bir mozaikle kaplıdır. Surların, üst kısımda bir kalenin ve yüksek duvarlarla bölünmüş üç nefli büyük erken Hıristiyan bazilikasının yeniden inşası Venedik egemenliğine aittir.

2.1.2.2.8 Castro

Apulia kıyılarındaki yerlerin pek çoğu, Aeneas'ın İtalya'ya ilk inişinin geçmişteki izleridir. Castro bölgesinin önceden yalnızca edebi kanıtlardan bilinen Castrum Minervae ile özdeşliği, Francesco D'Andria tarafından yönetilen ve şehir idaresi tarafından desteklenen Salento Üniversitesi'nin araştırması sayesinde kesinleşmiştir. 2000 yılında Iapigio Burnu'ndaki ünlü Athena tapınağının keşfedilmesine yol açmış ve karmaşık ve uzun süreli kronolojik gelişimini netleştirmiştir. Castro'nun efsanesi ve tarihi Castro toprakları, Romanelli ve Zinzulusa adı verilen mağaralarda Paleolitik'e kadar uzanan en eski tarih öncesinden bu yana yaşamın önemli tanıklıklarını geri döndürmüştür. Castro'nun eteklerindeki bir sahil platosunda yer alan Palombara'da keşfedilen yerleşim, Tunç Çağı'na kadar uzanmaktadır. Castrum Minervae şehriden, Aeneid'deki Virgil'e ek olarak, Yunanlıların yanında yapılan Truva Savaşı'ndan sonra Girit Kralı İdomeneus'un kuruluşunu hatırlatan bilgin Varro tarafından bahsedilmektedir. Arkeolojik araştırmalar, eski kentin modern binalardan mucizevi bir şekilde kaçan bir bölgesinde, İspanyol surlarının köşe kalesinin içinde yoğunlaşmıştır. Burada kaledeki en eski Iapigio yerleşiminin ortaya çıkan kanıtları demir çağına kadar uzanmaktadır. Dahası, Hellenistik çağın Messapian merkezinin duvarları önce orta çağa, sonra da on altıncı yüzyılın ikinci yarısının İspanyol çağına ait olanlar olarak belirlendi. Tapınma yeri Demir Çağı'ndan Arkaik Çağ'da MÖ 3. yüzyılın tamamına kadar

kesintisiz olarak, MÖ 214'te Hannibal'in birliklerinin bu bölgeye akınları nedeniyle şiddetli bir yıkıma uğrayana kadar kesintisiz olarak ziyaret edildi. Tam da bu olayın bir sonucu olarak, kutsal alanın kutsanmış nesnelere çoğu gönüllü olarak ve ritüel bir eylemle gömülmüştür. Bunların arasında, tanrıça kültü heykelinin büstü ve bazı parçaları, ritüel içkiler için birçok kap ve ayrıca çok sayıda silah, bakire savaşçı tanrı Athena'nın tipik türbelerini sunmaktadır. Kazıda ayrıca Messapian dilinde bazı yazıtlar, grafitiler veya vazolara boyanmış veya sunaklar veya binalarla ilgili taş bloklar üzerine oyulmuş yazılar da bulunmuştur. Tüm kutsal alanı yorumlamak için anahtar bulgu, kutsal alanda bulunan, yalnızca 12 cm yüksekliğindeki küçük bir bronzdur; bu, kült heykelinin tanındığı büyük taş büstün aynı ikonografik şemasında tanrıça Athena'yı temsil etmektedir.

2.1.2.2.9 Drepanon

Cyclops adalarından ani bir kaçıştan sonra, Sicilya'nın güneybatı kıyısını sınırlayan ve Camarina, Gela, Agrigento, Selinunte üzerinden görüş alan gemiler, Lilibeo'yu geçerek Drepanon (Trapani) limanına girmişlerdir. Burada Anchises ölmüştür. Ertesi yıl, Kartaca'daki uzun moladan sonra Truva atları, Anchises anısına oyunların kutlandığı Drepanon'a tekrar gelmiştir. Bu arada, uzun yolculuklardan bıkan bir grup kadın, Juno'nun kışkırtmasıyla bazı gemileri ateşe vermiştir. Aeneas, devam etmek istemeyen yaşlıları, kadınları ve çocukları Sicilya'da bırakmaya karar vermiştir. Onlar için Acesta şehrinin yanı sıra Venüs (Ericina) tapınağı ve Anchises için bir ibadet yeri kurulmuştur. Antik Drepanon, şu anda Trapani'nin tarihi merkezinin bulunduğu orak şeklindeki burunda (dolayısıyla Yunanca adı) bulunmaktaydı. Halikarnaslı Dyonisos'a göre, Drepanon'da karaya çıkarken Aeneas, iki lider Elymus ve Aegistos tarafından yönetilen, şehrin yangınından hemen sonra ayrılan ve bir süredir Sicilya'ya yerleşen bir grup Truvalı ile tanışmıştır. Aeneas'ın yoldaşlarının bir kısmı o zaman onlarla kalacak, o grup da zaman içinde Elymus olarak adlandırılmaya devam edecekti. Tarihçi Dionysius'un Roma'nın kaderine bağlı kahraman Aeneas'ı Hegisthus ve Elymus'a yakın olarak nitelendirdiği bu anlatıda, Roma ile Segesta arasındaki Birinci Pön Savaşı sırasındaki dostluk aslında gölgede bırakılmış ve uzak bir efsaneye göre tahmin edilmiştir. Virgil bunun yerine bize, Truvalı bir kadın ile yerel Crimisis nehri arasındaki birlikten doğan Acestus'u (Aegistos'un eşdeğeri) anlatmaktadır. Ancak Aeneid'de Elymians'tan asla açıkça

bahsedilmemektedir. Sicilya'nın uzak batı bölgelerini işgal eden Elymia halkı, dil, kültür ve gelenekler bakımından adanın diğer yerli halkı olan Sicani ve Siculi'den farklıdır. Truva kökenleriyle ilgili hikayeler, muhtemelen, Yunan kolonizasyonunun tarihsel döneminden önce, Miken ve Fenike halklarıyla olan tarihsel temaslardan kaynaklanmaktadır. Ana merkezler, Drepanon'un limanı olduğu Segesta, Entella ve Eryx'ti. 260 M.Ö. Kartacalılar Eryx'i yok etmiş, sakinlerini o andan itibaren bir şehir ve Kartacalıların en önemli deniz üslerinden biri olan Drepanon'a taşımışlardır. Roma döneminde çok canlı ve aktif bir liman olarak bilinmekteydi, ancak bir şehrin yasal statüsü yoktu. Şimdiye kadar en eski tarihine ait anıtsal kalıntılar bilinmemekle birlikte, mevcut şehir, Yahudi mahallesi Giudecca'dan Castello di Terra veya Colombaia'nın orta çağ kalıntılarına, sayısız Gotik ve Barok kiliselere ev sahipliği yapmaktadır. Batı noktasında, 1761'de inşa edilmiş ve bugün Prehistorya Müzesi'nin koltuğu olan Ligny Kulesi; karşı tarafta 19. yüzyıla ait Lazzaretto'nun heybetli yapısı görülebilmektedir. Limanın güneyinde Trapani ve Paceco tuz parklarının doğal rezervi, değerli hayvan ve bitki örtüsü için Topluluk İlgi Alanı (SCI) bulunmaktadır aynı zamanda Afrika'ya göç yolunda yer alan ve batı Sicilya'nın en önemli kıyı sularından biridir.

ERYX

Yunan efsanesine göre Elymi şehri, tanrıça Afrodit ve yerel kral Butes'in oğlu Eryx tarafından kurulmuştur. Eryx, annesinin onuruna ünlü tapınağı kurmuştur ve tarihçi Polybius'un da belirttiği gibi şehrin en yüksek kayasının üzerine yerleştirilmiştir. Cicero tarafından da bahsedilen ve Virgil tarafından alınan farklı bir efsane, bunun yerine temeli Aeneas'a atfetmiştir. Kutsal alanın yerinde, kısmen büyük düzensiz bloklara sahip duvarlarla desteklenen bir yürüyüş yolu üzerinde kurulmuş olan Venüs Kalesi olarak adlandırılan Norman Kalesi bulunmaktadır. Efsaneye göre yazar Diodorus tarafından da bildirildiği için, bir alana “Daedalus duvarı” denmektedir. Elymian şehri MÖ 397'de Syracuse Dionysius tarafından fethedilmiştir. Syracuse ordusundan korkan Ericinis, Kartacalılara düşman oldukları için savaşmadan teslim olmuşlardır. Ancak MÖ 260'taki Birinci Pön Savaşı sırasında şehri tamamen yok ederek, yalnızca kutsal alanı kurtarıp sakinlerini Drepanon'a taşımca, ertesi yıl şehri tekrar ele geçirmiştir. Savaşın sonunda, 241'de tüm batı Sicilya Roma egemenliğine girmiştir. O zamandan beri, Venüs Ericina'nın, Romalılar ve Elymians'ın ortak Truva kökeniyle derinden birleştiğini gören gelenek

sayesinde en saygı duyulan tapınlardan biri haline gelmiştir. Emperyal zamanlarda Eryx stratejik önemini yitirmiş, ancak bir kez daha, tahkimatları güçlendiren ve ülkenin ve San Giuliano'daki dağın adını değiştiren Normanlar'ın altındaki kıyı ve aşağıdaki geniş toprakların bir garnizonu olarak merkezi bir rol üstlenmiştir. Eryx şimdi prestijli Bilimsel Kültür Merkezi “Ettore Majorana”ya ev sahipliği yapmaktadır.

SAGESTA

Elymians'ın en güçlü şehri Segesta (Yunanlılar için Ege veya Aigesta), arkaik çağdan beri, Sicilya'nın en batısındaki Yunan kolonisi olan zengin ve güçlü Selinunte ile sürekli bir çatışma içinde olduğu kaynaklarda geçmektedir. Segesta, kısa bir kuşatmadan sonra Selinus'u yok eden Kartacalılar çağırıldığında rekabet aniden MÖ 409'da sona ermiştir. MÖ 260'ta ortak Truva kökenleri adına, şehri ödenmesi gereken vergileri ödemekten muaf tutan Romalıların egemenliğine girmiştir. Kentin Truva kökenleriyle olan antik bağının arkeolojik kanıtları, Segesta tarafından 3. yüzyılda basılan ve babası Anchises'i omuzlarında taşıyan Aeneas'ın imajını taşıyan sikkelerdir. Segesta kalıntıları, vahşi ve izole dağlar arasında yükselmektedir. Şehir büyük bir plato üzerindedir ve iki duvarla korunuyormuş gibi görünmektedir. En iyi bilinen yapı, MÖ 3.-4. yüzyıla tarihlenen tiyatrodur. Cavea kısmen tepenin yamacına yaslanmış, kısmen güçlü bir blok duvarla desteklenmiştir, orkestra ise U şeklindedir. Cavea'yı manzaralı yapıdan ayıran ortaya çıkarılan parodoi, tanrı Pan'ın figürleriyle süslenmiştir. Segesta'nın en ünlü anıtı, kentsel alanın hemen dışında, bilinen bir konumda bulunan ve olağanüstü derecede iyi korunmuş olan Dor tapınağıdır. MÖ 430-20 yıllarına tarihlenen yapı, aslında arşitrav, friz ve iki alçak alınlık ile taçlandırılmış, henüz yivli görünmeyen 6×14 sütunların tek dış peristilinden oluşmaktadır. Tapınağın iç hücresi hiç yoktur. Bu nedenle bu tapınak, bilinmeyen nedenlerle asla bitirilemeyen bir yapıdır.

2.1.2.2.10 Carthage

Virgil için, Kartaca, şiirinin ilk bölümünün parçasıdır. Akdeniz'de yıllarca süren yıkımlardan sonra, Aeneas ve arkadaşları, Kartaca'nın Afrika kıyılarında bir fırtınada gemi enkazında kalmış ve orada sakinler tarafından kurtarılmışlardır. İlk bakışta, Kartaca şehri Aeneas'ta bir merak ve hayranlık duygusu uyandırmıştır.

Orada kraliçe Dido ile tanışmıştır. Aeneas'ın yolculuğunun anlatımıyla büyülenen kraliçe, ona âşık olmuştur. Böylece kraliçeyle evlenmeye niyetli olan Libya kralı Iarba'nın gazabını salan ezici tutkuları başlamıştır. Ancak kader, Aeneas'ın yolculuğuna devam etmesini gerektirmiştir. Kartaca, hedeflenen varış noktası olmadığı için Truva atlarıyla tekrar yola koyulup İtalya doğru yola çıkmışlardır.

2.1.2.2.11 Palinuro and The Cilento

Cilento, Salerno Eyaletinin orta ve güney kesiminde Campania'nın bir İtalyan coğrafi bölgesi ve güney İtalya'nın önemli bir turizm bölgesidir. Palinuro ise Cilento'nun güney tarafında, Tiren Deniz'inde ve Palinuro Burnu'nun kuzey kesiminde yer almaktadır. Lambro ve Mingardo nehirlerinin hariçlerinde yer alan bir kasabadır. Vergilius'un Aeneid destanında ise Aeneas'ın sadık dümencisi Palinuro efsanesi, Aeneas Rotası'nı yeni kültürel güzergâh değerlerinin en sembolik bölgelerinden biri olan Cilento'ya bağlanmaktadır. Dümenci Palinuro, denizde giderken Tanrı tarafından uykuya daldırılır ve denize düşer. Aeneid'in 5. Bölümünde bu olay anlatılmaktadır. Aynı zamanda Virgil, tüm denizciler tarafından her zaman korkulan olayın gece denize düşmek olduğunu açıklamıştır. Yoldaşlar, Policastro körfezi ile Pisciotta girişi arasındaki kıyı şeridinde Virgil tarafından tam olarak tanımlanan bir kayanın yakınında gerçekleşen düşüşü fark etmemişlerdir. Palinuro'nun bedeni denizde terk edilmiştir. Aeneas, Cuma yakınlarında cehenneme iniş sırasında Hades'te Palinurus'un gölgesi ile karşılaşmış ve orada şanssız dümencinin gömülmesini istemiştir. Sibyl, Palinuro'nun cesedinin asla bulunamayacağını, ancak onu öldürenlerin korkuyla karşılayacağını ve kendisinin de tövbe ederek hafızasına bir anıt mezar dikeceğini ve onu adaklarla onurlandıracağını söylemiştir. Cilento'nun kalbinde, Aeneas dümencisinin adını borçlu olduğu burun ise Cape Palinurodur.

2.1.2.2.12 Cuma

Cuma'daki arkeolojik keşiflerin ilk raporları on yedinci yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır, ancak Kral II. Ferdinand'ın kardeşi Syracuse Prensi Leopold tarafından istenen kazılar ancak 19. yüzyılın ortalarından itibaren başlamıştır. İtalya'nın birleşmesinden sonra İngiliz arkeolog Enrico Stevens mezarları

araştırırken, Savoy Akropolis'teki kazıları araştırmayı teşvik etmiştir. 20. yüzyılın 90'lı yıllarından bu yana şehir, Napoli şehrinin İtalyan ve yabancı üniversitelerini ve araştırma kurumlarını bu alanda yürütülen çalışmalara katılmaya davet eden Kültürel Miras ve Faaliyetler Bakanlığı tarafından sistematik araştırmalara konu olmuştur. Amfityatro, surlar, forum ve kamu binalarının yanı sıra aşağı şehir ve Licola'ya giden Domiziana üzerinden Roma nekropolü eserler arasındadır. Cuma'nın ilk yerli yerleşimleri akropol üzerindedir ve MÖ sekizinci yüzyılın dokuzuncu birinci yarısının sonuna kadar uzanır. Şehrin, aynı zamanda Ischia adasına (Yunanca adı Pithekoussai) yerleşmiş olan Chalcis ve Eretria şehirlerinden gruplar tarafından kurulan Batı'daki en eski Yunan kolonisi olduğu söylenebilir. Cuma hikayesi her şeyden önce Roma döneminde, MÖ 1. yüzyıl arasında yaşayan iki Yunan bilim adamı tarafından bilinmektedir. MS. 524 yılında şehir Etrüskler, Umbrialılar ve Dauniler koalisyonu tarafından saldırıya uğrar ve orta İtalya tarihinde dönemin önemli bir figürü olacak genç Aristodemo liderliğindeki süvarilerin zorlu savunması sayesinde kurtarılmıştır. Yaklaşık yirmi yıl sonra, son kral Gururlu Tarquinius Roma'dan sürüldüğünde ve şehir Etrüskler tarafından saldırıya uğradığında, Aristodemus, Roma'ya yardım için gönderilen Kuman ordusuna önderlik etmiş ve Etrüsk ordusunu Aricia'da yenmiştir. Eve döndüğünde, kendisini Cuma'nın tiranı ilan etmiş ve geniş bir bayındırlık politikası sayesinde geniş bir halk konsensüsü kazanmayı başarmıştır. Roma'nın Campania bölgesine gelmesiyle Cuma ve Capua, Samnitler'e karşı safını alarak bölgenin kontrolünün temel taşlarından biri haline gelmiştir. Böylece MÖ 338'de Roma, iki şehre oy hakkı olmaksızın vatandaşlık vermiştir. Kentin arkaik çağa kadar uzanan savunma devresi, Sillan çağında yeniden inşa edilmiştir. Güney tarafında, her birine kutsal bir binanın hâkim olduğu Masseria del Gigante'nin inşa edildiği tapınak ve Augustus ya da Juliusclaudia dönemine ait iki ayrı meydan vardır. Cuma'nın en ünlü anıtı Sibyl mağarasıdır. Muhtemelen MÖ 4. yüzyılda kayaya oyulmuş uzun bir koridordur. Koridor, peygamberin yanıtlarını verdiği yerle özdeşleşmiş “gizemli” bir yeraltı mağarasıyla son bulmaktadır. Akropolis iki terasa ayrılmıştır. Altta iki tapınak inşa edilmiştir. Biri en büyüğü Jüpiter kültünü, Yunan Zeus'u diğeri Samnitler'in Jüpiter Flagius'unu barındırıyordu. Geç cumhuriyet döneminin daha küçük tapınağı Asklepios'a adanmıştır. Üst terasta, daha sonra bir Hristiyan kilisesine dönüştürülen büyük bir Apollon tapınağı vardır. Genellikle Zeus'a adandığı düşünülürdü, ancak son zamanlarda yapılan araştırmalar onu Cuma'nın çok yüzlü tanrısı Apollon'un tapınağı olarak kabul etmiştir. Tapınak,

binanın neredeyse tüm karmaşık yaşam evrelerinin kalıntılarını göstermektedir. Bunlar; MÖ geç yedinci yüzyılın temelleri, Samnit çağının büyük temel blokları, erken imparatorluk çağının tuğla sütunları, erken Hıristiyan vaftizhanesi, son olarak Cuma'nın koruyucusu San Massimo bazilikasının beş nefini işgal eden orta çağ mezarlarıdır. Napolililerin saldırısından sonra şehrin boşaltılmasıyla 1207'de terk edilmiştir.

2.1.2.2.13 Gaeta

Gaeta, İtalya'nın orta güney kesiminde, Lazio bölgesinde, Latina ilinde liman kentidir. Yunan tarihçi ve coğrafyacı Strabo için bu isim, Fenikeli ve Yunan denizciler için giriş, iniş yeri anlamına gelen Dor dilindeki "kaiàdas" veya "Kaiètas" başlığından türetilmiştir. Roma döneminde Caieta'nın (Gaeta), zarif bir yerleşim limanı olduğu söylenebilir. Edebi kaynaklar burada Scipione Emiliano, Caio Mario, Annia Faustina, Antonino Pio'nun konutlarının olduğunu yazmaktadır. Bölge, ikinci yüzyıldan bu yana yumuşak tepelerde ve denizden birkaç mil uzakta yetişen karışık karakterli (konut ve üretken) villalardan başlayarak özel mimarinin kanıtları bakımından zengindir. MÖ. Bunlara ek olarak, özellikle birinci yüzyılın ortalarından itibaren kıyıya yakın bulunan görkemli ikamet türü (otium villası), genellikle bir yamaç boyunca kademeli teraslarda organize edilir veya farklı çekirdeklerde eklemlenir. "Maritimae" olarak sınıflandırılan bunların çoğu, yumuşakçaların ve değerli balıkların üremesi için balık çiftliklerinin varlığı ve tekneler için küçük bir liman veya en azından özel bir rıhtım ile denizle yakın bağlantı ile karakterize edilir. Cumhuriyet döneminin sonunda, birinci yüzyılın son sarsıcı on yıllarının önde gelen şahsiyetleri olan Lucio Munazio Planco ve Lucio Sempronio Atriatino'nun dairesel planlı iki görkemli mozolesinde olduğu gibi, genellikle mülklerin içinde mezar bulunmaktadır. Yerleşim, o zamanlar askerler ve yırtıcılar tarafından geçilen Appian Yolu'ndan uzaklığı sayesinde gelişmiştir.

2.1.2.2.14 Lavinium

Lavinium, Roma'nın 53 km güneyinde bir liman kentidir. Lavinium'un yeri 16. yüzyılda Pirro Ligorio tarafından tespit edilmiş, ancak 19. yüzyıldan itibaren tekrarlanan arkeolojik bulgulara rağmen, yerleşimin sistematik arkeolojik keşfi

1955'te Luca Cozza ve Ferdinando Castagnoli'nin araştırmalarıyla başlamıştır. Castagnoli'nin sistematik soruştırmaları, Roma La Sapienza Üniversitesi kütatörlüğünde birçok yıl devam etmiştir.

HALİCARNASUS'LU DIONYSIUS'UN MİT ANLATIMI

Antik Çağ'da, Yunan yazarlar (Mitilenli Ellanico, Damastalı Sigeion, Tauromeniumlu Timaeus gibi) ve Latin yazarlar (Fabius Pictor, Cato, Varro gibi) tarafından aktarılan farklı Aeneas efsanesi gelenekleri yüzyıllar boyunca bir arada var olmuşlardır. Halikarnaslı Dionysius'un karmaşık anlatımı ve Virgil'in anlatımı olmak üzere bilinen iki efsane vardır. İki versiyon genellikle birbiriyle tam olarak eşleşmez çünkü hem farklı kaynaklardan türetilirler hem de Virgil örneğinde mit genellikle şiirsel yorumun sonucudur. Dionysius'un anlatımına göre Truvalılar, yolculuk sırasında Aeneas'ın danıştığı kahinlerin işaret ettiğı işaretlerin gerçek hedefe ulaşıldığını gösteren Ager Laurentinus kıyılarına ulaşmışlardır. Daha sonra tanrılara kurban edilmek üzere seçilen hamile dişi domuz kaçmaya başlamıştır. Aeneas hayvanı takip etmiştir çünkü bunun kehanete belirtilen hamile domuz olduğunu ve ona yeni şehri nerede bulabileceğini göstereceğini anlamıştır. Yaklaşık 4.400 metre koştuktan sonra domuz durmuş ve 30 domuz yavrusu doğurmuştur. İlahi bir ses Aeneas'a buranın kaderinde olan yer olduğunu ve 30 yıl sonra torunları tarafından daha da büyük ve müreffeh ikinci bir şehir (Alba Longa) kurulacağını söylemiştir. Aeneas domuzu ve domuz yavrularını kurban etmiş ve Lavinium adlı şehrin inşasına başlamıştır. Özellikle Truva'dan getirilen tanrılar olan Penates'in yan yana yer aldığı tapınak, Dionysius tarafından şehrin yüksek binası (akropol) olarak, daire planlı bir kulübeyi (kalias) andırır olarak tarif edilmiştir. Bu topraklarda Aborjinler yaşamaktadır. Kralları Latinus, Truva atlarının gelişiyle telaşa kapılmış, ancak bir rüyada ona bir tanrı görünmüş ve onu yabancıları karşılamaya davet etmiştir. Truvalılar ve Aborjinler karşılıklı saygı ve ittifak anlaşması imzalamış ve birlikte kralları Turnus liderliğindeki yakındaki Ardea şehrinden Rutuli halkına karşı savaşmışlardır. Latinus kızı Lavinia'ya da Aeneas'la evlendirilmiştir. Kentin adı Latin Prenses'in adından gelmektedir. Evlilikle birlikte iki halk geleneklerini, geleneklerini, yasalarını ve ritüellerini birleştirerek Latinler adı verilen yeni bir nüfusa yol açmıştır. Kral Latinus'un ölümünden sonra Aeneas kral olmuş ve kralı Mezenzius olan Etrüsklerle müttelik olan Rutuli halkıyla tekrar mücadele etmek zorunda kalmıştır. Daha sonra savaş sırasında Aeneas ortadan kaybolmuş ve cesedi

bulunamadığı için tanrılara götürüldüğüne veya Numico nehrinde öldüğüne inanılmıştır. Bu nedenle Latinler onun için bir anıt inşa etmişlerdir. Anlatının bu bölümünde tarihçi Dyonisius bize çok önemli bir bilgi sunmaktadır. Aeneas anıtı onun zamanında hala görülebiliyor ve onu “düzenli bir ağaç dizisiyle çevrili küçük bir tümülüs, görülmeye değer bir yer” olarak tanımlamıştır. “Numico nehrinin akışını düzenleyen babaya ve Yerlilere” yazısını taşımaktadır. Aslında Aeneas, nehirde yatan biri için “içsel”, “doğuştan gelen” anlamlarıyla, Yerlilerin mahlasıyla “Pater” olarak onurlandırıldı.

Vergilius ise coğrafi tutarlılığı hesaba katmadan, Aeneas'ın iniş yerini Tiber nehrinin ağzında olduğunu söyler. Vergilius'a göre efsanenin başlangıcında Aeneas aniden dişi domuz kehaneti gerçekleştiği için yolculuklarının sona erdiğini anlamıştır. Aeneas, hediyelerini kabul eden yabancıları karşılayan ve kızı Lavinia'yı kendisiyle evlendiren kral Latinus'a bir elçi göndermiştir. Rutuli halkıyla çatışma patlak vermiştir. Tanrı Tiberinus, Aeneas'ın rüyasında, Arcades Kralı Evandro'ya yardım çağırarak için Tiber nehrinden Pallanteus şehrine doğru gitmeye teşvik etmiştir. Nehrin kıyısında Aeneas, Aschanus'un Alba Longa kentini bulmasından önce geçecek olan yılları temsil eden 30 domuz yavrusu ve dişi domuz bulmuştur. Daha sonra domuz yavrularını ve dişi domuzu tanrılara kurban etmiştir. Evandro, Aeneas'ı kendisine desteğini garanti etmiş ve Rutuli halkına karşı yardım istemek için oğlu Pallante ile birlikte Etrüsk şehri Cerveteri'ye davet etmiştir. Savaş sırasında Pallante Turnus tarafından öldürülmüştür. Sonra Aeneas, Mezenzio ve oğlu Laus'yu öldürür. Sonunda şiir, Aeneas tarafından öldürülen Turnus'un ölümüyle sona ermiştir.

2.1.2.2.15 Roma

Virgil'in Aeneid'de yazdığı hikâyeye göre, Yunanlılar tarafından yok edilen Truva'dan Aeneas'ın uçuşu, Truva atının amaçladığı şeyi tamamlayabilmesi için sadece bir kurtuluş arzusuyla değil, aynı zamanda ilahi bir düzenden de kaynaklanmaktaydı. Virgil şiirinde tanrılar, Aeneas'a, annesi Venüs (Afrodit) aracılığıyla, pius olarak (tanrılara derinden bağlı ve aileye saygılı) kaderin iradesine uymak için her türlü zorluğa meydan okuyabileceğinin bilinciyle uzun ve zorlu bir yolculuğa çıkma görevi verildiği yazmaktadır. Yanında yaşlı baba Ankhises, oğlu

Ascanius, Troya'nın (Paladyum) sembolü ve aile tanrılarını (Penates) alarak, uzun yolculuğunu tamamlamış ve Tiber'in ağzına varmıştır. Burada, bir kehanetin yol açtığı Aborjinlerin kralı Latinler ile tanışmış, kız komşu Ardea kasabası Turno'nun Rutuli kralıyla zaten nişanlı olmasına rağmen, ona evlilikte kızı Lavinia'yı vermiştir. Turno bağlılığının ihanetine öfkelenerek Truvalılara savaş ilan etmiştir. Aeneas, Turno'nun saldırısına cevap vermek amacıyla ve tanrı Tiber'den esinlenerek, Palatine tepesinde bulunan Pallanteus köyünün kralı Evander ile muzaffer bir ittifak şart koşmuştur. Rutulilere karşı kazanılan son zafer ve Lavinia ile evlilik, Truva kökenli yeni bir Italik soyun başlangıcını onaylamıştır. Aeneas'ın oğlu Ascanio'nun Alba Longa şehrinin kuruluşu, Romulus ve Rumus'un doğumuna ve dolayısıyla Roma'nın doğuşuna yol açmıştır. Romalılar da ittifaklarıyla Aeneas'ı karşılamış ve Roma'nın kurulacağı yerleri göstermişlerdir. Aeneas böylece, kendisinin ve torunlarının ataları olacağı büyük Roma'nın antik Truva'nın yerini alacak kentin yükseleceği yerlerden geçmiştir. Palatine tepesini Forum Boarium'a (Scalae Caci) bağlayan basamaklardan aşağı inen kral, Aeneas'a Herkül'ün sürülerini çalan canavar Cacus'u nasıl öldürdüğünü ve böylece ülkeyi talihsiz varlığından kurtardığını anlatmıştır. Herkül'e şükran törenleri, Evander tarafından, genellikle Forum Boarium'da bulunan Herkül'ün Yüksek Sunağı'nda tanınan "maksimum" adlı bir sunakta kutlanmıştır. Efsaneye göre, Aeneas'ın soyundan gelen Rea Silvia'nın ve tanrı Mars'ın oğulları olan ikizler, büyüdüklerinde yasal olarak tahtta hak iddia edebilecekleri korkusuyla Alba Longa kralı Amulius'un emriyle terk edilmiştir. Bir sepete yerleştirilmiş, Tiber Nehri'nin akıntısıyla Mars ve Faun Luperco için kutsal bir mağaraya taşınmış ve burada bir dişi kurt tarafından emzirilmişlerdir. Papaz Faustolo tarafından bulunan ikizler, Romulus'un kardeşini öldürdükten sonra Roma'yı kurduğu Palatine'de büyümüştür. "Capanne del Palatino" nun yakınında, kültü Troas'tan gelen Magna Mater Tapınağı vardır. Bu tapınak M.Ö. 3. yüzyılda, İkinci Punik Savaşı sırasında, tanrıça Kybele'den yardım alma umuduyla inşa edilmiştir. Roma, Augustus ile tanrıların öngördüğü ihtişama ulaşmış ve kader sonunda gerçekleşmiştir. Son olarak, Venüs'e Aeneas'ın annesi olarak ve dolayısıyla Hadrian imparatorluğu sırasında inşa edilen Venüs ve Roma Tapınağı'nda da Romalıların koruyucusu olarak atıfta bulunulmuştur. Bu tapınağın da şehirde inşa edilmiş en büyük tapınak olduğu kaynakta geçmektedir ([http-11](http://11)).

2.1.3 Antandros Antik Kenti

Antandros antik kenti, Edremit Körfezi'nin kuzey kıyısında Balıkesir ilinin Çanakkale sınırına yakın olan Edremit ilçesinin, Altınoluk Mahallesi'nde yer almaktadır. Antandros bugün Kaz Dağları olarak bilinen, İda Dağı'nın güney eteklerinde, Altınoluk mahalle merkezinin 2,5 km doğusunda denize dik uzanan 215 m rakımlı Kaletaşı tepesinde konumlanmaktadır (Polat, 2003, s. 21). Antandros, antik yazarlar tarafından birçok farklı kökene dayandırılmaktadır (Aktaş 2018, s. 4). Aristoteles, Edremit Körfezi'nin kuzeyindeki bölge için Eski Yunanca “Αντανδρία (Antandria) olarak bilinirdi.” demektedir. Kentin batısında Gargara (Küçükkuyu), doğusunda Astyra (Güre) ve Adramytteion (Burhaniye) yer almaktadır (Kıraç, 2019, s. 3).

2.1.3.1 Antandros'un Tarihçesi

Antandros, jeopolitik konumu ve iklimiyle antik çağlardan günümüze kadar neredeyse kesintisiz bir yerleşime ev sahipliği yapmıştır. Antik kaynaklarda Antandros'un antik yazarlar tarafından birçok farklı kökene dayandırıldığını söylenebilir (Aktaş, 2018, s. 4). Antik kaynakların bir kısmı bölge ile ilgili bilgiler vermiş bir kısmı da kentin tarihi hakkında bilgiler vermiştir (Kıraç, 2019, s.4). Alkaios'a göre Leleg, Skepsisli Demetrios'a göre Kilikia, Thukydides'e göre Aiol yerleşimidir (Aktaş, 2018, s. 4). Herodot, Pers kralı Kserkses'in M.Ö. 483'deki Yunanistan seferine değinirken, Antandros'tan Pelasg yerleşimi olarak bahseder (Herodot, 1973, s. 498). Vergilius'un “Aeneis” eserinde M.Ö. 1200'lerde Akhalar ile Troialılar arasındaki savaştan kaçan Aeneas'ın yeni bir kent kurmak için izlediği güzergahta Antandros'dan Frig yerleşimi olarak bahsedilir (Vergilius, 1998, s. 77). Bunlarla birlikte Strabon Antandros'un bulunduğu coğrafya hakkında bilgi verirken, Lekton'dan Kanaiaa kadar olan kıyıya “Adramytteion körfezi” denildiğini yazmıştır. Körfezin başlangıcındaki burunda Gargara yer alır, Gargara'dan sonra iç kısımda Antandros, Antandros'un yukarısında da Paris'in hakemlik yaptığı “Aleksandreia Dağı” bulunduğunu belirtmiştir. Yine Strabon “Geographika” adlı eserinde aktardığına göre, Antandros, Lesboslu şair Alkaios tarafından “Leleg'lerin Kenti” olarak adlandırıldığını, Skepsisli Demetrios tarafından ise Kilikya yerleşimi söylemiştir (Strabon, 2000, s. 134). Bu verilerle birlikte, antik yazarlara göre, kent Leleg ya da

Pelasglar tarafından kurulmuş, yüzyıl kadar Kimmer işgali altında kalmıştır. M.Ö. 570'li yıllarda Lidyalı Kroisos, kentteki Kimmer işgaline son vermiştir. Daha sonra, M.Ö. 508 civarında Pers Kralı Dareios'un komutanlarından biri olan Otanes tarafından kent ele geçirilmiştir. Antandros da Pers hakimiyeti altına girmiştir (Aktaş, 2018, s. 4). Daha sonra Thukydides, Atina ile Sparta arasında M.Ö. 431 yılında başlayıp M.Ö. 404 yılında sona eren Peloponnesos Savaşları'nın ilk zamanlarında Antandros'un adını geçirmiştir. Atinalılar, Lesbos adasını ve burada yer alan Mytilene kentini ele geçirmiş, kent halkının bir kısmını sürgüne göndermiş olduğu bilinmektedir. Mytilene ve Lesbos adasının diğer bölgelerinden sürgün edilen halk, yanlarına Peloponnesos'tan paralı askerler alarak Antandros'u ele geçirmiştir. Bu arada aynı halkın, Antandros'un İda Dağı'na yakın olmasını fırsat bilerek İda Dağı'ndaki ağaçlardan, keresteden faydalanarak gemi yapmak, böylece Lesbos'a saldırıp, orayı geri aldıktan sonra karşı kıyıdaki diğer Aiol kentlerini de ele geçirmek istemişlerdir (Thukydides IV, 1976, s. 52). Yine Thukydides'in eserinde görüldüğü üzere savaşın başladığı M.Ö. 431 yılından 7 yıl sonrası, M.Ö. 425/224 yılları, Antandros'un ele geçirilme tarihi olarak bilinmektedir (Thukydides IV, 1976, s. 51). Antandros'un Atina'nın denetimi altına girmesi ile Attika-Delos Deniz Birliği'ne de girdiği bilinmektedir. Birliğe üye kentlerin ödedikleri vergilerin yılı ve miktarının kaydedildiği vergi listelerinde Antandros birliğe ilk olarak M.Ö. 425 yılında 15 talent (antik bir ölçü birimi), ikinci kez ise M.Ö. 421 yılında 8 talent ödediği görülmektedir (Meritt, Wade-Gery and McGregor, 1950, s. 348; Ürün, 2020, s. 7; Sekban, 2017, s. 8). Antandros kenti birçok kez el değiştirmiştir. Özellikle 410 yılından sonra Pers denetimine girmiştir. Daha sonra Büyük İskender'in Anadolu'yu ele geçirmesi ile özgürlüğüne kavuşmuş ve M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren sikke basmaya başlamıştır. Daha sonra tüm Anadolu'nun girdiği gibi Roma egemenliğine giren Antandros, Hıristiyanlık döneminde de bir piskoposluk merkezine dönüşmüştür (Malay, 1992, s. 61; Polat, 2006, s. 266). Orta Çağ'daki Arap akınlarından hoşnut olmayan halk, korunmak amacıyla bugünkü adı Şahinkale olan surla çevrili, sarp kayalık üzerine taşınmıştır. Yerleşim alanı, Kurtuluş savaşı öncesinde bugünkü Altınoluk beldesinin eski köy yerleşmesinin bulunduğu alanda yer almaktadır (Yağız, 2005, s. 3-8; Sekban, 2017, s. 11)

2.1.3.2 Antandros Kazı Çalışmaları

Antandros'a ait ilk çalışmalar 1842 yılında H. Kiepert tarafından keşfedilen Avcılar Köyü Camii'nin duvarındaki Antandros isminin geçtiği yazıt ile başlamaktadır. Daha sonra Kiepert, Kaletaşı olarak bilinen bu tepeyi Antandros olarak işaretlemiştir. 1888 yılında Fabricius ile birlikte geri dönüşü sırasında Antandros isimli başka bir yazıt daha bulması aynı zamanda o dönemdeki ismi Dervent Tepesi olan Kaletaşı Tepesi'nde de yoğun seramik buluntuları tespit etmesi de işaretlediği yerin Antandros olduğuna emin olmasını sağlamıştır. Sadece Kiepert değil, 1881 yılında aynı güzergahtan geçen H. Schliemann da benzer verilerden aynı sapmayı yapmıştır. Şehri 1950 ve 1968 yıllarında ziyaret eden J. M. Cook, Dervent isminin genellikle geçitler için kullanılan bir isim olduğunu belirterek bu ismin burada olan bir geçitten dolayı verildiğini düşünmüştür. Cook'un düşündüğü de doğrulanmıştır. Şehrin üzerinde bulunduğu Kaletaşı Tepesi'nin denize doğru dik bir eğilimle sona ermiş ve günümüzde Çanakkale'yi Edremit'e bağlayan modern yolunun da tepe eteğinin kısmen kesilmesi sonucunda geçirilmiştir. Kiepert'ten sekiz yıl sonra Judeich, Antandros'ta incelemeler yapmak için gelmiştir. Bu incelemelerde kenti aşağı ve yukarı kent olmak üzere ikiye ayırmış ve genel çerçevede büyük olmayan bir kent olarak tanımlamıştır. 1891 yılında şehri ziyaret eden Leaf ise tepenin batı eteklerinde mezarlar görmüş ve nekropol alanının burada olduğunu, ticaret merkezi ve limanların da tepenin doğusunda olduğunu söylemiştir. 1991 yılında yazlık konut yapma çalışmalarında bazı mezarlara rastlanmış ve hemen kurtarma kazılarına başlanmıştır. Kazılarda bu alanın M.Ö. 7.yüzyıldan M. Ö 2.yüzyıla kadar nekropol alanı olarak kullanıldığı saptanmıştır. Bursa ve Balıkesir müzeleri tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazıları aralıklı olarak 1995 yılına kadar devam etmiştir. 2000 yılında Yrd. Doç. Dr. Gürcan Polat başkanlığında Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri ve öğrencilerinden oluşan bir ekip tarafından 28 gün süren Antandros Yüzey Araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada şehrin yayılım alanı belirlenmiş, Kaletaşı Tepesi'nde sur duvarları bulunmuştur. Daha sonra 2001-2006 yılları arasında Balıkesir Müzesi başkanlığında Yrd. Doç. Dr. Gürcan Polat'ın sorumluluğunda dört farklı alanda kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu kazılarda ise Antandros'un M.Ö. en geç 8.yüzyıldan başlayıp M.S. 7.yüzyıla kadar kesintisiz bir yerleşime ev sahipliği yaptığı tespit edilmiştir. Kentin Roma villasında kazı ve

restorasyon çalışmaları devam etmekte olduğu söylenebilir (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2008, s. 37).

Polat (2006), kazıları yapılan villanın, M.S. erken 4. yüzyılda yapıldığı, M.S. 6-7. yüzyıla kadar da birtakım tadilatlarla kullanıldığı yapılan çalışmalarla ortaya çıktığını söylemiştir (Polat, 2006, s. 262). Antandros kenti, M.Ö. 508 yılında Pers egemenliği altına girmiş, M.S. 5. yüzyılda gerçekleşen Peloponnesos Savaşları ile büyük bir önem kazanmıştır. Antandros, M.Ö. erken 4. yüzyılda sikke basmaya başlamıştır. Daha sonra Aleksandros, Pergamon Krallığı ve Roma egemenliğine girmiştir (Polat, 2006, s. 266). Troia düştükten sonra kahraman Aeneas'ın yeni bir yurt kurmasıyla süregelen olaylar, Vergilius'un "Aeneid" destanında anlatılmıştır. Aeneas, Troia şehrini terk edip İda Dağı üzerinden Antandros'a gelmiş ve burada gemilerini yaptıktan sonra Anadolu'da ayrılmıştır (Polat, 2012, s. 190). Birçok limana uğrayan Aeneas, İtalya'daki Castro bölgesine geldiğinde Roma İmparatorluğu'nu kurmuştur (Saka, 2017, s. 41).

2.2 İlgili Araştırmalar

Literatür çalışmaları incelendiğinde Aeneas rotası hakkında yapılan şu çalışmalara rastlanmıştır;

Saka (2017), bu çalışmasında, Türkiye, Arnavutluk, Yunanistan, Libya ve İtalya ülkelerini kapsayacak uluslararası bir kültür rotası projesinin ortaya çıkış ve ilerleme aşamalarının tanıtılmasını amaçlamıştır. Çalışmanın devamında "kültür rotası" ve "Aeneas rotası" kavramları açıklanmış, daha sonra 3-7 Mayıs 2017 tarihinde gerçekleşen Aeneas Rotası Çalıştayı tanıtılmıştır. Bu çalıştayda Aeneas rotasının gelişimine nasıl katkı sağlanabileceği, tanıtılmasının önündeki sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulduğu, yurt dışından ve yurt içerisinden birçok bilim insanı ve konu ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının gerek yerel gerekse yurt çapında yayın yapan basın yayın kuruluşları üyelerinin katılımı ile çalıştay sonucunda ortak payda üzerinden kültürler arası iş birliğinin nasıl şekillendirileceğine dair fikirlerin paylaşıldığını açıklamıştır.

Ulusoy Yıldırım, Kılıç ve Avcıkurt (2020) ise Antandros Antik Kenti'nin kültür turizmine kazandırılması için bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmanın amacının da Antandros Antik Kenti'nin kültür turizmine kazandırılmasında paydaş görüşlerini değerlendirmek olduğunu belirtmişlerdir. Kentin stratejik konumu,

dernek ve yerel yönetim desteği, ören yeri ilan edilmemesi, arazi kamulaştırmasının devam etmesi, kazı ekibinin çalışmaları ve çabaları ve tanıtım eksikliği konularına değinilmiştir.

Akdeniz (2020) ise, yüksek lisans tezinde “Akdeniz’in Mitolojik Rotaları” hakkında çalışma yapmıştır. Bu çalışmada birçok antik rotanın içinde Aeneas rotası da bulunmaktadır. Akdeniz (2020), bu çalışmanın amacını, mitolojik Akdeniz yolculuklarının gerçekleşme sebeplerini ve sonuçlarını, antik rotaların Akdeniz coğrafyası ile bağlarını ortaya çıkarmak olduğunu belirtmiştir.

Akdeniz ve Şengül (2023), “Mitoloji ve Ortak Bilinç: Homeros ve Vergilius’un Aeneas’ı” başlıklı araştırma makalesinde Homeros’un Aeneas’ını, Roma’da Aeneas’ı ve Vergilius’un Aeneas’ı ve Romalı kimliğini ve Aeneas destanını tanımlayıp derlemiştir. Araştırmanın sonuç kısmında ise, Troia kahramanlarından olan Aeneas’ın tarihte toplumların ortak bilinçlerinin oluşması veya oluşturulması konusunda en önemli örneklerden biri olduğunu ve Romalıların ortak tarih ve kültür bilincinin sembollerinden olduğunu belirtmiştir.

Kizek (2019) ise Kartaca kuruluş efsanelerine dair genel bir inceleme yaparken Aeneas’tan bahsetmiştir. Çünkü Kartaca Aeneas’ın yol güzergahlarından birisidir ve Aeneas Destanı’na göre Dido ile burada karşılaşmıştır.

Yıldız (2022), “Üniversite Öğrencilerinin Balıkesir’in Turizm Potansiyeli Hakkındaki Algıları ve Turizm Deneyimleri” adlı araştırma makalesinde Balıkesir Üniversitesi’nde lisans düzeyinde son sınıfta okuyan öğrencilere anket uygulanmış ve 401 geçerli anketi değerlendirmiştir. Balıkesir’in turizm potansiyelini incelediği başlıkta Balıkesir’de turizm faaliyetlerinin gelişmesi açısından birçok yatırım ve proje uygulandığını belirtmiş, bu projelerden birinin ise Balıkesir ilçesi Edremit Belediyesi tarafından hazırlanan, Türkiye’den başlayıp Avrupa’da 5 ülkeyi kapsayan Aeneas Kültür Rotası projesi olduğunu yazmıştır. Bu projenin de Avrupa Konseyi Genel Kurulu’nda 35 ülkenin oy birliği ile Avrupa Konseyi’nin tescilli kültür rotası olarak ilan edildiğini açıklamıştır. Çalışma sonucunda ise öğrencilerin turistik yerleri ara sıra gezme görme imkânı buldukları, Balıkesir ve ilçelerindeki turistik yerler hakkında en fazla bilgi kaynağının arkadaşları olduğu ve turistik aktivitelere arkadaş grubu ile katıldıklarını analiz etmiştir.

Literatür araştırmaları incelendiğinde Aeneas rotasının ve Antandros Antik Kenti’nin daha fazla öneme sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Aeneas Rotasının öneminin gün geçtikçe, araştırmaların ışığında artacağına inanılmaktadır.

Turizm paydaşları Aeneas rotasının tanıtılmasında büyük öncülük etmektedirler. Hemen hemen her çalışmanın sonunda Aeneas rotasının ve Antandros Antik Kenti'nin geliştirilip bilinirliğinin artmasına yönelik öneriler sunulmuştur.

3. YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı Aeneas Avrupa Kültür Rotasının turizm açısından turizm paydaşlarının görüşlerini almak ve değerlendirmektir. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının bilinirliğini arttırmak ve gelişmesine katkı sağlamak asıl hedefdir.

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi, soruları, evreni ve örnekleme açıklanmıştır. Veri toplama araçları ve teknikleri bölümünde kullanılan ölçeklerle ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra veri toplama süreci ve elde edilen verilerin analizi süreci hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

3.1 Araştırmanın Yöntemi ve Araştırma Soruları

Bu araştırma kapsamlı literatür çalışmasıyla birlikte nitel araştırma modeline uygun şekilde yürütülmüştür. Araştırmanın deseni, Aeneas rotası paydaşlarının rota hakkındaki bilgileri, rotanın önemi ve rotanın geliştirip tanıtılması için ne gibi faaliyetler düzenlendiği veya düzenlenmesi gerektiği hakkında görüşlerini incelemek ve betimlemek amaçlandığından, betimsel araştırma deseni olarak belirlenmiştir. Betimsel araştırmalar, araştırma odağındaki nesne ya da olgunun mevcut durumunun (Gay ve Diehl, 1992, s.14) ifade edilmesi şeklinde gerçekleştirilir. Betimsel araştırmanın amacı bir örgüt, grup, birey, durum veya olgunun düzgün bir portresini çizmektir (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım, 2019, s. 86). Aynı zamanda betimsel analiz, araştırmacılar için çalışmak istedikleri farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmeleri için sıklıkla başvurulan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s. 25).

Bu çalışmanın amacına uygun olarak da belirlenen araştırma soruları da şu şekilde açıklanmıştır;

S.1 Aeneas Avrupa Kültür Rotasının bilinirliği nedir?

S.2 Aeneas ve Rotasının önemi nedir?

S.3 Aeneas Avrupa Kültür Rotasının turizme etkileri nelerdir?

S.4 Aeneas Avrupa Kültür Rotasının tanıtılması için ne gibi faaliyetler düzenlenmiştir veya düzenlenmesi gerekmektedir?

S.5 Paydaşlar Aeneas Rotası hakkında ne düşünüyorlar?

S.6 Aeneas Avrupa Kültür Rotasının gelişmesine nasıl katkı sağlanabilir?

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Evren, kavramsal olarak benzer özellikleri taşıyan bireylerin ya da öğelerin oluşturduğu bir bütündür. Bir diğer tanımla ise araştırma sorununa ilişkin tüm bireyleri ya da öğeleri kapsamaktadır (Şimşek, 2012, s.110). Aeneas Avrupa Kültür Rotası, Türkiye dahil olmak üzere Yunanistan, Tunus, Arnavutluk ve İtalya'yı kapsayan toplam 5 ülkeden geçen bir turizm rotasıdır. Çalışmanın evrenini ise bu 5 ülkenin paydaşları oluşturmaktadır.

Örnekleme ise evrenin tümünden bilgi toplanmasına imkân olmadığı durumlarda kullanılır. Nitel araştırmada genellikle araştırılan konunun en iyi şekilde açıklanmasına olanak tanıyacak ve araştırma probleminin çözümüne en iyi katkıyı sunacak örneklere ulaşılmaya çalışılır (Baltacı, 2018, s.234-235).

Bu çalışma için yapılacak görüşmeler, vakit ve imkân sınırlamasından dolayı, sadece Türkiye paydaşlarından; Balıkesir Valiliği, Balıkesir İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Güney Kalkınma Marmara Ajansı, Balıkesir Belediyesi, Edremit Belediyesi, Çanakkale Rehberler Odası Birliği, Balıkesir Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Kuvayi Milliye Müze Müdürlüğü ve turist rehberleri bu çalışmanın örnekleme olarak seçilmiştir.

3.2.1 Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Aeneas Avrupa Kültür Rotası'nın Türkiye tarafındaki turizm paydaşları oluşturmaktadır. Turist rehberleri de turizm paydaşlarına dahil olarak değerlendirilmiş ve tek çalışma grubu ile araştırma tamamlanmıştır. Bu çalışma grubunun seçilmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme ise, çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi bir ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Bir diğer tanımla araştırma problemine taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 77). Böylece maksimum çeşitlilik örnekleminin kullanılmasıyla çeşitli bağlamlarda farklı paydaşların deneyimlerini elde etmek hedeflenmektedir (Yağar ve Dökme, 2018, s.4). Araştırmanın çalışma

grubundaki paydaşlarını Balıkesir Valiliği, Balıkesir İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Güney Kalkınma Marmara Ajansı, Balıkesir Belediyesi, Edremit Belediyesi, Çanakkale Rehberler Odası Birliği, Balıkesir Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Kuvayi Milliye Müze Müdürlüğü ve turist rehberleri oluşturmaktadır. Paydaşlara ait demografik bilgiler Tablo 4’de verilmiştir.

(P, “Paydaşları” ifade etmektedir.)

Tablo 4. Araştırmanın Çalışma Grubu

	MESLEK	GÖRÜŞME TARİHİ	GÖRÜŞME YERİ	GÖRÜŞME SÜRESİ
<i>P1</i>	Balıkesir Valiliği AB Dış İlişkiler Bürosu Koordinatörü	13.12.2022	Balıkesir Valiliği	22 dk.
<i>P2</i>	Edremit Belediyesi Dış İlişkiler Birimi Sorumlusu	28.12.2022	Edremit Belediyesi	24 dk.
<i>P3</i>	Balıkesir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı	29.12.2022	Balıkesir Belediyesi	23 dk.
<i>P4</i>	Balıkesir İl Kültür Turizm Şube Müdürü	29.12.2022	Balıkesir Valiliği	10 dk.
<i>P5</i>	Güney Kalkınma Marmara Ajansı Turizm Birim Başkanı	09.01.2023	Güney Kalkınma Marmara Ajansı	25dk.
<i>P6</i>	Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi	22.05.2023	Balıkesir Üniversitesi	20 dk.
<i>P7</i>	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğretim Üyesi	23.05.2023	Balıkesir Üniversitesi	15 dk.
<i>P8</i>	Profesyonel Turist Rehberi	24.05.2023	Çanakkale	18 dk.
<i>P9</i>	Profesyonel Turist Rehberi	24.05.2023	Çanakkale	15 dk.
<i>P10</i>	Balıkesir Kuvayi Milliye Müze Müdürü	25.05.2023	Balıkesir Kuvayi Milliye Müzesi	24 dk.
<i>P11</i>	Antandros Derneği Başkanı	25.05.2023	Balıkesir	23 dk.

3.3 Veri Toplama ve Araç Teknikleri

Araştırmanın amacına uygun olarak kültür rotaları, Aeneas rotası, Antandros antik kenti hakkında alanyazın taranmış ve detaylı bir şekilde incelenmiştir. Daha sonra elde edilen bilgilerden hareketle paydaşlara yarı yapılandırılmış görüşme

formu aracılığıyla sorular sorulmuştur. Nitel çalışmalarda yaygın olarak kullanılan veri toplama araçlardan biri mülakattır. Mülakat türlerinden de özellikle de yarı-yapılandırılmış görüşmelerdir (Polat, 2022, s.161). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırılan konu hakkında katılımcılardan konu hakkında bilgilerin toplanması amacıyla yapılan bir görüşme türü olarak tanımlanmaktadır. Bu görüşme türünde mülakat öncesinde, görüşmeciye yardımcı olacak görüşme sorularının yer aldığı görüşme formu hazırlanır (Sarı Balaban, 2012, s. 145). Yarı yapılandırılmış görüşme formu biraz daha esnek olduğundan görüşmenin akışına bağlı olarak farklı ek sorularla mülakatın akışını değiştirebilir ya da katılımcının yanıtlarını detaylandırılmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000, s. 547). Sarı Balaban (2012), yarı-yapılandırılmış görüşmeyi bu nedenle bir nevi amaçlı bir sohbete benzetmektedir (Balaban, Sarı, 2012, s. 145). Görüşme sorularının hazırlanmasındaki en önemli ölçüt, Aeneas rotasının turizme katkısı ve paydaşların bu rota için katkılarının ya da katkı sağlayacak planlarının neler olduğunu değerlendirmektir. Görüşme sorularının hazırlanmasında uzman görüşleri alınmıştır. Paydaşlarla mülakat yapılmadan önce Balıkesir Üniversitesi'nden iki akademisyen ile pilot çalışma yapılmış, soruların yeterli ve araştırmaya uygun olduğu belirlenmiş daha sonra diğer paydaşlarla görüşme yapılmıştır.

3.4 Veri Toplama Süreci

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ilk bölüm paydaşların demografik özelliklerinden oluşmaktadır. İkinci bölümde ise paydaşlardan Aeneas rotası hakkında birtakım soruların cevaplanması istenilmiştir. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Etik kurallara uygun olarak paydaşlara araştırmmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve izinleri dahilinde görüşmenin ses kaydına alınabileceğinin bilgisi verilmiştir. Mülakat için önce paydaşlardan randevu alınmıştır. Görüşmeler de paydaşların istekleri göz önünde bulundurularak çalışma ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Mülakat bitiminde paydaşlarla yapılan görüşmeler bilgisayar ortamında deşifre edilmiş, yazıya dökülmüştür. Görüşmeler 13.12.2022 tarihinde başlamış olup 25.05.2023 tarihinde sona ermiştir. En kısa görüşme 10 dakika iken en uzun görüşme ise 25 dakika sürmüştür (Tablo 4). Paydaşlarla yapılan mülakatın görüşme soru formu EK.1'de verilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Mülakat metinleri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiş, önceden belirlenen kategorilere ayrılarak açıklanmıştır. Betimsel araştırmalarda amaç mevcut durumun belirlenmesidir (Erdem, 2011, s. 147). Betimsel analiz, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarında yer alan soru, konu ya da temalar temel alınarak önceden belirlenmiş ya da katılımcılardan gelen yanıtlar doğrultusunda oluşturulmuş tema veya kategorilere ayrılarak analiz edilir. Betimsel analiz doğrudan doğruya alıntılarla desteklenmelidir (Ekiz, 2009, s.75-76). Nitel çalışmalarda, araştırmacılar çalışmak istedikleri farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmek için betimsel araştırma yöntemine sıklıkla başvurdukları ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2008, s.25).

Yıldırım ve Şimşek (2008), betimsel analizin dört aşamadan oluştuğunu belirtmiştir;

1. Betimsel analiz için çerçeve oluşturma
2. Tematik çerçeveye göre verilerin incelenmesi
3. Bulguların tanımlanması
4. Bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 224).

Bu aşamalar doğrultusunda araştırmanın çerçevesi oluşturulmuş daha sonra veriler birçok kez okunmuş ve düzenlenmiştir. Düzenlenen veriler tanımlanmış ve uygun kategori başlığı altında doğrudan alıntı olarak desteklenmiştir. Verilerin analizinde Microsoft Office Excel tablosundan yararlanılmıştır. Son aşamada ise tanımlanan bulgular açıklanmış ve ilişkilendirilmiştir.

3.5.1 Veri Analizinin Güvenilirliği ve Geçerliliği

“Bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilen geçerlik ve güvenilirlik, araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki en önemli ölçüttür.” (Karataş, 2005, s. 76). Nitel araştırmalarda geçerlilik araştırma sonuçlarının doğruluğunu ifade ederken güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir. Araştırılan konunun bir bütün olarak ele alınabilmesi amacıyla teyit için uzman incelemesi, katılımcı teyidi gibi ek yöntemler kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 256). Yapılan mülakatlarda paydaşların yanıtlarından sonra sık sık “.... demek istediniz değil mi?” gibi dönütler alınarak katılımcı teyidi gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin tutarlılığı sağlanmış,

paydaş görüşlerinin kategorilere ayrılması hususunda uzmanların görüşüne danışılmıştır. Çalışmanın araştırma yöntemi, evreni ve örneklemini, araştırma soruları, araştırma grubu, veri toplama tekniği, veri toplama süreci ve veri analizi gibi tüm aşamaları hakkında açık ve ayrıntılı bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Paydaşlar hakkında görüşmelere dair detaylı bilgilere yer verilmiştir. Paydaşların görüşlerini net ve tam şekilde yansıtabilmek için doğrudan alıntılara ilgili kategorilerin altında yer verilmiştir. Araştırmanın verileri bilgisayar ortamında kaydedilmiş olup, yapılan görüşmelerin deşifreleri metin halinde bulunmaktadır. Bulgular kategorilere ayrılarak doğrudan anlatımla desteklenmiş, okuyucular için daha anlaşılır hale getirilmiştir. Araştırmaya katılan paydaşların kimlik bilgileri gizli tutulmuştur. Her bir paydaş için “P” harfi kullanılmış, görüşme tarihine göre yanına numara yazılmıştır. “P1-P2-P3”

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde, Aeneas kültür rotası ile ilgili turizm paydaşlarıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen bulgular, önceden belirlenmiş kategorilere ayrılarak açıklanmış ve yorumlanmıştır. Turizm paydaşlarına dahil olan turist rehberleri için ise diğer turizm paydaşlarından ayrı olarak üç farklı soru daha sorulmuştur. Bu sorular da diğer turizm paydaşlarında olduğu gibi kategorilerle ayrılmış, yorumlanmış ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

4.1 Katılımcılara İlişkin Özellikler

Araştırma dahilinde görüşme yapılan turist paydaşlarının demografik özellikleri aşağıda Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Paydaşlara Ait Demografik Bilgiler

	CİNSİYET	YAŞ	MESLEK	EĞİTİM DURUMU
<i>P1</i>	Kadın	Orta yaş	Balıkesir Valiliği AB Dış İlişkiler Bürosu Koordinatörü	Yüksek Lisans
<i>P2</i>	Kadın	40	Edremit Belediyesi Dış İlişkiler Birimi Sorumlusu	Lisans
<i>P3</i>	Erkek	53	Balıkesir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı	Yüksek Lisans
<i>P4</i>	Kadın	44	Balıkesir İl Kültür Turizm Şube Müdürü	Yüksek Lisans
<i>P5</i>	Kadın	42	Güney Kalkınma Marmara Ajansı Turizm Birim Başkanı	Lisans
<i>P6</i>	Kadın	43	Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi	Doktora
<i>P7</i>	Erkek	37	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğretim Üyesi	Doktora
<i>P8</i>	Erkek	29	Profesyonel Turist Rehberi	Yüksek Lisans
<i>P9</i>	Kadın	34	Profesyonel Turist Rehberi	Lisans
<i>P10</i>	Erkek	46	Kuvayi Milliye Müze Müdürü	Lisans
<i>P11</i>	Kadın	60	Antandros Derneği Başkanı	Yüksek Okul

Paydaşların eğitim durumlarına bakıldığında 1 kişinin yüksekokul 4 kişinin lisans, 4 kişinin yüksek lisans, 2 kişinin iste doktora mezunu olduğu görülmektedir. Paydaşların yaş ortalaması 42,8'dir. Paydaşlardan 7 tanesi kadın, 4 tanesi erkektir.

4.2 Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Görüşmelerden elde edilen bulgular kategorilere ayrılmış, açıklanmış ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

“Paydaşların Avrupa Konseyi Kültür Rotalarına Bakış Açıları”

Aeneas Avrupa Kültür Rotası Paydaşları genellikle kültür rotalarının ortak bir mirasa sahip olduğunu ve ülkeler arası kültür köprüsü niteliğinde olduğunu düşünmektedir. Aynı zamanda alternatif bir turizm türü olduğunu da düşünmektedirler. Böylelikle aynı yol güzergahı içerisindeki ülkelerin birbirini ekonomik, turistik, sosyolojik vb. olarak olumlu etkiledikleri de paydaşlar tarafından söylenmektedir. Bu soruya ilişkin paydaş yanıtları şu şekildedir:

P1: “Avrupa konseyi hakkındaki düşüncem kısaca kültür rotaları aslında zamandan ve mekândan dolayı bir parçası olduğumuz geçmişimizi, farklı milletleri bir araya getiren ortak bir değerdir.”

P2: “Avrupa Konseyi Kültür Rotaları farklı ülkelerde bulunan ve birbirine bağlı olan çeşitli ortak kültür mirası öğelerin coğrafi güzergâh haline getirerek kültürel keşfi içeren alternatif turizmi ürünleri üretmektedir.”

P3: “Kültür rotaları turizm çekiciliklerindedir. Yani insanlar neden gelsin buraya? Sorusunun cevabıdır. Bizim amacımız insanlara güzel zaman yaşatmak. Bunu da kültür rotalarıyla sağlayabiliriz. Turizm açısından kültür rotalarının bilinirliğinin artırılması ve yaygınlaştırılması bizim için çok değerlidir.”

P4: “Avrupa Konseyi Kültür Rotaları potansiyel turizm destinasyonlarıdır.”

P5: “Avrupa Konseyi Kùltür Rotaları farklı ùlkelerin miraslarının ortak bir kùltürel mirasa nasıl katkı sağladığını ortaya koymaktadır.”

P6: “Avrupa Konseyi Kùltür rotaları, tarihten mimariye, gastronomiden peyzaja kadar çok geniş alanda tema içeren, Avrupa ùlkelerinin farklı kùltürlerini ortak bir kùltürel miras olarak sunulması, tanıtılması ve ziyaret edilmesi amacıyla oluşturulmuş rotalardır. Bu kapsamda dünya ùlkelerine örnek oluşturmaktadır. Her yıl daha fazla proje Avrupa Konseyi Kùltür rotalarına girmek için yarışmaktadırlar.”

P7: “Avrupa genelinde ortak bir kùltürel mirası oluşturmak ve karşılıklı barış, saygı gibi ortak insani değerleri yaşatmak adına önemli bir girişim olduğunu düşünüyorum.”

P8: “Avrupa'nın farklı bölgelerinde yer alan tarihi ve kùltürel öneme sahip yerleri bir araya getirmesi bakımından önemli olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda Avrupa'nın kùltürel mirasını keşfetme fırsatı sunmaktadır.”

P9: “Kùltürler ve coğrafyalar arası bir köprü olduğunu, dolayısıyla hem kùltür hem de turizm açısından rotaların dokunabildiği insanlara ve bölgelere son derece faydalı olduğunu/olacağını düşünüyorum.”

P10: “Avrupa Konseyi tarafından İlk Kùltür Rotaları programı 1987 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bu program ile amaçlanan; sahip olunan kùltürel mirasın korunması, tanıtılması, kùltürel miras ağı aracılığı ile insanların bir araya gelmesi ve böylelikle zengin kùltürel mirasın geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak keşfedilmesi ve ziyaret edilmesidir. Bu açıdan bakıldığında; Ülkemizin de imzasının bulunduğu Avrupa Konseyi Kùltür Rotaları Programı'nın kùltür ve turizme tanıtım, sürdürülebilirlik, farkındalık, koruma gibi konularda sağladığı katkılardan ötürü son derece önemli bir program olduğunu düşünüyorum.”

P11: “Avrupa Konseyi Kùltür Rotaları, kùltürel miras varlıklarına farkındalık yaratılması, korunması, ùlkelerarası ortak mitolojik, folklorik öğelerin ortaya çıkarılarak kùltürlerarası iletişim kurulmasının altyapısını oluşturmaktadır.

Bu altyapının üzerine çeşitli AB projeleri, Erasmus projeleri inşa edilebilir, bilim, sanat etkinlikleri yapılabilir. Ayrıca ülke turizmine de katkıları olacaktır.”

“Mitolojik Kahraman Aeneas ve Efsanesi Hakkındaki Bilgiler”

Görüşmecilerin çoğu Aeneas ve efsanesi hakkında bilgiye sahiptir. Özetlemek gerekirse ilk başta Aeneas efsanesinin Vergilius tarafından kaleme alınan “Aeneid” kitabında geçtiği de paydaşların çoğu tarafından bilinmektedir. Daha sonra Aeneas’ın Troya savaşından kaçarken yanına babasını ve çocuğunu da alarak Antandros’a geldikleri konusunda hemfikirdir. Burada gemiler inşa etmişler ve sırasıyla Yunanistan, Arnavutluk, Tunus ve son olarak da İtalya’ya gelip Roma şehrinin kurucularından olarak sayılan Aeneas, başından geçen birçok olayla birlikte Aeneas Rotasını oluşturmuştur düşüncesi, görüşme yapılan paydaşlar tarafından desteklenmektedir. Paydaşların bu soru için yanıtları şu şekildedir:

P1: “Tam bir fikir sahibi değilim aslında ama bunun Avrupa’da özellikle İtalya’da ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde okutulan bir efsane olduğunu yazar Vergilius’un eserinden derlenen bir mitoloji efsanesi olduğunu biliyorum fakat dediğim gibi tam detaylı bilgiye sahip değilim.”

P2: “Aeneas Kral Anchises ile Afrodite’nin oğlu ve Troya kahramanlarından biridir. Seramik ve diğer arkeolojik buluntularına istinaden Aeneas’ın figürü M.Ö 5. Yüzyıldan itibaren Akdeniz’in toplulukların imgesinde yer aldığını ifade edebiliriz. Homeros’un İlyada’da bulunan Aeneas M.Ö birinci yüzyılda Latin şairin Vergilius tarafından yazılan Aeneid’in başkahraman olmaktadır. Yanan Troya kentinden kaçan Aeneas tanrıların tarafından “Yeni bir Troya” kentin kurmak adına görevlendirilmektedir. Bu nedenle Aeneas’ın Latium kıyılarına kadar götüreceği olan ve Akdeniz’in 5 farklı ülkesi dâhil eden efsanevi yolculuğu tam Antandros kentinden başlamaktadır. Vergilius’un anlatımına göre Troya ’dan kaçarken Aeneas Kazdağları işaret eden parlayan kıvrıklı bir yıldız görmektedir. Babası, oğlu ve bir grubun Truvalı arkadaşlar ile birlikte Aeneas yıldızı takip ederek Antandros kentine gelmektedir. Tarihsel kaynaklara göre Antandros ’un meşhur olan gemi tersanelerde

20 gemiden oluşan bir filo inşa edip Troya'nın atalarının ülkesine doğru yelkenler açar. Aeneas Enez'den geçtikten sonra Yunanistan'da bulunan Delos adasını Apollon kâhininin neticesi aldıktan sonra Girit adasına varır. Girit adasında hastalık salgınından dolayı doğru yerde olmadığını karar verir ve dostlarıyla birlikte Arnavutluk'a geçer. Butrint'te Roma'nın kurucusu olacağı kehanetinde bulunan Troya'nın kâhini olan Helenus'tan Aeneas ataların ülkesi neresi olduğunu sonunda öğrenmektedir. İtalya'ya geçen Aeneas Puglia ve Sicilya adasına vardıkdan sonra Hera tanrıçasının isteği doğrultusundan meydana gelen bir deniz fırtınası sonucunda Troialı kahraman ve filosundan kalan 7 gemi ile Tunus'un kıyılarına kadar uzaklaştırılmaktadır. Tunus'ta Kartaca'nın kraliçesi Dido tarafından kurtarılmaktadır ancak belli bir süre sonra Aeneas Dido'yu terk edip kaderini yerine getirmek adına Latium'a doğru yola koyuluyor. Latium kıyılarına varınca Aeneas Latinus kralı ile tanışır. Kralın kızı ile evlenip Troyalılar ve Latinler birleşerek Lavinium kenti kurmaktadır. Aeneas ve Lavinia'nın soyunda gelen Romulus ve Remus Roma Kenti kurucusudur. Aeneas ise Latium'a 3 yıl vardıkdan sonra savaş esnasında öldürülmekte ve bedeni tanrıların isteği doğrultusunda göklere yükseldiğini anlatılmaktadır. Bu nedenle Lavinium'da bulunan Aeneas'ın mezarı yüzyıllarda ibadet yeri olarak kullanıldığı ve Roma uygarlığının kutsal başlangıç yeri olarak anılmaktadır.”

P3: “Truva'dan kaçan Aeneas babasını da yanına alıp ilk önce Antandros'a gelir burada gemiler inşa eder ve ismini tam hatırlamadığım birçok yere uğrar, sonunda da Roma'ya varır. Romanın ilk kurucusudur diyebiliriz. Antandros da bu bakımdan çok önemli bir şehir devletidir. Kamulaştırmaların da yapılmasıyla beraber Balıkesir turizmüne güzel bir katkı sağlayacaktır.”

P4: “Aslında bunun için Troya'ya gitmek lazım. Meşhur Troya savaşının sonrasında Aeneas çocuğunu ve babasını alarak Antandros'a geliyor daha sonra buradan bir gemi ile “arkeolojik deniz rotası olarak” buradan Aeneas rotası dediğimiz tescillenen rota ile yola çıkarak 7 sene içinde İtalya'ya geliyor. Bu arada tabi Kartaca'ya geçiyor burada bir gönül hikayesinden bahsedilir. Daha sonra buradan İtalya'ya geldiğinde onun neslinin Romanın kurucularının Romos ve Romolus'a dayandığı söylenen bir hikâye aslında.”

P5: “5000 yıllık kadim Anadolu tarihi olan Troya hakkında M.Ö. 1. yüzyılda yazılmış, Roma'nın kuruluş hikâyesini anlatan Aeneas Efsanesi Avrupa'da okullarda eğitim müfredatında bulunan ve en bilinen hikâyeler arasındadır. Bir dönem bilinen dünyanın en önemli metropollerinden Troya'nın yıkılışı ve Troyaluların prens Aeneas önderliğinde büyük savaş sonrası yeni bir başlangıç için yolculukları ve bir dönem Avrupa'nın en önemli güçlü yerleşimlerinden olan Roma ve Roma İmparatorluğu'nun kuruluşunu Anadolu'ya dayandıran bu hikâyede beş ülkenin (Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, İtalya ve Tunus) ortak kültürel mirası ön plana çıkmaktadır. Aeneas Destanı Troya'dan ayrılan Aeneas'ın Edremit Antandros Antik kenti bölgesinde bulunan Kazdağları eteklerinde yaptığı gemilerle Yunanistan, Arnavutluk, Tunus'u aşarak İtalya'ya varışını ve Roma'nın temellerini atarak tarihin en önemli değişimlerden birini konu almaktadır.”

P6: “Aeneas, mitolojide oldukça önemli bir karakterdir. Hikayesi Truva savaşı ile başlar ve Roma'ya kadar uzanır. Aeneas'ın Roma devletinin kurulmasına önemli bir katkısı olduğuna inanılır ve bu yüzden Avrupalılar tarafından Avrupa Uygarlığının kurucusu veya babası olarak görülmektedir.”

P7: “Aeneas, aslında kökeni Antik Yunan'a dayanan bir kahraman. Troya savaşına katılmış. Savaş sonrasında ülkesine dönmek için Antandros'a gelerek orada gemiler inşa etmiş ve beraberindekilerle birlikte Roma'ya uzanan bir yolculuk gerçekleştirmiştir.”

P8: “Aeneas, Roma'nın efsanevi kurucusu olarak kabul edilen bir karakterdir. Efsaneye göre, Aeneas, Truva Savaşı'nın sonunda Truva'dan kaçan bir kahramandır. Efsaneye göre, Aeneas, yolculuğu sırasında Lavinium, Kartaca ve diğer yerlerde önemli kararlar almıştır, ilişkilere girmiştir ve savaşmıştır. Sonunda Aeneas, İtalya'ya ulaşır ve yerleşir. Burada Latinus adında bir kralın kızı olan Lavinia ile evlenir ve Latin kökenli halklarla birleşerek yeni bir krallık kurar.”

P9: “Troyalı bir soylu/prens olan Aeneas, Troya Savaşı'ndan bir grup insanla birlikte kaçmayı başarmış, Kuzey Ege'den yola çıkarak Kuzey Afrika (Kartaca) da dahil pek çok limana uğrayarak bugünkü İtalya Yarımadası'na

ulaşmıştır. Soyundan gelen Remus ve Romulus'un Roma'nın kurucuları olduğuna inanılır.”

P10: “Augustus dönemi şairlerinden Vergilius, Roma İmparatorluğu'nun kuruluş destanı sayılan, 12 bölümden oluşan ve M.Ö 30-20 yılları arasında yazdığı ‘Aeneas’ adlı eserinde; Troyalı bir kahraman olan ve aynı zamanda tanrıça Aphroditenin oğlu olan Aeneas'ın Akhalar ile Troialılar arasında çıkan savaş sonrasında yakılıp yıkılan Troya'dan yeni bir yurt kurmak için yanına babasını ve oğlunu alarak kaçtığını ve İda dağı eteklerindeki Antandros'a gelerek burada donanmasını kurduğunu daha sonra ise açıldığı deniz yolculuğunda, Trakya, Girit ve Kuzeybatı Yunanistan, Sicilya ve bir fırtına ile düştüğü Kartaca hâkimiyetindeki Tunus rotasında pek çok macera atlattıktan sonra İtalya'ya gidip yeni bir kent kurduğunu anlatmaktadır. Vergilius destanda Aeneas'ın Antandros'a geldikten sonra şehrin arkasında bulunan Aleksandreia Dağı içerisinde yer alan Kybele koruluğundan kestiği Karaçam ve Akçaağaçları gemi yapımında kullandığını belirtilmektedir. Aeneas'ın Troya soyunun devamını sağlayabilmek için keresteleri ve tersanesiyle ünlü Antandros'ta 20 adet ahşap gemi yaptırarak ailesi ve yanındakiler ile beraber bahar ayı başlarında Antandros'tan denize açıldığını uzun ve macera dolu yolculuğun sonunda İtalya'nın Castro bölgesine ayak basarak Roma İmparatorluğu'nun temellerini attığından bahseder.”

P11: “Antik Şair Vergilius'un Aeneas destanında anlatılır bu efsane tüm detaylarıyla... Troia savaşı sonunda, Aeneas Tanrılar tarafından, Troia kadar güçlü yeni bir devlet kurmak üzere görevlendirilir. Aeneas bunun üzerine beraberindekilerle birlikte Antandros'a gelir. Burada, İda Dağının kerestelerinden 20 tane gemi yapıp yeni bir ülke kurmak üzere bir bahar sabahı yola çıkar. Önce Enez'de karaya çıkar. Kuracağı ülkenin orası olduğunu düşünerek otları yolmaya başlarlar ama otların ucundan kan damladığını görünce yanlış yerde olduğunu düşünüp vazgeçerler. Tekrar gemiye binip denize açılıp Delos Adası'na gelirler. Buradaki kahinlere nereye gitmeleri gerektiğini sorarlar. Kahinler Batı'yı işaret ederler. Girit'e giderler ve orada Pergamon Krallığı'nı kurarlar. Ancak bir süre sonra aşırı susuzluk ve kıtlık başlar. Hastalıklar artar. Aeneas kuracağı ülkenin orası olmadığını düşünüp yol arkadaşlarıyla oradan ayrılır. Arnavutluk kıyılarında Butrint'e uğruyor. Hayal kırıklığı yaşayıp tekrar yola devam ederler. Rüzgarlar Aeneas ve arkadaşlarını Kartaca'ya sürükler. Aeneas burada kraliçe Dido'yla

evlenir. Mutlu yaşarlarken tanrılar Aeneas'a diyor ki burası değil senin kuracağın yer. O tekrar gemisine binip giderken Dido çok üzülüyor ve intihar eder. Bunun gibi pek çok olay yaşanır uğranılan limanlarda... En sonunda Roma yakınlarında karaya çıkarlar. Ve burada Kraliçe Lavinia'yla evlenip Roma'nın kurulmasına vesile olur. Altınoluk parkında, Çalıştay 'da açılışını yaptığımız ve aslı İtalya'da bulunan heykeldeki kurdun emzirdiği Romus ve Romulus da Aeneas'ın torunlarıdır."

“Aeneas Rotasının Değeri”

Paydaşlara “Aeneas Rotasının Önemi Sizce Nedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların çoğu Aeneas Rotasının oldukça önemli olduğunu düşünmektedir. Aeneas rotası ilk deniz rotası olma özelliği ile öne çıkmaktadır. 5 ülkeden geçmesi sebebiyle de uluslararası bir rota olma özelliği de bulunmaktadır. Bu sebeple ülkeler arası bir kültür ve turizm etkileşimi olması beklenmektedir. Paydaşlardan gelen yanıtlar da birbirleriyle aynı fikirde olduklarını desteklemiştir. Sadece paydaşlardan P3, Aeneas Rotasının önemini yanında korunması ve sürdürülebilirliğinin de önemli olduğunu vurgulamıştır ve önemini bu koşullarla birlikte artacağına inanmaktadır.

Bu soruya gelen cevaplar aşağıdaki gibidir:

P1: “Uluslararası düzeyde kültür turizmi ile ilgili ülkemizi temsil edeceğini düşündüğüm güzel bir örnektir. 2021 yılında bu fırsat geçti bizim elimize rotanın tescillenmesi ile ilgili hem bölgesel hem yerel hem ulusal düzeyde bir kültür rotamız oluştu. Turizmde kullanacağımız önemli bir değerimiz oluştu.

P2: “Aeneas Kültür Rotası Aeneas'ın hikayesinden ilham alan bir kültür rotasıdır. Hikâyeye ait olan coğrafik ve turistik güzergahın aracılığıyla bizlere sunduğu farklı kültürel ve arkeolojik mirasları ile birlikte Aeneas Kültür Rotası barış ve kültürler arası diyalogun prensiplerini yayınlayan bir projedir. Aeneas Kültür Rotası gerekse turistik gerekse kültürel ve uluslararası barışı amaçlayan inisiyatif ve etkinlikler için uygun bir çerçeve sunmaktadır.”

P3: “Tarihe ışık tutması açısından çok önemli ancak buluntuların, kentin korunması lazım. Aeneas Rotasını Balıkesir için düşündüğümüz zaman yine bir çekim noktasıdır. Turizm açısından baktığımız zaman körfezde deniz, kum, güneş turizminin en az iki ay sezon süresi var bizim amacımız bunu 12 aya yayabilmek. Aeneas Rotası

ile bunu 12 aya uzatabiliriz. Tabii aynı zamanda da tarihimize de sahip çıkmış oluruz.”

P4: “Aslında bütün rotalar önemlidir. Eğer mitolojik ve kültürel bir özelliği varsa bu turizm açısından da rehberler açısından da önemlidir. St. Paul gibi rotalarda insanlar rotayı yürümek için ciddi masraflar yapıp ciddi emekler harcıyorlar. Aeneas rotası da Çanakkale ve Balıkesir’den deniz rotasına bağlanıyor. Eğer etkili kullanılabilirse bu bölgelerin turizm potansiyelini olumlu etkileyecek bir hikâye.”

P5: “Troya ve Antandros ile özdeşleşen Aeneas Deniz Kültür Rotası, Troya kahramanı prens Aeneas’ın yolculuğunda bulunan liman şehirlerini bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bir rotanın Avrupa Kültür Rotası kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir somut olmayan kültür miras zenginliğine sahip olup en az 3 ülkeden geçmesi gerekmektedir. Mevcut durumda Türkiye’den geçen 6 adet rota bulunmaktadır. Bu rotaların başlangıç yerleri farklı ülkeler olup, Aeneas Rotası Türkiye’den başlayan tescilli ilk Kültür Rotası ve ilk arkeolojik deniz kültür rotasıdır.”

P6: “Hikayeler ve efsaneler her zaman ziyaretçileri cezbeder. Bu rotanın sahip olduğu efsane de oldukça etkileyici ve sürükleyicidir. Bu sebeple ilerleyen yıllarda hem bu rotaya yönelik olarak hem de Çanakkale ve Balıkesir’e yönelik olarak daha fazla talep oluşacağını ve ziyaretçi sayılarının artacağını düşünüyorum. Özellikle Balıkesir’in tanıtımı konusunda çok önemli bir unsur.”

P7: “Aeneas rotası bildiğim kadarıyla Türkiye’de Avrupa Konseyi tarafından tescillenmiş ilk kültür rotası olma özelliği taşıyor. Dolayısıyla rotaya paydaş olan ülkeler arasında özellikle kültürel bağın geliştirilmesi açısından önemli diye düşünüyorum.”

P8: “Bu rota, mitolojik ve kültürel açıdan zengin bir deneyim sunar ve ziyaretçilere Roma mitolojisi ve kültürü hakkında derinlemesine bilgi edinilmesini sağlar. Ayrıca, rota üzerinde görülecek noktalar sayesinde ziyaretçilerin Roma İmparatorluğu’nun tarihini ve kültürel mirasını anlamak fırsatı sunabilir.”

P9: “Efsanevi bir hikâye vasıtasıyla pek çok ülkenin pek çok limanında sağlayacağı özellikle turizm dokunuşundan kaynaklı bölgelerin halklarının kalkınacağı, önemli bir hikâyenin unutulmadan, yerinde tecrübe edilip gelecek nesillere aktarılacağı aşikardır.”

P10: “Kültür Rotaları açısından değerlendirildiğinde; Ülkemizin de içinde bulunduğu 9 adet Avrupa Kültür Konseyi kültürel rotası bulunmakla birlikte 29 Nisan 2021 tarihinde Fransa'nın Strasburg kentinde toplanan Avrupa Konseyi, 35 ülkenin oy birliği ile Aeneas Kültür Rotasını Avrupa Konseyinin tescilli kültür rotası olarak edilmesi ile ilk defa Türkiye'den başlayan bir rota 'Avrupa Konseyi Kültür Rotası' sertifikasını almaya hak kazanmıştır. Rota olarak değerlendirildiğinde ise; efsaneye göre Troya kentinden kaçan ve Roma İmparatorluğu'nun temellerini atan kahraman Aeneas efsanesinin Antandros 'tan başlamış olması ve Aeneas rotasının ise yeni bir turizm destinasyonu olması önemlidir.”

P11: “Aeneas Rotası Türkiye'den çıkışı olan ve ilk deniz rotasıdır. Adını da Antandros Derneğimizde kazı başkanımız Prof. Dr. Gürcan Polat'ın başkanlığında, İtalyan bilim insanları ile yaptığımız toplantıda koyduk. Çünkü Rota hem denizcilik dilinde uluslararası bir kavramdır hem de İtalyancada kullanılır. Aeneas Efsanesi Batı Avrupa'da bilinir, okullarda ders kitabı olarak okutulur. Aynı zamanda zeytin üreten ülkeleri içerir. Yani hem mitolojik, tarihi hem de zeytin rotasıdır.”

“Aeneas Avrupa Kültür Rotasının Balıkesir İlinin Tanıtılmasına Katkısı”

Bu kategoride paydaşlara “Aeneas Rotasının Balıkesir İlinin Tanıtımına Katkısı Ne Yönde Olabilir?” Sorusu yöneltilmiştir. Aeneas rotasının başlangıcını Çanakkale (Troya) ve Balıkesir (Antandros) oluşturduğu söylenebilir. Paydaşlardan alınan görüşlerde de genellikle turizm için önemli olduğu, ziyaretçi artışının sağlanabileceği öne sürülmektedir. Paydaşlardan alınan doğrudan alıntılarla da görüşler desteklenmiştir:

P1: “Aeneas Rotası çok yeni tescillenen bir rota. Henüz bir yılın tamamladı. Rotanın geçtiği diğer 4 ülkede özellikle İtalya’da rotayla ilgili çok aktif faaliyetlerin yapıldığını sosyal medya hesaplarından ve web sayfasından takip ediyorum. İlerleyen süreçlerde de biz de bir altyapısı oluşturacağız. Yani bu kültür rotasını için ilimizin tanıtımına katkı sunabileceği birçok faaliyeti hayata geçirmeyi planlıyoruz, planladık da zaten. Belli görev ve sorumluluk dağılımlarını da yaptık. Özellikle arkeolojik kazı alanlarımız başta olmak üzere yerel turizme ve uluslararası turizme büyük katkısını sağlayacağını düşünüyorum.”

P2: “Aeneas Rotası alternatif bir turistik ürünü olarak bölgemize daha inovatif ve sürdürülebilir kültür turizmin seçenekleri sunabileceğine inanmaktayım. Ayrıca Avrupa Konseyi Tescilli bir kültür rotası olarak uluslararası düzeyde bölgemizin ve rotada bulunan kurum, kuruluşlar, toplumlar ve kültürel destinasyonlarının tanınırlığı ve görünürlüğünün teşvik etmesi konusunda önemli bir katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte Aeneas Kültür Rotasının yerel halkımızın tarafından bölgenin kültürel ve tarihsel mirasını keşfetmesi konusunda anlamlı bir fırsat sunmaktadır. Daha geniş bir anlamda Avrupa Konseyi Kültür Rotaları programının Lüksemburg’da bulunan Avrupa Kültür Rotaları Enstitüsü (EICR) tarafından yönetilmek ve uygulanmaktadır. Enstitünün 45 tane tescilli kültür rotasına destek vermekle birlikte aynı zamanda kültür rotalarının yaptığı çalışmalar ve geliştirdiği iyi uygulamalarına görünürlük sağlamaktadır. Böylelikle Türkiye’den başlayan ilk kültür rotası kapsamında bölgemizde organize edilen etkinlik, festival, konferans ve panel Enstitü tarafından haber bülteni olarak paylaşılmaktadır.”

P3: “Çanakkale için Truva savaşları çok önemli ve bununla Çanakkale ili belirli bir tanıtıma sahip olabilir. Özellikle film çekilmesi tanıtımını kolaylaştırdı. Bu çok güzel oldu. Şimdi Çanakkale, Truva- Bergama, İzmir tamam ama Balıkesir’e gelindiğinde bir açıklık var. Burada Aeneas rotasının ve Antandros kazı alanının ortaya çıkması bu açıklığı kapatıyor. Bir de jeopark ile birleştirdiğiniz zaman bir bütünlüğü sağlarsınız. Rotanın bilinirliğinin artması, ön plana çıkması gelecek olan kişinin konaklama süresini uzatmasına ve kaliteli zaman geçirmesine sebep olacaktır. Bu da bizim için çok önemli.”

P4: “Söylediğim gibi Aeneas aslında çok bilinmiyor. Genelde Hektor denir, Paris denir Achilles denir ama burada Dardanos soyundan gelip Antandros'ta kalıp oradan İtalya'ya giden bir kahraman var, bir hikâye var. Bunu eğer iyi değerlendirirsek, yani hep tanıtıma gidiyor ama... Benim çok sevdiğim bir laf vardır. Okyanusun dibinde inci taşı da çakıl taşı da aynıdır. Dolayısıyla biz eğer elimizdeki Aeneas hikayesini, efsanesini, mitolojisini geliştirip pazarlayamazsak tabii bize katkısı olmayacak. Bunun için gerekli turizm paydaşları rehberler, acenteler, oteller tarafından görünürlüğüünün sağlanması gerekiyor. Bunun için Gürede bir ilkokulda restorasyon yapıp bir oda Aeneas rotasına ait tanıtım merkezi olacak şekilde çalışmalar yapılıyor. Bu rotanın yaya olarak yürünmesi için bir çalışma var ÇARO'nun yürüttüğü, bunların sonucunda da eğer olumlu çalışmalar bu şekilde devam ederse tanıtım açısından hem yurtiçi hem yurtdışı için çok büyük katkı sağlanır.”

P5: “Aeneas Kültür Rotası, Türkiye'den başlayan ilk deniz rotası olma özelliği ile Balıkesir'in tanıtımına büyük katkı sunacağını düşünmekteyim.”

P6: “Hikayeler ve efsaneler her zaman ziyaretçileri cezbeder. Bu rotanın sahip olduğu efsane de oldukça etkileyici ve sürükleyicidir. Bu sebeple ilerleyen yıllarda hem bu rotaya yönelik olarak hem de Çanakkale ve Balıkesir'e yönelik olarak daha fazla talep oluşacağını ve ziyaretçi sayılarının artacağını düşünüyorum. Özellikle Balıkesir'in tanıtımı konusunda çok önemli bir unsur.”

P7: “Aeneas, efsanesinde de geçtiği üzere Balıkesir'in Antandros kentine uğramış ve gemilerini burada inşa ettirmiş. Dolayısıyla böyle bir hikâyenin tanıtımında kullanılması Balıkesir'e katkı sağlayacaktır. Efsaneler, anlatımlar, hikâyeler genellikle akılda kalıcıdır ve insanlar tarafından da merak konusu olmuştur. Bunu kullanarak ilin tanınırlığı artabilir.”

P8: “Bölgeyi keşfetmek için gelen ziyaretçilerin paylaşacağı her türlü deneyimin diğer insanlarla buluşması ve onlarda merak uyandırması ile birlikte kente gelen turist sayısında artış meydana gelebilir. Bu da doğal yolla Balıkesir'in kendi kültürel değerini tanıtmasına ve akabinde de ilin tanıtımına katkı sağlayabilir.”

P9: “Yerli turistler tarafından çok iyi tanınan şehrin uluslararası mecrada da tüm güzellikleriyle tanınabilmesine olanak sağlayacaktır.”

P10: “Rota ülkemiz topraklarından başlayarak Yunanistan, Arnavutluk, Tunus ve İtalya olmak üzere 5 ülke sınırlarından geçmektedir. Rotanın çoğunluğu Anadolu toprakları dışında olsa da Aeneas destanının ana kentleri, Aeneas’ın savaş sonrasında ayrıldığı Troya ve deniz yolculuğuna başladığı Antandros kentidir. 5 Ülke ve 21 limandan geçen rota Troya’dan başlayarak Lavinium’da son bulmaktadır. Bu rotanın içinde ilimiz sınırlarında bulunan Antandros Antik kentinin bulunması sebebiyle gerek arkeolojik gerek tarihi gerekse turizm açısından ilimizin tanıtımına katkı sağlanabilecektir.”

P11: “Aeneas’ın gemilerini yapıp Anadolu’dan son çıktığı yer Antandros’tur. Yani Balıkesir sınırları içindedir. Ve Antandros, arkeoloji tarihi açısından da önemli bir antik kenttir. Tüm bunlar tarih, kültür, zeytin ele alınarak kullanıldığında Balıkesir’in bilinirliği artacaktır.”

“Aeneas Kültür Rotasının Balıkesir Turizmine Olan Katkısı”

Paydaşlara “Aeneas Kültür Rotası Balıkesir Turizmine Nasıl Katkı Sağlayabilir?” sorusu sorulmuştur. Paydaşlar genellikle eşgüdüm içerisinde gerekli tanıtım faaliyetleri düzenlendiğinde büyük ölçüde olumlu katkısı olacağına inanmaktadır. Bu faaliyetler de ziyaretçilerin, Aeneas rotasını gezmesinin yanında iyi bir konaklama yapması, yöresel bir yemek yemesi, alışveriş yapacağı çeşitli dükkanların olması da Aeneas Rotasını gösterecek faaliyetler olması da ortak görüşlerdendir. Özellikle Antandros Antik Kenti’nin ören yeri statüsünün kazanması hem Aeneas’ın hem de Antandros’un bilinirliğini artıracak hem de Balıkesir turizmine önemli katkı sağlayacaktır. Özellikle Paydaş 2 ve Paydaş 3, Aeneas Kültür Rotasının turizmi sadece sezonluk değil bütün bir yıla yaymak ve Balıkesir merkezde konaklamayı artırmak gibi önemli katkısının olacağı yönünde görüşler belirtmiştir.

Paydaşların bu soruya yönelik verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

P1: “Kültür turizmine katkı sağlayabilir. Ülkemize yapılacak tur organizasyonları ile birlikte katkı sağlayabilir. Kültür rotası ile bağlantılı diğer turizm aktivitelerini hayata geçirebilirsek örneğin, Aeneas’ın gemilerini inşa ettiği Edremit, Kazdağları gibi o alanlarda çalışmalar yaparsak çok katkı sağlayacağını düşünüyorum. Ama dediğim gibi bir bütün olarak ele almak lazım. Yerel halkı da kapsayan, kamu, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, özel sektör ve temsilcilikler birlikte çalışarak yapılacak olan faaliyetlerle Balıkesir ilinin tanıtılmasında büyük rol oynayacaktır.”

P2: “Aeneas Kültür Rotası Balıkesir bölgesindeki turizmin sektörünün alternatif turizm olanakları artırılarak turizmin 12 aya yayılmasının sağlanabilir. Böylelikle bölgenin ekonomik gelişimi daha sürdürülebilir bir boyuta ulaştırıp turizm sektöründe faal olan küçük ve orta işletmeleri faydası görebilir. Ayrıca bölgemizin az bilinen yerler Aeneas Kültür Rotası aracılığıyla görünürlük kazanabilir. Örneğin; Aeneas’ın yolculuğu başladığı yer Antandros kazıları ziyaret ettikten sonra Troya’dan kaçarken kahramanın izlediği yolu takip eden yolcular Kazdağlarının küçük köyler ve civarındaki diğer tarihsel destinasyonları keşfetme fırsatına sahip olur. Orada bulunan küçük lokantalar, kahveler, çay bahçeleri, pansiyonlar ve küçük mağazalar bu yeni oluşan turist akınından faydalanabilir. Bununla birlikte hem ulusal hem de uluslararası ziyaretçilerin tarafından bölgemize ait somut ve somut olmayan kültürel değerleri öğrenme ve keşfetme fırsatı olur.”

P3: “Genel olarak baktığımızda Balıkesir’de merkezde konaklama gün sayısı ya da gezdirme süreniz en fazla 2- 3 saattir. Biz ne yapıyoruz? Körfeze götürüyoruz. Gelen insanlar genellikle iki evi olan insanlardır. Biz turizmi canlandırmak istiyoruz. Şu anda bizim de çalışmalarımız var. Cam seyir terası yapıldı mesela teleferik projesi var, arkasından bazı dönemlerde zeytin hasatları, festivaller gibi birçok çalışmamız var. Önemli olan turizm süresini nasıl genişletebiliyoruz olmalı. Yani bu rotanın olması, kazı alanının ören yeri haline getirilmesi buna katkı sağlayacaktır. Yapbozun büyük bir parçası tamamlanmış olacaktır. Rotanın harekete geçmesi kısa vadeli olmaz uzun vadede olacaktır. Başlangıcı Balıkesir bitişi Roma olan bir rota ve yapılması gereken birçok şey var.”

P4: “Bizim turizmde amacımız turistin ne kadar geceleme yaptığı ne kadar çok alışveriş yaptığı ne kadar çok yemek yediğidir. Bunun için de insanlara görmeye değer bir şeyler vermek zorundayız. Aeneas rotası var tamam, gördüm, yürüyorum, gidiyorum bu kadar olmamalı. Mesela gelen kişi ben Dasklaniona da gideceğim demeli. Mesela Antandros’a da uğramalı. Şu an Antandros ören yeri değil bunun için de çalışmalar hala devam ediyor kazılar devam ediyor. Bu kapsamda çevrelerde güzel destinasyon oluşturabilirsek gelen kişi oraları da gezmek isteyebilir. Güre’de termal otel de varmış oraya da gideyim demesi lazım. Bunun için güzel bir tur programı oluşturmalıyız, planlamalıyız.”

P5: “Projenin bir ayağı kültürel etkinlikler, bir ayağı turizmdir. Aeneas’ın uğradığı her noktada çeşitli etkinlikler yapılırken turizmde Troya antik kentini ziyaret eden yaklaşık 500bin ziyaretçinin Troya ile beraber Antandros’u ziyaret etmesi, hayata geçirilmiş ve geçirilecek yürüyüş bisiklet yollarında çeşitli alternatif turizm etkinlikleri hayata geçirilerek Troya markasının Aeneas markası ile bir bölgesel çekim unsuru haline getirecektir. Bu noktada meslekleri gereği yıllarca turizmin en önemli aktörleri olan turist rehberlerinin Troya ve Aeneas’ı anlattıkları gerçeğinden yola çıkarak bu hedeflere oldukça kısa vadede ulaşılabilecektir. Proje çalışmalarını yakından takip eden paydaşlar arasında koordinasyonda önemli rol oynayan Çanakkale Bölgesel Turist Rehberleri Odası bundan sonraki süreçte uluslararası turizm ağının oluşturulması ve sürdürülebilir olmasında aktif rol oynayacaktır.”

P6: “Özellikle tanıtım ve ziyaretçi artışı sağlayacağını düşünüyorum.”

P7: “Her şeyden önce bu denli değerli bir kültürel ögenin mutlaka turizm amaçlı kullanılması lazım. Antik dönemden günümüze kadar gelmiş, Balıkesir’i de içine alan bu anlatım turistler tarafından ilgi görecektir. Ayrıca rotanın diğer ülkelerle olan bağı güçlendirmesi sebebiyle özellikle yabancı turist artışına da katkı sağlar diye düşünüyorum.”

P8: “Turistik faaliyetlerin gelişmesini sağlar, yerel ekonomiye katkıda bulunur ve bölgedeki kültürel mirasın korunmasını sağlar.”

P9: “Özellikle Körfez'in kuzey bölgesinde var olan yerli, sezonluk turistin yanı sıra daha hızlı ve sirkülasyon şeklinde yabancı turist çekmesine, konaklama oranının artacağı, dolayısıyla bölge halkının ekonomik gücünün artmasıyla birlikte rekabetten kaynaklı bölgenin gelişerek değişmesine ön ayak olacağı fikrindeyim.”

P10: “Turizmin kültür miraslarının korunması ve yönetilmesi süreçlerinde aktif bir rol oynadığı düşünüldüğünde Aeneas Kültür Rotası aracılığıyla ilimizin doğal güzellikleri ve kültürel değerlerinin korunarak tanıtılması ve tanıtım faaliyetlerinin çeşitlendirilerek turizm potansiyelimizin artırılmasının yanında kültürel zenginliklerimizin çeşitliliği ile farkındalık sağlandığında kültür turizmi aracılığıyla ulusal ve uluslararası alanda ilimizin tanınırlığının artacağını düşünmekteyim.”

P11: “Özellikle körfez bölgesinde, turizm sezonunun çok kısa olduğundan yakınılır. Sezonu uzatmanın ve farklı turist profillerini çekmenin yolu ise turizmi çeşitlendirmekten geçer. Kültür turizmi ise bunu sağlayacak en güzel yoldur. Balıkesir bu anlamda zaten çok kültürel miras varlığına sahiptir. Tüm dünyada bilinen ve Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, Tunus ve İtalya'yı kapsayan Aeneas Rotası ise bunların başında gelmektedir.”

“Aeneas Rotasının Ülke Turizmine Katkısı”

Paydaşlara sorulan soruların bir tanesi de Aeneas Rotasının genel olarak ülke turizmine katkısı var mıdır varsa nelerdir? Sorusu yöneltilmiştir. Görüşme yapılan bütün paydaşlar katkı sağladığı ve sağlayacağı yönünde görüşler belirtmiştir. Ancak Paydaş 2, Aeneas Kültür Rotasının 2021 yılında yeni tescillendiği ve tüm dünyada etkili olan pandemi sürecine denk geldiği için henüz etkisinin olmadığını ancak ilerleyen süreçlerde küçük bir tanıtım faaliyetinin bile ulusaldan başlayıp uluslararası boyutta olumlu katkı sunacağını düşündüğünü belirtmiştir. Bütün paydaşlar Aeneas rotası ile birlikte diğer turizm çeşitliliklerinin görünürlüğünün ve bilinirliğinin artacağı yönde görüşler belirtmişlerdir:

P1: “Mutlaka vardır. Sadece Aeneas rotası değil bütün rotalarımızın katkısı vardır. Diğer turizm ürünleriyle ilişkilendirerek biz bunu tanıtabiliriz. Aeneas rotası

da çok yeni olduğu için tanıtımıyla ilgili daha çok çalışmalar yapılması gerekmektedir. Ülke turizmine hem ekonomik hem turistik açıdan katkı sağlayabilir.”

P2: “Öncelikle Aeneas Kültür Rotası yeni tescillendiği için ve söz konusu tescil pandeminin yoğun olduğu döneme denk geldiği için henüz ölçülebilecek kadar bir katkı yarattığını düşünmüyorum. Ayrıca Türkiye’den başlayan ilk Avrupa Konseyi Kültür Rotası olduğu için Kültür ve Turizmi Bakanlığına bağlı TGA tarafından GoTürkiye internet sayfasına eklenmiştir. Bu girişim bile Balıkesir bölgesine ulusal boyutunda görünürlük sağlayıp ziyaretçilerin keşfedebilecek arkeolojik, tarihsel, gastronomi ve doğa mirasını öğeleri detaylı bir şekilde sunulmaktadır.”

P3: “Tabii ki vardır. Yapına her güzel çalışmanın vardır. Balıkesir’de 5 tane kazı alanımız var, Antandros, Adramytteion, Kyzkos gibi bunlar bir çekim alanıdır. Zenginlik ne kadar fazla olursa o kadar turizm kalitesi artmış olur. Bir bütünlük sağlandığı zaman ülke tanıtımına hem ekonomik hem turizm açısından büyük bir katkı sağlayacaktır.”

P4: “Tabii vardır. Yabancı ülkelerde roma imparatorluğunun çok önemli olduğunu biliyoruz. Yurtdışında Romus ve Romulus’un önemini biliyoruz, dolayısıyla bunun kökenlerine indiğimizde Aeneas var. Aeneas’ın kökeni neresi? Antandros. Oradan geçtik Truva. Mesela “ataların izinde” diye bir program yapılır, antik bir gemi ile yola çıkılır ve bahsedilen duraklara uğranır, bunun reklamı yapılır. Biliyorsunuz en son Mısır’da bir müze taşınması bile milyonlarca kişinin ulaşabildiği muhteşem bir gösteriye dönüştü. Çok da güzel reklam yapıldı. Aeneas ile ilgi de bunun gibi bir şey yapılabilir.

P5: “Türkiye ve İtalya arasında ortak kültür mirası temelleri üzerine kurulan Aeneas Kültür Rotasının uluslararası alanda ülke tanıtımı için oldukça önemli olduğunu düşünüyorum. Aeneas Destanının geçtiği topraklarda yaratılacak farkındalık Türkiye turizmine uluslararası alanda büyük katkı sunacaktır.”

P6: “Tanıtım, ziyaretçi artışı ve ekonomik yönden katkısı olacaktır.”

P7: “Rotanın ülkemizin tanıtımına ve bilinirliğine katkı sağlayacağını düşünüyorum. Ayrıca rotanın temelinde olan insani değerlerin de ülkemiz açısından var olduğunu diğer ülkelere yansıtılabilmek, ülkemizin doğru şekilde tanıtımına destek olmak açısından önemli. Gerek turist sayısında gerekse özellikle yöreye olan ekonomik katkısında artış kaydedilebilir.”

P8: “Elbette, Balıkesir’in faydasına olan her şeyin doğal olarak ülkenin faydasına da olduğunu söylemek mümkün.”

P9: “Balıkesir merkezli katkısının yanı sıra rotanın üzerindeki ve çevresindeki diğer ziyaret noktalarına da uğramak isteyen turistler, ülkede konaklama sürelerini uzatacak, belki rota/bölge dışında kalan ziyaret noktalarına gidecek, ülkenin coğrafyasını, yeme içme kültürünü deneyimleyebilecek ve geri döndüklerinde tavsiye edebilecekler.”

P10: “Romalı kimliğinin temellerini oluşturan Aeneas Destanı, Roma’nın kurucularının geçmişi Troya’ya dayandırarak Anadolu mirasının sahiplenildiğini göstermektedir. Bu nedenle, Aeneas Kültür Rotası aracılığı ile dünya çapında bir farkındalık sağlanarak Aeneas Destanının deneyimlenmesine olanak sağlanacak ve böylelikle Aeneas Destanını deneyimlemek isteyen yerli ve yabancı ziyaretçiler ülkemizi ziyaret ederek ülkemiz turizmine katkı sağlayacaklardır”.

P11: “Aeneas Rotasının hem ilimize hem ülkemize katkısı olacaktır. Ancak bunun için paydaşlarla oturup birlikte çalıştay yapmak ve sonra da sürdürülebilir proje üretmek gerekir.”

“Aeneas Rotasının Tanıtılması İçin Yapılan ve Yapılması Gereken Faaliyetler”

Turizm paydaşlarına sorulan bir diğer soru ise Aeneas rotasının tanıtımı için ne gibi faaliyetler düzenlenmelidir? Sorusudur. Paydaşlardan P1, Aeneas Kültür Rotası Projesi kapsamında Valilik bünyesinde yönetim, yürütme ve danışma kurulları oluşturduğunu belirtmiştir. Söz konusu rotanın tanıtım ve tescil devamı için çeşitli etkinlik ve sorumlulukların bulunduğu faaliyet planları hazırlandığını

açıklamıştır. Bu faaliyet planları doğrudan anlatım ile aşağıda ayrıntılı olarak yer almaktadır:

P1: “Biz tanıtımıyla birlikte Aeneas kültür rotasının tescilinin devam edilmesi yönünde de çalışmalar yapmaktayız. Bu sebeple Valiliğimizin koordinasyonunda bir çalışma ekibi oluşturduk. Yönetim yapısı, ardından yürütme yapısı daha sonra da danışma kurulu oluşturuldu. Biz bu faaliyet planlarını Avrupa Konseyi'nin tescil kriterlerine göre oluşturduk. Tescil kriterlerin başında da akademik faaliyetler var. Gönüllülük faaliyetlerine katılım, yurt dışı ve yurt içi üniversiteler ile koordinasyon ile çalışmalar, üniversitemizle yaptığımız çalışmalar, bunlardan biri de uzmanlaşma programı oluşturmak, yerel öğretmen ve öğrencilerimize akademik bir panelin düzenlenmesi, kamu personelleri ve kültür rotası ile ilişkili olan turizm paydaşlarına saha tanıtımının yapılmasıydı. Avrupa Konseyinin Tescil kriterlerinden bir tanesi de Avrupa Ortak Kültür Mirası temalı etkinliklerin yapılmasıydı. Biz de bu kriterle Balıkesir'in tüm ilçelerinde “heritage days” dediğimiz “miras günleri” etkinlikleri düzenledik, bunların dışında kültür rotası ağı içerisinde yer alan ülkeler ile iş birliği yapılarak Aeneas turlarının düzenlenmesi, Uluslararası Zeytin Rotasına dahil olunması, Aeneas Avrupa Kültür Rotasının sosyal medya hesabından Türkiye’de yapılan çalışmaların da paylaşılması, gençler için kültürel değişim programı, Erasmus projelerinin hayata geçirilmesi, Aeneas ile ilgili sanat etkinliklerinin düzenlenmesi, tarihi sanal gemi yolculuğunun yapılması, Aeneas Pasaportunun hayata geçirilmesi, bağlantılı olan çeşitli yürüyüş yollarının birleştirip yeni bir rota oluşturulması, Edremit Güre’de bulunan okulunun Aeneas Rotası tanıtım merkezi olarak kullanılması, Aeneas’ı görselleştiren bir kısa film ya da animasyonunun yapılması, Aeneas’ın Troya’dan kaçışını simgeleyen bir heykelin sembol olarak kullanılması, rotaya ait web sitesinin geliştirilmesi, Aeneas Kültür Rotası’nın konumunu ve bilgilerini içeren indirilebilir Türkçe ve İngilizce bir uygulamanın yapılması, yerel halkın ve seyahat acentelerinin kültür rotası hakkında bilgilendirilmesi gibi planlarımız var. Bunların rotanın tanıtımı ve tescilin devamlılığı için yaptığımız ve yapacağımız planlardır.”

Paydaşlardan P2, P4 ve P10 ise Aeneas Kültür Rotasını sürdürülebilirlik açısından değerlendirmiş ve bu kapsamda yapılan faaliyetlerden bahsetmiştir. Aynı zamanda Balıkesir Valiliği tarafından yürütülen projede yer aldıklarını belirtmiş,

Edremit Belediyesi ve Balıkesir İl Kültür Turizm Müdürlüğü Turizm Şubesi olarak yaptıkları ve yapılması gereken faaliyetleri açıklamışlardır:

P2: “Avrupa Konseyin kültür rotası olarak Aeneas Kültür Rotası da Kültür Rotaların 5 kriterlerin çerçevesinde etkinlik ve çalışmaları sürdürmekle yükümlüdür. Aksi takdirde her 3 yıl yenilenmesine tabii olan tescilimiz yenilenmeyecek haline gelebilir. Söz konusu 5 kriterler ise;

- 1. Avrupa Ortak Mirası yayılması,*
- 2. Akademik araştırmalarda uluslararası iş birliği desteklenmesi,*
- 3. Sanat etkinliklerin yayılması,*
- 4. Gençler için kültürel değişim hareketleri,*
- 5. Sürdürülebilir kültür turizmi faaliyetleri kapsamaktadır.*

Bu nedenle Aeneas Kültür Rotası kapsamında bu 5 kritere dikkat ederek konferans, paneller, müzik ve sanat festivalleri, rehberli yürüyüş ve gezileri, sergiler, Erasmus projeleri ve bu kapsamda genç ve öğrenci değişim projeleri, Aeneas ile ilgili tarih, arkeoloji, mitoloji, felsefe, filoloji, turizmi bilimleri, sanat tarihi, beşeri bilimler gibi çeşitli disiplinler içeren uluslar ve uluslararası akademik araştırmalar, konser, müzede temalı güzergahlar, kültür mirasın koruma ve yeni nesillere aktarma adına dijital uygulamaları geliştirmek gibi etkinlik ve etkinlikler aracılığıyla bir Avrupa Konseyi kültür rotasının amaç ve hedeflerin yerine getirilebilir.

Bizim yaptığımız çalışmalara gelirsek eğer, Edremit Belediyesi, Aeneas Kültür Rotası proje geliştirici kurumu olmakla birlikte Aeneas Rotası Derneğinin kurucu üyesidir. Bu bağlamda bölgemize ait Antandros Antik Kenti ve diğer arkeolojik/kültürel mirası koruma ve tanıtmak adına Aeneas Kültür Rotasının değerlendirmekte olup kurumumuzun kültür politikaların en önemli konuma sahiptir. Balıkesir Valiliği koordinasyon altında oluşturulmuş “Aeneas Yürütme Kurulu” kapsamında Kültür Rotaların 5 kriterine göre şekillendirilmiş bir faaliyet planı mevcuttur. Bu bağlamda her farklı kurum kendi öncelik alanlarına göre çeşitli etkinlikler üstlenmektedir. Edremit Belediyesi ise söz konusu faaliyet programını desteklemek adına ve çeşitli etkinlikler organize etmek için Avrupa Birliği hibe ve finansman kaynakları yakından izlemektedir. 2021 yılında Edremit Belediyesi, Roma Sapienza Üniversitesi ve Aeneas Rotası Derneği ile birlikte Türkiye – Avrupa arasındaki Ortak Kültür Mirası IPA II programına başvuru yapmış ve “Aeneas’ın izinde: Türkiye ve İtalya arasındaki bir Ortak Kültür Mirası” projesi ile hibe desteği

kazanmıştır. 15 ay süren projemizin kapsamında A.R.I.S.T.E. dijital platform hazırlayarak Antandros (Edremit, Türkiye) ve Lavinium (Roma, İtalya) arkeolojik alanların sanal gezileri hazırlanmıştır. Böylelikle hem bölgemizin tanıtımı hem de arkeolojik kültürel varlıklarımızı korumak için alternatif ve inovatif dijital uygulamaları geliştirilmiştir. 2021 Ekim ayında Edremit Belediyesi tarafından “Latium ve Troas: arkeoloji ve mitoloji arasında Aeneas’ın mirası” konulu uluslararası arkeolojik sempozyum organize edilmiştir. 2021-2022 yılından itibaren (tescil yılı), Aeneas Kültür Rotası aracılığıyla bölgemizde bir uluslararası arkeolojik konferans organize edilmiş, Antandros ve Lavinium arkeolojik alanların sanal gezileri içeren interaktif bir dijital platformu oluşturulmuş, Europe Heritage Days (Avrupa Miras Günleri) kapsamında Türkiye’nin Avrupa Konseyi Kültür Rotaların sergisi açılmıştır. Edremit Belediyesi olarak ulusal ve uluslararası fuarlarda Aeneas Kültür Rotasının tanıtımı yaparak bölgemizin kültürel ve doğal mirasını ön plana çıkartmak için yoğun çalışmaları sürdürmekteyiz. Balıkesir Valiliği “Aeneas Yürütme Kurulu” kapsamında organize edilen ara toplantılarına katılım sağlıyor ve gerekli çalışmalar ve inisiyatiflere sonsuz destek vermektedir.

P4: “Aeneas Projesi aslında Balıkesir Valiliği’nin yürüttüğü birçok paydaşı olan bir projedir. Bu projede belirli faaliyet planı çıkartıldı. Kısa film yapıldı ve geçenlerde düzenlenen panelde gösterildi. Faaliyet planında Aeneas Rotasının tanıtımdan sürdürülebilirliğine kadar yapılması gereken çalışmalar yer almakta. Paydaşların her birinin görev ve sorumlulukları da yazmaktadır. Biz de paydaşlar olarak toplantılar düzenleyip işleyişin durumunu görüşmek için bir araya gelip değerlendiriyoruz.”

P10: “Antandros çevresinde ve İda Dağlarında yaşandığı bilinen diğer mitoslarında proje ve tanıtımlarla duyurulması ilimizin turizm ve kültürel tanıtımı açısından oldukça önemlidir. Bu kapsamda kitapçıklar, broşürler ve web sitesi hazırlanması, konser, festival gibi etkinlikler düzenlenmesi, tur güzergahlarının çeşitli faaliyetlerle canlandırılması, sergileme alanları oluşması gibi çalışmalar yapılabilir. Proje kapsamında Balıkesir Valiliği öncülüğünde çeşitli kurullar oluşmuş ve faaliyet planı hazırlanmış olup çalışmalar devam etmektedir.”

Paydaşlardan P3'ün ise, tanıtım faaliyetleri için eşgüdüm içerisinde çalışarak Aeneas Rotasının ivme kazanacağı yönünde düşüncesi bulunmaktadır. Aynı zamanda Aeneas Avrupa Kültür Rotasının tanıtılması faaliyetlerinde daha önceki yanıtlarında olduğu gibi yine korunmasına ve sahip çıkılmasına önem vermiştir. Herkesin bu kültürel mirasa sahip çıkması ile birlikte önemli adımlar atılabileceğinin üzerinde durmaktadır. Aynı zamanda Antandros Derneği'nin de tanıtım ve sürdürülebilirlik faaliyetlerine önem verdiğini vurgulamıştır:

P3: “Zenginliğiniz varsa ve kimse bilmiyorsa zengin değilsinizdir. Yani Balıkesir olarak biz bilmiyorsak yine bir anlamı yok. Bu bir kültür mirası, bu bir dünya mirasıdır. Bu mirasa hepimiz sahip çıkmak zorundayız. Biz EMİTT turizm fuarına katıldık tanıtım için, Güre’de Jeopark müzemiz var onun iki odasını Aeneas için ayırdık, gelen misafirler hem Jeopark’ı hem de Aeneas rotasını görmüş olacak. Aslında yapılması gereken birçok çalışma var. Bir plan dahilinde hep birlikte “marka şehir” kapsamında çalışmalar yapılıyor ve yapılmaya da devam edilecek. Tanıtım için bütün herkesin seferber olması gerekir, Edremit Belediyesi ve Antandros Derneği’nde de tanıtımlar sürekli yapılıyor. Yine en önemlisi Antandros’un ören yeri olması. Aeneas rotası bununla birlikte ivme kazanacaktır.”

Paydaşlardan P5, P6, P7, P11 ise Aeneas Kültür Rotasının tanıtılması ve geliştirilmesi için yapılması gereken ve yapılan faaliyetleri kendi bünyesinde değerlendirmiş ve geliştirilmesi için önerilerde bulunmuştur:

P5: “Rotanın bilinirliğinin artırılmasına yönelik faaliyetler düzenlenmelidir.

GMKA tarafından yürütülen faaliyetler:

- 1. Balıkesir’in kültürel, tarihi somut ve somut olmayan değerlerinin gün yüzüne çıkartılarak kültür envanterinin zenginleştirilmesinin sağlanması ile yüzlerce yıldır var olan yürüyüş patikalarının köyler, antik şehirler, tarihi ve doğal mekânlarıyla belirlenip işaretlenerek ulusal ve uluslararası alanda tanıtılması amacıyla Aeneas Kültür Rotası çalışması başlatılmıştır. Teyfikiye Köyü Troya Müzesinden başlayarak Altınolukta sonlanan Aeneas Kültür Rotasının uluslararası standartlara uygun, sanal olarak işaretlemesi, tarihsel ve*

arkeoloji raporların hazırlanması amacıyla fizibilite çalışması yürütülmüştür. Çalışma Ocak 2023 tarihinde tamamlanacaktır.

2. Gömeç'te düzenlenen 2. Uluslararası Kuzey Ege Heykel Sempozyumunun teması Aeneas Rotası (İda'dan Roma'ya) olarak belirlenmiştir. 17 Ekim 2022 tarihinde Şahika ERCÜMEN katılımı ile sempozyum kapsamında üretilen heykeller Gömeç Su Altı Galerisine batırılmıştır. Aeneas Rotası temasında yapılan heykeller Gömeç Gemi Yatağı Koyu'nda konumlandırılmıştır. Toplam 12 adet eser, en sığ olanı 20 mt, en derin olanı 22 mt olacak biçimde 2 yıldızlı dalgiçlara yönelik yerleştirilmiştir. Bu çalışma ile Aeneas Rotası değerleri dalış turizmi ile birleştirilmiştir.
3. Edremit'te yer alan İda Madra Jeopark merkezi içerisine Aeneas Rotası tanıtım merkezi kurulması ve bu alanda rotaya ilişkin tanıtıcı bilgilere yer verilmesi planlanmaktadır.”

P6: “Özellikle uluslararası basın, işletme (özellikle tur operatörleri) davet edilmelidir. Rota ile ilgili detaylı eserler ortaya çıkarılmalıdır. Örneğin çeşitli dillerde hazırlanmış kitaplar ya da tanıtım katalogları olabilir. Bu konuda biz rotayı üniversite personelimize tanıtmak adına bir panel düzenledik. Şu an Çanakkale rehber odası ile rehberlere yönelik bir uzmanlaşma programı üzerinde çalışıyoruz. Ayrıca derslerimizde ve öğrencilerimize yönelik eğitim gezilerinde mutlaka bu rotadan bahsediyoruz.”

P7: “Yürüyüş yolları oluşturulabilir, paket turlar oluşturulabilir ya da mevcut programlar içerisine dâhil edilebilir. Ki zaten içerisine mutlaka dâhil edilmelidir. Ayrıca hikâyeleştirme ve canlandırma aktiviteleri turistleri oldukça etkileyebilecektir. Yörede bulunan yerel yönetimler ve yöre halkına önemli görevler düşmekte tabii. Rotanın duyurulması ve çoğunluğa ulaşması açısından organize şekilde çalışılması gerekiyor. Bizler de derslerimizde öğrencilerimize Aeneas rotasını anlatıyoruz. Öneminden bahsediyoruz. Bölgeye geziler düzenliyoruz. Özellikle turizm öğrencilerinin bu konuda bilinçlenmesini sağlamaya çalışıyoruz.”

P11: “Aeneas Kültür Rotasının ortaya çıkması, durakların tespiti, ilgili ülkelerle ve belediyelerle iletişime geçilmesi, kamu kurum ve kuruluşlarının bu

efsaneye sahip çıkmasını kazı başkanımız Prof. Dr. Gürcan Polat başkanlığında Antandros Derneğimiz sağladı. Aeneas Rotası, Prof. Dr. Gürcan Polat ile Antandros Derneği'nin başlattığı bir projeydi. Türkiye & Avrupa Birliği, Sivil Toplum Diyalogu II, Kültür Sanat Hibe Programı kapsamında hazırlanan ve 2012 yılında tamamlanan "Anadolu-Avrupa, Mitolojik-Tarihsel Birliktelik: Castro & Antandros" isimli proje, Türkiye çapında sunulan 300 proje içinden ilk 19 arasına girerek hibe almaya hak kazanmıştır. Proje, derneğimiz ile İtalya'dan Castro Derneği (Pro Loco Castro) ortaklığı, Altınoluk Belediyesi, Ege Üniversitesi ile İtalya'dan Castro Belediyesi ve Salento Üniversitesi'nin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Aeneas'ın İtalya'nın Castro kentindeki ilk karaya çıktığı yer olarak bilinir orası. İtalyan Proje ortaklarımızla geliş gidişler oldu, proje yapıldı. Castro Belediye Başkanı Altınoluk'a geldi. Ata topraklarına geldik dedi, çok heyecanlandı. Altınoluk Belediyesi'yle birlikte yapılmıştı. Projeyi yazan Gürcan Polat'ın kazı ekibiydi. Kamil Saka Edremit Belediye Başkanı olunca, kazıya destek verdi. Bundan cesaret alıp, dedik ki böyle bir proje var. Kamil başkan olumlu karşıladı. Bunu devam ettirelim, izini sürelim dedik. Aeneas'ın Rotası adlı bir çalıştay düzenleyelim Aeneas'ın gemisiyle gittiği limanlardaki şehirlerin belediye başkanlarını davet edelim ve bunu bir rota olarak belirleyelim dedik. Kamil Bey, tüm önerilerimizi kabul etti, çok destek verdi. Çağırarak o belediyelerin başkanlarını. Gürcan Hoca ve ekibiyle birlikte tek tek durakları ve oradaki belediyeleri belirledik, rotayı oluşturduk. Antik şair Vergilius'un Aeneas destanına dayanmaktadır bu olay. Uzun süren bir hazırlık süreci sonunda Aeneas Rotası Çalıştayını, rotada yer alan ülkelerin temsilcileri ve belediye başkanları ile birlikte Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Edremit Kaymakamlığının manevi, Edremit Belediyesinin maddi-manevi desteği ile gerçekleştirdik. Katılımcıların hepsi rotanın kültürlerarası iletişimin yanı sıra kültürel miras varlıklarına farkındalık yaratılması ve her ülke turizmi için de yararlı olduğunu söylediler. Ancak daha sonra, kazı ekibimiz ve derneğimiz projede yer almadı. Aeneas Rotasının Edremit, Balıkesir ve tabii ki Türkiye tanıtımı ve turizmine katkıda bulunabilmesi için, önce bölgede yaşayanların bu efsaneyi bilmesi, içselleştirmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalar yaygınlaştırılmalı, paydaşlarla ortak tartışmaya açılmalıdır. Çünkü sahada olan kişiler sivil toplum, bölgede yaşayanlar ve turizmcilerdir. Sorulduğunda ve görev verildiğinde projelerimiz hazır."

Paydaşlardan turist rehberi olan P8 ve P9 tanıtım faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi gerektiği yönünde açıklamalar yapmış. Öneriler sunmuştur:

P8: “Uluslararası organizasyonlarda daha fazla reklam ve haberinin yapılması gerekir. Aynı zamanda o rota üzerinde bulunan yerlerin yerel halk tarafından benimsenmesi ve sahiplenmesi gerekmektedir. Bu şekilde yerelde başlayan tanıtım faaliyetleri genele yayılabilir. Bizler de bu faaliyetleri gezdirdiğimiz insanlara aktararak daha hızlı yayılmasını sağlayabiliriz.”

P9: “İnsanları bir yerde kolayca toplayabilmenin en etkili yolunun festival düzenlemek olduğunu düşünürüm. Çeşitli eğlence etkinlikleriyle ve bol bol fotoğraf çekme noktası oluşturulması ile birlikte düzenlenecek festivallerde hızlı ve etkili bir tanıtım yapılabilir. Bunun haricinde özellikle Antandros Antik Kenti civarı ve Troya Ören Yeri ya da Müzesi'ne koyulacak çeşitli fotoğraf noktaları ile Aeneas ve hikayesi tanıtılıp, Kültür Rotası'nın önemi ve sebebi insanların bilinçaltlarına işlenebilir.”

“Turist Rehberlerinin Turlarında Aeneas Anlatısı”

Turizm paydaşı olan turist rehberlerine turları boyunca Aeneas'tan bahsedip bahsetmedikleri sorulmuştur. Görüşme yapılan iki rehber de mümkün olduğunca bahsettiklerini ve Aeneas efsanesini Troya efsanesini anlatırken değindiklerini söylemişlerdir. Aynı zamanda P9, misafirlerinin Antandros'a uğramalarını teşvik ettiğini belirtmiştir:

P8: “Evet bahsediyorum. Genelde Troya turları sırasında efsanenin gidişatını anlatırken Aeneas'tan bahsetmeye çalışıyorum. Avrupalıların kendi kültürlerini kendi tarihlerini Troya ya bağlamaya çalışmalarının nedeni olarak Aeneas anlatarak örnek vermeye çalışıyorum”

P9: “Genellikle Troya'dan çıktıktan sonra bahsediyorum. Özellikle Edremit Körfezi'ne doğru rotamız devam ediyor ya da münferit misafirlerin konaklaması varsa Antandros'a uğruyor/uğramalarını teşvik ediyorum.”

“Aeneas Uzmanlık Alan Sertifika Programı”

Turist rehberlerine sorulan son soru ise “Eğer ilgili kurum ve kuruluşlardan Aeneas Rotası uzmanlık sertifika eğitim programı açılırsa katılmayı düşünür müydünüz?” sorusudur. P8 ve P9 da bu soruya “Evet, düşünürüm” yanıtını vermiştir. Aeneas Rotasına turist rehberleri de önem vermektedir. Aeneas için yapılan ve yapılacak olan çalışmaların hem Balıkesir’e hem ülke turizmine büyük katkı sağlayacağı ortak yanıtı ulaşılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın son kısmında ise yapılan çalışmanın bulgularına yönelik çıkarılan sonuç açıklanmış ve daha sonra gelecek araştırmalara ışık tutması amacıyla önerilerde bulunulmuştur.

5.1 Sonuç

Araştırmanın amacı Aeneas Avrupa Kültür Rotasına yönelik turizm paydaşları tarafından Aeneas hakkındaki bilgilerini öğrenmek, yapılan ve yapılması gereken faaliyetleri turizm açısından değerlendirmek, Aeneas'ın bilinirliğini arttırmak ve tanıtımına destek olmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda turizm paydaşlarına Aeneas ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Araştırmanın turizm paydaşlarını Balıkesir Valiliği, Balıkesir İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Güney Kalkınma Marmara Ajansı, Balıkesir Belediyesi, Edremit Belediyesi, Çanakkale Rehberler Odası Birliği, Balıkesir Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Kuvayi Milliye Müze Müdürlüğü ve turist rehberleri oluşturmaktadır. Görüşme Soru Formu EK1.'de yer almaktadır. Elde edilen bilgilerden hareketle paydaşlara sormak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ilk bölüm paydaşların demografik özelliklerinden oluşmaktadır. İkinci bölümde ise turizm paydaşlarından Aeneas ile ilgili soruların yanıtlanması istenmiştir. Bu soruların içinde Aeneas Kültür Rotası hakkında düşünceleri, Aeneas Kültür Rotasının önemi, Balıkesir ilinin tanıtılmasına, Balıkesir'in turizmine ve ülke turizmine katkısının ne yönde olduğu gibi sorular bulunmaktadır. Turizm paydaşlarına sorulan önem arz eden sorulardan biri de Aeneas rotasının tanıtılması için ne gibi faaliyetlerin düzenlendiği ve yaptıkları çalışmalar sorulmuştur. Çalışmada bahsedilen turizm paydaşlarının bir üyesi olan turist rehberlerine diğer paydaşlardan farklı olarak; turları süresince Aeneas ve efsanesinden bahsedip bahsetmedikleri, bir rehber olarak rotanın tanıtılması için ne gibi faaliyetler düzenlenmesi gerektiği ve eğer uzmanlık alan eğitimi verilirse almayı düşünüp

düşünmedikleri sorulmuştur. Mülakat metinleri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiş, önceden belirlenen kategorilere ayrılarak açıklanmıştır. Bu kategoriler yukarıda bahsedilen sorularla ilişkilidir. Görüşme soruları kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilerin ilki Avrupa Konseyi Kültür Rotaları hakkında paydaşların görüşlerini almaktır. Bu doğrultuda paydaşların hepsi Aeneas hakkında bir fikir sahibidir. İlk deniz rotası olma özelliğiyle öne çıkmaktadır. Paydaşlar Aeneas rotası için gerekli tanıtım faaliyetleri düzenlenmekte ve üstlerine düşen görevleri yapmaktadır. Paydaşların bir diğer ortak görüşü ise bütün çalışmalarını eşgüdüm içerisinde yapılmasıdır. Paydaşlardan turist rehberleri turları sırasında Aeneas'tan ve Antandros'tan mümkün olduğunca bahsetmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Böylece tanıtılmasına katkı sağladıkları düşünülmektedir. Bir diğer ortak görüş ise Aeneas'ın diğer turizm çeşitlikleriyle birlikte tanıtımının ve öneminin artacağına inanmaktır. Aynı zamanda Aeneas Rotası 2021 yılında tescillendiği için çalışmalar ve faaliyet planları yeni başlamış olup her bir paydaş rotanın tanıtımı ve sürdürülebilirliği için daha birçok faaliyetin düzenlenmesi ve hayata geçirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Aeneas rotası Türkiye'den başlayan ilk deniz rotası olma özelliğiyle birlikte uluslararası bir kültür yolu olarak tanımlanabilir. Gerekli kurum ve kuruluşların maddi manevi desteğiyle rotanın bilinirliğinin artması hem Balıkesir turizmine hem de ülke turizmine olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda Aeneas'ın efsaneye göre Truva'dan çıkışından sonra uğradığı ilk liman Antandros Antik Kenti'dir. Aeneas burada İda Dağı'nın ağaçlarından gemi yapmış ve Roma'nın kuruluş yolculuğu başlamıştır. Bu sebeple sadece Aeneas Rotasını ele almak doğru değildir. Aeneas, Antandros ile birlikte anlatılmalı, birlikte çalışmaları yürütülmelidir. Yine bu sebeple de Antandros'un ören yeri statüsünün kazanması gerekmektedir.

Toplam 11 turizm paydaşı ile yapılan görüşmelerde Aeneas'ın önemi, efsanesi üzerine bilgi sahipleri olduğu ve bünyesinde çalıştığı kurum ve kuruluşlar tarafından tanıtılması ve tescilin devamı için yapılması gereken çalışmaları planladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Paydaşlardan turist rehberleri ise Aeneas için imkân dahilinde tanıtımına destek verdikleri ve rotanın geliştirilmesine yönelik önerilerde bulduklarını söyleyebilir.

5.2 Öneriler

Aeneas Rotası 2021 yılında tescillenen, Türkiye’den başlayan ilk deniz rotasıdır. Rota, Türkiye dahil Yunanistan, Tunus, Arnavutluk ve İtalya olmak üzere toplam 5 ülkeden geçmektedir. Bu sebeple uluslararası bir rota olarak bilinmektedir.

Avrupa Konseyi kültür rotalarını belirli kriterlere göre tescillendirmektedir. COE (2022) tarafından hazırlanan bu kriterler;

- En az üç Avrupa Ülkesi ile ortak, Avrupa değerlerini temsil eden bir tema olması;
- Çokuluslu, çok disiplinli, bilimsel araştırmaların konusu olmak; Avrupa hafızasını ve tarihini ve mirasını geliştiren ve Avrupa’nın günümüz çeşitliliğinin yorumlanmasına katkıda bulunmak;
- Gençler için kültürel ve eğitsel değişimlerin desteklenmesi;
- Kültür turizmi ve sürdürülebilir kültürel gelişim alanında örnek ve yenilikçi projeler geliştirmek;
- Farklı gruplara yönelik turist ürünleri geliştirmek (COE, 2022)’tir.

Avrupa Konseyi tescillediği kültür rotalarını üç yılda bir değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeler kültür rotasının tescilinin devamını sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu esnada ilgili kurum ve kuruluşların, yerel halkın ve turist rehberlerinin üstüne sorumluluklar düşmektedir.

Kurum ve kuruluşlar;

- İlgili birimler tarafından Aeneas Rotası için faaliyet planlarının ne süreçte ilerlediğini değerlendirmek amacıyla toplantılar yapılabilir,
- İtalya ve Türkiye arasında öğrenci değişim programları hazırlanabilir,
- Yerel halk bilgilendirme çalışmaları yapılabilir,
- Aeneas’ı betimleyen heykel ve resim sanatları gibi görsel tekniklerle bölgelerde Aeneas’a dikkat çekebilir,
- Bağlantılı yürüyüş ve bisiklet yolları üzerinde Aeneas tanıtımları yapılabilir,
- Aeneas ve Antandros hakkında modern kaynak niteliğinde kitap, kitapçıklar ve aylık dergiler çıkartabilir,
- Aeneas’ın gemi ile yaptığı güzergâh için bir deniz rotası turu oluşturulabilir,

- Aeneas ve Antandros konulu panel, konferans ve toplantılar yapılabilir,
- Aeneas konulu Edremit Güre’de gençlerin katılabileceği festivaller ve konserler düzenlenebilir.
- İlköğretim ve Ortaöğretimde öğretmenler ve öğrenciler bilinçlendirilebilir aynı zamanda etkinlikler düzenlenebilir.
- Seyahat acenteleri Aeneas rotası oluşturup bu şekilde tur organizasyonları oluşturabilir.

Turist Rehberleri;

- Çanakkale turları boyunca Aeneas’tan bahsedebilirler,
- Tur programları dahilinde Antandros’a uğrayıp misafirleri Antandros ve Aeneas ile ilgili bilgilendirebilirler,
- Tur operatörlerine Aeneas ve Antandros’a yoğunluk vermesini isteyebilirler,
- Misafirlere detaylı bilgi alabilmeleri için Aeneas ve Antandros ile ilgili kitap önerilerinde bulunabilirler.
- Troya efsanesi anlatılırken Aeneas’a da değinebilirler.

Yerel Halk;

- Restoranlarda Edremit’e uygun yöresel yemekler üretebilirler,
- Gelecek misafirlere hediyelik eşya satan dükkanlarında Aeneas ile ilgili küçük heykeller, magnetler ve biblolar bulundurabilirler,
- Kütüphanelerde ve kitapçılarda Aeneas ile ilgili yazılan kitapları sergileyebilirler,
- Otel sahipleri Aeneas konseptli turlar ve etkinlikler düzenleyebilirler.

Yapılan çalışma Aeneas Avrupa Kültür Rotası’nın Türkiye tarafındaki turizm paydaşlarını kapsamaktadır. Yeni yapılacak olan araştırmalar;

- Aeneas Avrupa Kültür Rotasının diğer 4 ülkedeki paydaşlarına yönelik yapılabilir,
- Aeneas Avrupa Kültür Rotasının yerel halk tarafından değerlendirilmesi yapılabilir,

- Aeneas Avrupa Kültür Rotasının lke paydaşlarının karşılıklı olarak yapılması gereken ve yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesi yapılabilir.
- Aeneas Avrupa Kültür Rotasının Antandros Antik Kenti ile bağlantısı araştırılabilir,
- Yapılmış olan çalışmanın, gelecek çalışmalara ışık tutması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, R. (2018). *Antandros kazısı yamaç ev roma dönemi seramikleri*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altan Erol, C. (2021). *Enez kent merkezi ve kalesinin kültürel peyzaj açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Işık Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Altın, R. (2015). *Pisidian agones in the light of inscriptions*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Armstrong, R. (2002). Crete in the “Aeneid”: Recurring Trauma and Alternative Fate. *The Classical Quarterly*, 52 (1), 321–340.
- Aslan, R. (2012). *City of legends and epics Çanakkale*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ayyıldız, M. (2021). *Kültürel miras turizmi açısından Sillyon Antik Kenti'nin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231–274.
- Baştemur Tanrıseven, C. (2009). *Likya yolu ve çevresinin turizm ve rekreasyon potansiyelinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü.
- Bayburtluoğlu, C. (1981). *Arkeoloji*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Belber, G. B. ve Sözbilen, G. (2016). Nevşehir'in turistik ürünlerine olan talebin, şehrin kültürel miras unsurlarına etkisiyle ilgili yerel halk algıları. *II. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, ss. 244-262.
- Bilgin Usta, A. (2021). *İstanbul'da bir kültür rotası örneği (tasavvuf mirası)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boz, M. (2018). Kültür rotaları. Ş. Aydın ve M. Boz (Editörler), *Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler II* içinde (s.387-399). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- COE, (2022). Avrupa Konseyi. <https://rm.coe.int/090000168098232b> (14.01.2022).
- Cojocariu, S. (2015). Development of Cultural Routes: A Valuable Asset for Romania. *Procedia Economics and Finance*, (32), 959-667.
- Coşkun, R., Altunışık R., ve Yıldırım E. (2019). *Sosyal bilimlerle araştırma yöntemleri spss uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- ÇEKÜL (2015). *Kültür rotaları planlama rehberi*. ÇEKÜL Vakfı- Tarihi Kentler Birliği Yayınları Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 3. İstanbul: Stil Matbaa.

- DTÖ, (2015). Global Report on Cultural Routes and Itineraries. Affiliate Members Report (12). Contributing Editör: Margalia Picornell Vaquer the World Tourism Organization (UNWTO), Madrid, Spain.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: betimsel bir analiz, *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2/1, 140-147.
- Erhat, A. (1996). *Mitoloji sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erim, M. (1987). *Latin edebiyatı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eryurt, H. ve Clow, K. (2016). *Kültür rotaları rehberi (Çev. B. Aknam)*. İstanbul: Sena Ofset Ambalaj Matbaacılık.
- Gay, L. R., ve Diehl, P. L., (1992), Research methods for business and management, *Maxwell Macmillian International*, Singapore.
- Gökalp E. (2013). Kültür ve Toplum. N. Suğur (Ed.), *Sosyolojiye giriş içinde* (s. 99-124). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Görmüş, S. (2017). Kültürel peyzaj değerlerini korumak için yeni bir yaklaşım: Kültürel rotalar. *PLANT Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi*.
- Gransden, K. W. (2004). *The Virgil Aeneid*. Cambridge University Press. https://archive.org/details/virgilaeneid0000gran_t0a0/mode/2up?view=theater
- Herodot. (1973). *Herodot tarihi*. (Çev. M. Ökmen ve A. Erhat). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Homer (2003). *İlyada* (çev. A. Erhat ve A. Kadir), İstanbul: Can Yayınları.
- ICOMOS (1999), Uluslararası kültürel turizm tüzüğü: kültürel miras değerine sahip alanlarda turizmin yönetimi
- Kapukaya, Z. (2018). İlyada Destanı’nda İda (Kazdağı). *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 19 (41), 103-116.
- Karataş, E. (2011). *The Role of cultural route planning in cultural heritage conservation: the case of central lycia*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kıraç, E. (2019). *Antandros örneğinde sunu olarak hydriskoi*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, H., Savaşçı, U., ve Aydın, B. (2019). Müze tanıtım faaliyetleri ve ziyaretçi deneyiminin değerlendirilmesi: Troya Müzesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(4), 3156-3173.
- Körpe, R. (2019). Antik çağın turizm merkezi olarak Troia. *Gastroia: Journal of gastronomy and travel research*. "2018 Troya Yılı" Özel Sayısı” 3(1), ss. 122-146.
- Malay, H. (1992). Hellenistik devirde Pergamon ve Aristonikos ayaklanması. İzmir: Bergama Belediyesi.

- Mercan, N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürlerarası farklılıkları yönetme sanatı: kültürel zekâ. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi Auad*, 2(2), 32-49.
- Meritt, B. D., Wade-Gery H. T., McGregor M. F. (1950), *The Athenian tribute lists*. vol. III. The American school of classical studies at Athens. New Jersey: Princeton.
- Özden, S. (2019) Kültür rotalarının ve Türkiye’de kırsal kalkınma aracı olarak kullanılabilme olanakları. *Conference: International Congress of Economic and Administrative Science 2-4 May, Sırnak Turkey*, ss.109-117.
- Özlem, D. (2012). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*, İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., Yılmaz, D., İhtiyar, M. (2020). Koruma yaklaşımı olarak tarihi bir güzergâhın kültür rotasına dönüştürülmesi: Kastamonu örneği. *Turizm ve Araştırma Dergisi*. 9 (2), 144-159.
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161-182.
- Polat, G. (2006). *Antandros, Kazdağları II. Ulusal Sempozyumu Uluslararası Katılımlı*, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. 259-266.
- Polat, G. (2012). *İda'nın mitolojik kültürel değerleri ve Antandros*, Kazdağları Ulusal Çalıştayı Kazdağı ve Madra Dağı Belediyeler Birliği 2-3 Haziran 2012: Güre, Edremit, Balıkesir. 187-192.
- Saka, A. (2017). Yeni bir kültür yolu: Aeneas'ın rotası, *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 38-47.
- Sandalcı, S. (2009). Eski Yunan-roma destanında Dardanos. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 275-297.
- Sarı Balaban, J. (2012). Verilerin toplanması. A. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (134-161). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Sekban, M. B. (2017). *Antandros yamaç ev terra sigillata buluntuları*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Songül, G. (2013). *Aeneas Efsanesi'nin Roma ve Troia ilişkilerine yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Strabon. (2000). *Geographika*, (Çev. Prof. Dr. A. Pekman). İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Suárez-Inclán Ducassi, Maria Rosa (2005) *A new category of heritage for understanding, cooperation and sustainable development. Their significance within the macrostructure of cultural heritage. The role of the CIIC of ICOMOS: Principles and methodology*. In: 15th ICOMOS General Assembly and International Symposium: 'Monuments and sites in their setting-conserving cultural heritage in changing townscapes and landscapes', 17 – 21 oct 2005, Xi'an, China. [Conference or Workshop Item]

- Şimşek, A. (2012). Evren ve örneklem. A. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (108-133). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (2008). *Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu'nun 30. Yılı Anısına Türkiye Arkeolojisi*, Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
- Tanrısever, C. (2019). Kültür rotası gruplarına yönelik uzmanlaşma. Ö. Güzel ve Ö. Köroğlu (Ed.), *Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma Özel İlgi Turlarından Özel Konulara* içinde (s. 65-100) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Thukydides (1976). *Peloponnesos savaşı büyük klasikler*, (Çev. T. Gökçöl). İstanbul: Hürriyet Yayınları.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559.
- UNESCO (2003). Convention for the safe guarding of the intangible cultural heritage.
- Üney, A. (2009). *Antandros örneğinde podyumlu mezarlar ve mezarlık yapıları*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ürün, İ. (2020). *Antandros nekropolisi pithos mezarlar*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vergilius, P. (1998). *Aeneid* (Çev. T. Uzel), Ankara: Öteki Yayınevi.
- World Tourism Organization UNWTO (2015), *Cultural routes management: from theory to practice*. Step-by-step guide to the Council of Europe Cultural Routes. Council of Europe: Strasbourg.
- WTFGA. (2022). Dünya Turist Rehberleri Federasyonu. <https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide/> (30.05.2022).
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yağız, K. (2005). *Antandros urneleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, Ş. (2018). Homeros' ta din ve tarih: mitos ile logos sarkacında İlyada'yı yeniden okumak. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi "Troia'dan Çanakkale'ye İnsanın, İnancın ve Mekânın İnşası: Değerler ve Şehir" Uluslararası Kongresi Çanakkale, 25-27 Ekim 2018*, 35.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 7.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, S., Derman, E. (2017). Kültürel Miras: Unesco Dünya Miras Listesi Türkiye Örneği. *Uluslararası Kültürel Miras ve Turizm Kongresi (International Congress on Cultural Heritage and Tourism) Konya, Türkiye May 19-21, 2017*, s.981- 989.

Yurtsever, A. (2015). Neokoros düşüncesinin kökeni ve gelişimi: tanrı, kutsal krallık ve yönetici ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2), 1-16.

İNTERNET KAYNAKLARI

http- 1:

<https://sozluk.gov.tr/> (30.10.2021).

http- 2:

<https://sozluk.gov.tr/> (30.10.2021).

http-3:

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0623812001536913379.pdf
(05.01.2022).

http- 4:

<https://ich.unesco.org/en/convention> (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

http- 5:

<https://www.coe.int/tr/web/cultural-routes/about> (05.01.2022).

http- 6:

<https://ecodiurnal.com/doga-yuruyusu-rota-yol-isaretleri/> (14.01.2022).

http- 7:

<http://whc.unesco.org/archive/routes94.htm> (05.01.2022).

http-8:

<https://www.plantdergisi.com/doc-dr-sevgi-gormus/kulturel-peyzaj-degerlerini-korumak-icin-yeni-bir-yaklasim-kulturel-rotalar.html> (14.01.2022).

http- 9:

https://www.edremit.bel.tr/kultur_turizm/aeneas-destani (03.02.2022).

http- 10:

<https://www.coe.int/tr/web/cultural-routes/aeneas-route-4> (11.02.2022).

http- 11:

<https://www.aeneasroute.org/en/aeneas-route/> (18.03.2022).

http- 12:

<https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-11299/butrint-kenti/> (11.06.2022).

EKLER

EK1: Görüşme Soru Formu

Görüşülen Kişinin Adı Soyadı:
Cinsiyeti:
Yaşı:
Mesleği:
Eğitim durumu:
Görüşme Tarihi:
Görüşme Yeri:
Görüşme Süresi:

Paydaşlara Yönelik Görüşme Soruları

1. Avrupa Konseyi Kültür Rotaları hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Mitolojik kahraman Aeneas ve efsanesinden biraz bahseder misiniz?
3. Aeneas Rotasının önemi sizce nedir?
4. Aeneas Kültür Rotasının Balıkesir ilinin tanıtımına katkısı ne yönde olabilir?
5. Aeneas Kültür Rotasının Balıkesir turizmine nasıl katkı sağlayabilir?
6. Aeneas Kültür Rotasının ülke turizmine katkısı var mıdır? Varsa nasıldır?
7. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının tanıtılması için ne gibi faaliyetler düzenlenmelidir? Bu konuda sizin yaptığımız çalışmalar nelerdir?

Turist Rehberlerine Yönelik Görüşme Soruları

1. Avrupa Konseyi Kültür Rotaları hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Mitolojik kahraman Aeneas ve efsanesinden biraz bahseder misiniz?
3. Aeneas Rotasının önemi sizce nedir?
4. Aeneas Kültür Rotasının Balıkesir ilinin tanıtımına katkısı ne yönde olabilir?
5. Aeneas Kültür Rotasının Balıkesir turizmine nasıl katkı sağlayabilir?
6. Aeneas Kültür Rotasının ülke turizmine katkısı var mıdır? Varsa nasıldır?
7. Turunuz süresince Aeneas ve efsanesinden bahsediyor musunuz? Bahsediyorsanız nasıl ve nerede?
8. Aeneas Avrupa Kültür Rotasının tanıtılması için ne gibi faaliyetler düzenlenmelidir? Bir rehber olarak siz neler yapmalısınız?
9. Aeneas Avrupa Kültür Rotası için uzmanlık eğitimi verildiğinde almayı düşünür müsünüz?

